

Poliittinen osallistuminen hyvinvointiresurssien, poliittisen luottamuksen
ja demografisten tekijöiden valossa

Enna Tengström
pro gradu –tutkielma
Turun yliopisto
Sosiaalitieteiden laitos
Sosiaalipolitiikka
29.3.2022

*Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnit
In Originality Check -järjestelmällä.*

TURUN YLIOPISTO
Sosiaalitieteiden laitos, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

TENGSTRÖM, ENNA: Poliittinen osallistuminen hyvinvointiresurssien, poliittisen luottamuksen ja demografisten tekijöiden valossa
pro gradu –tutkielma 74 S., 5 liites.
Sosiaalipolitiikka
29.3.2022

Tässä pro gradu -tutkielmassa perehdyn tarkastelemaan suomalaisten poliittista osallistumista, siihen vaikuttavia tekijöitä, resursseja ja rakenteita. Päähuomio tutkielmassa on, kuinka merkittävässä roolissa hyvinvointiresurssit, poliittinen luottamus ja demografiset tekijät ovat poliittisen osallistumisen perustana. Tutkielmassa syvennytään kansalaisten erilaisiin keinoihin saada äänensä kuuluviin poliittisessa päätöksenteossa. Tämän lisäksi selvitetään ketkä kansalaiset ovat aktiivisia poliittisia osallistujia ja ketkä puolestaan jättävät osallistumatta.

Tässä työssä suomalaisten poliittista osallistumista ja siihen vaikuttavia resursseja, tekijöitä ja luottamusta tarkastellaan vuoden 2018 ESS-haastatteluaineiston pohjalta. Kvantitatiivisen haastatteluaineiston analyysit on suoritettu SPSS-tilasto-ohjelmalla. Tutkielman tutkimuskysymyksiin on haettu vastauksia suorilla jakaumilla ja ristiintaulukoilla, eli kuvailevilla tutkimusmenetelmillä. Kuvailevien menetelmien lisäksi työssä on hyödynnetty monimuuttujamenetelmänä multinomiaalista logistista regressioanalyysia.

Tutkimuksen keskeinen tulos on, että valtaosa poliittisesta osallistumisesta tapahtuu institutionaalisiin poliittisen osallistumisen keinoin, vaikka uudet osallistumisen keinot ovat nousseet perinteisen äänestämisen, puoluepolitiikkaan osallistumisen ja poliittikkoihin yhteydenoton rinnalle. Merkittävää on, että poliittinen osallistuminen ei jakaudu tasaisesti eri ikäryhmien välille. Lisäksi osallistumiseen vaikuttaa keskeisesti yksilön hallussa olevat hyvinvointiresurssit. Tästä johtuen kaikkien kansalaisten ääni ei kuulu poliittisessa päätöksenteossa yhtäläisesti. Sellaisten yksilöiden ääni kuuluu, joilla on osanaan paljon hyvinvointiresursseja. Sen sijaan heikosti hyvinvointiresursseja omaavien yksilöiden ääni ei kuulu yhtä vahvasti ja vaikuttavasti poliittisessa päätöksenteossa. Lisäksi keskeinen tutkimustulos on, että ei-institutionaalinen poliittinen osallistuminen tukee institutionaalista poliittista osallistumista. Tutkimustulosten valossa suomalaiset osoittautuvat olevan institutionaalisiin keinoihin osallistuvia tai sekä institutionaalisiin että ei-institutionaalisiin keinoihin osallistuvia. Marginaalinen osa kansasta osallistuu vain ei-institutionaalisiin keinoihin.

Tuloksista on nähtävissä, että ikäryhmien välillä merkittävä ero poliittisen osallistumisen keinoissa. Nuoret osallistuvat ei-institutionaalisen poliittisen osallistumisen keinoihin ja vanhemmat ikäpolvet puolestaan institutionaalisiin poliittisen osallistumisen keinoihin. Vanhemmat ikäpolvet ovat kuuliaisimpia äänestäjiä ja puoluepolitiikkaan osallistujia. Sen sijaan nuoret ovat ottaneet kertaluonteiset poliittisen osallistumisen keinot omaksensa. Kertaluonteisia poliittisen osallistumisen keinoja ovat esimerkiksi poliittinen osallistuminen sosiaalisessa mediassa ja adressien allekirjoittaminen. Tutkimuksen tuloksista sekä maailmantilanteen muutoksista on pääteltävissä, että poliittinen osallistuminen tulee muuttamaan tulevana vuosina. Täten aihepiiri edellyttää lisätutkimusta.

Avainsanat: poliittinen osallistuminen, institutionaalinen osallistuminen, ei-institutionaalinen osallistuminen, hyvinvointiresurssit, demografiset tekijät, eriarvoisuus, koettu terveys, sosiaalinen media, luottamus politiikkaan

SISÄLLYSLUETTELO

1.	Johdanto.....	1
2.	Yhteiskunnallinen osallistuminen	5
	2.1 Kansalaisosallistuminen	8
	2.2 Kansalaiskiinnittyminen ja kansalaispätevyys	10
	2.3 Poliittinen osallistuminen	12
	2.3.1 Institutionaalinen osallistuminen	14
	2.3.2 Ei-institutionaalinen osallistuminen	17
3.	Poliittisen osallistumisen taustalla vaikuttavat tekijät	23
	3.1 Hyvinvointiresurssit	25
	3.2 Luottamus.....	30
	3.3 Demografiset tekijät	32
4.	Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymykset.....	34
	4.1 Aineisto	34
	4.2 Muuttujat.....	35
	4.3 Tutkimusmenetelmät.....	40
5.	Suomalaisten poliittisen osallistumisen jakautuminen institutionaaliseen ja ei-institutionaaliseen osallistumiseen.....	41
	5.1 Suomalaisten poliittisen osallistumisen jakautuminen.....	42
	5.2 Hyvinvointiresurssit, poliittinen luottamus ja demografiset tekijät poliittisen osallistumisen eri muotojen selittäjinä	45
	5.2.1 Multinomiaalinen regressioanalyysi poliittisen osallistumisen muotojen selittäjistä	52
6.	Johtopäätökset ja pohdinta.....	57
	Kirjallisuusluettelo	63
	Liitteet	73

KUVIOT

<i>Kuva 1. Yhteiskunnallisen osallistumisen ketju</i>	6
<i>Kuva 2. Suomalaisten äänestysaktiivisuuden kehitys eduskuntavaaleissa vuosina 1908–2019</i>	15
<i>Kuva 3. Poliittiseen osallistumiseen vaikuttavat tekijät</i>	23

TAULUKOT

<i>Taulukko 1. Analyyseissä käytettävien selittävien muuttujien suorat jakaumat, % (N)</i>	38
<i>Taulukko 2. Poliittisen osallistumisen muotojen jakauma, % (N)</i>	42
<i>Taulukko 3. Hyvinvointiresurssien, poliittisen luottamuksen ja demografisten tekijöiden yhteys suomalaisten poliittiseen osallistumiseen, % (N)</i>	46
<i>Taulukko 4. Multinomiaalinen logistinen regressioanalyysi selittävien resurssien ja tekijöiden yhteydestä poliittiseen osallistumiseen, vedonlyöntisuhteet (OR)</i>	53

LIITTEET

<i>Liitetaulukko 1. Poliittisen luottamuksen summamuuttujan alkuperäisten muuttujien suorat jakaumat</i>	73
<i>Liitetaulukko 2. Suorat jakaumat äänestämisestä, valtaapitävään yhteydenottamisesta ja puoluepolitiikkaan osallistumisesta %, (N)</i>	73
<i>Liitetaulukko 3. Kaksiluokkaistetun institutionaalisen poliittisen osallistumisen summamuuttujan suora jakauma, % (N)</i>	74
<i>Liitetaulukko 4. Suorat jakaumat internetissä osallistumisesta, kansalaisaloitteen allekirjoittamisesta ja mielenosoitukseen osallistumisesta, % (N)</i>	74
<i>Liitetaulukko 5. Kaksiluokkaistetun ei-institutionaalisen poliittisen osallistumisen summamuuttujan suora jakauma, % (N)</i>	74

1. Johdanto

Poliittinen osallistuminen on demokratian onnistumisen kannalta perustavanlaatuinen lähtökohta. Poliittinen osallistuminen on ikään kuin kansalaisten vuoropuhelua poliittisen hallinnon, poliittisten instituutioiden ja vallassa olevien päättäjien kanssa. Osallistuminen voidaan määritellä sellaisena toimintana, jonka kautta yksilöt saavat halutessaan äänensä ja tilanteensa kuuluviin poliittisen päätöksenteon tasolla. (Bäck & Christensen 2020.) Poliittisesti osallistumalla yksilö kannattaa, tukee, rikkoo, kritisoi tai kyseenalaistaa yhteiskunnassa voimassa olevia valta- ja hallintosuhteita (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017, 11).

Yhteiskunnan demokratian legitimitetti on sidonnainen yksilöiden poliittisen osallistumisen kanssa. Yleisessä keskustelussa on ajoittain havaittavissa väittämä demokratian ja siten poliittisen osallistumisen kriisistä, ja tätä väittämää perustellaan kansalaisten osallistumisen heikenevällä trendillä. Ajoittain puhutaan poliittisen osallistumisen olevan kriisin partaalla, mutta ”kriisi” on mahdollisesti turhan värikäs ilmaisu. Paremminkin ilmaistuna kansalaisten poliittinen osallistuminen on enemmänkin muutoksessa ja murroksessa. Yhteiskunnan muuttuessa myös poliittinen osallistuminen muuttuu ja saa osakseen uusia ulottuvuuksia. Osallistuminen laajenee uusille areenoille, jonka seurauksena tilanne voi näyttäytyä siten, että poliittinen osallistuminen olisi ”kriisissä”. (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017.) Osallistumisen laajentuessa kansalaisten ilmaisema viesti voi jäädä heikoksi, mikäli viestintää ei kohdisteta organisoidusti. Toisaalta uudenlainen osallistuminen nykytekniikan avulla, esimerkiksi sosiaalisen median eri alustojen kautta, voi mahdollisesti tavoittaa poliittiset päättäjät huomattavasti helpommin ja vaikuttavammin.

Kuluneiden vuosikymmenten aikana länsimainen demokratia ja poliittinen osallistuminen ovat saaneet osakseen uusia haasteita ja myllerrystä. Kansalaisten poliittista osallistumista värittävät uudet globaalit haasteet, jotka vaikuttavat sekä kansalliseen että kansainväliseen politiikkaan. Viimeisempänä uutena poliittisena haasteena on ollut COVID-19-pandemia. Pandemian ohella koko maailmaa haastavat ilmastonmuutokseen liittyvät kysymykset, kansalliset rajat ylittävät muuttoliike, rakennemuutos globaalissa taloudessa sekä nopeasti kehittyvät tekniset innovaatiot, kuten sosiaalisen median kasvu poliittisen osallistumisen kenttänä. (Borg, Kestilä-Kekkonen & Wass 2020; Gough 2017; Tiidenberg & Allaste 2016.) Muuttuva maailma ja poliittinen

osallistuminen edellyttävät tavalliselta yksilöltä enemmän perehtyneisyyttä kuin aiemmin (Rapeli & Koskimaa 2020). Kansalaisilta odotettava syvempi perehtyneisyys voi osittain johtaa politiikan haastavaan ymmärrettävyyteen, ja tämä voi puolestaan vaikuttaa yksilön motivaatioon ja kiinnostukseen osallistua poliittisesti.

Yksilön hallussa olevien hyvinvointiresurssien on havaittu vaikuttavat siihen, kuinka aktiivisesti ja minkälaisin keinoin yksilö osallistuu yhteiskunnallisesti. Terveys on yksilön toimintakyvyn lisäksi myös hyvinvointiresurssien näkökulmasta keskeinen tekijä. Näin ollen on mahdollista ajatella, että yksilön terveys vaikuttaa siihen, kuinka hänen on mahdollista osallistua poliittisesti. Pohdinnan arvoista on, kuinka yksilön hyvinvointiresurssit ja etenkin terveydellinen tila ovat yhteydessä poliittiseen osallistumiseen. Kuuluuko kaikkien yksilöiden ääni poliittisessä päätöksenteossa? (Allardt 1976; Mattila, Rapeli, Wass & Söderlund 2018.)

Aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa on havaittu, että poliittisessa päätöksenteossa kuuluu selvemmin sellaisten kansalaisten ääni, jotka ovat korkeasti koulutettuja, taloudellisesti hyvässä asemassa ja terveitä (Wass & Grönlund 2016, 30). Toisin sanoen sellaiset ihmiset osallistuvat aktiivisesti, joilla on hallussaan paljon hyvinvointiresursseja. Huolestuttavaa on, että poliittinen osallistuminen vinoutuu, jos vain hyvinvoivat kansalaiset osallistuvat poliittisesti tai jos kansalaiset osallistuvat eri keinoin riippuen heidän sosioekonomisesta asemastaan. Sosiaalinen media ja siellä kasvava osallistuminen tuo osaltaan uusia näkökulmia, mahdollisuuksia ja pulmia poliittiseen osallistumiseen. Toisaalta poliittinen osallistuminen netissä ei välttämättä vaadi samoja perinteisiä poliittisia taitoja tai resursseja. Tosin netissä osallistuminen edellyttää jonkin älylaitteen omistamista, ja älylaitteen ostamiseen tarvitaan taloudellisia resursseja, joita kaikilla kansalaisilla ei välttämättä ole. Henkilö, joka ei pysty heikosta taloudellisesta tilanteestaan joutuksen hankkimaan älylaitetta, voidaan määritellä köyhäksi. (Saari 2015, 73–76.)

Suomalaisten poliittinen osallistuminen on murroksessa ja muutoksessa. Aihe on parhaillaan keväällä 2022 hyvin ajankohtainen: Suomessa järjestetään ensimmäistä kertaa aluevaalit, jotka osaltaan lisäävät tutkimustarvetta. Samanaikaisesti tutkimustarvetta lisää Covid-19-pandemia, koska kyseinen pandemia on terveyttä ja siten hyvinvointia uhkaava sairaus. Toisaalta pandemia vaikuttaa vahvasti myös politiikkaan, poliittiseen osallistumiseen sekä kansalaisten poliittiseen luottamukseen. Jää nähtäväksi, kuinka Covid-19 tulee vaikuttamaan yksilöiden terveyteen, hyvinvointiin, kansalaisten poliittiseen luottamukseen ja yhteiskuntien tilaan, sekä sitä kautta kansalaisten poliittiseen osallistumiseen ja demokratioiden tilaan. Covid-19-pandemian

ohella tutkimustarvetta lisää sosiaalisen median vaikuttavuuden kasvu osana poliittisen osallistumisen kenttää.

Tutkimustarvetta lisää myös se, että Suomessa on verrattain suuret hyvinvointi- ja terveyserot, vaikka niiden kaventaminen on ollut viime vuosina yksi keskeisimmistä terveystalouden tavoitteista. On mahdollista, että terveyserot tuottavat poliittisessa osallistumisessa vinoutumia (Mattila ym. 2016). Hyvinvointi- ja terveyserot ovat havaittavissa esimerkiksi yksilöiden sairastavuudessa ja koetussa terveydessä. Tutkimuskirjallisuudessa on havaittu, että sosioekonominen asema on vahvasti yhteydessä yksilön terveydentilaan. Sosioekonomisen aseman ulottuvuuksista erityisesti tulojen, koulutuksen ja ammattiaseman on havaittu vaikuttavan merkittävästi yksilön terveyteen. Näin ollen korkeamman tulo- ja koulutustason omaavien on havaittu olevan terveempiä kuin matalamman palkka- ja koulutustason yksilöt. Myös naisten ja miesten välisiin terveyseroihin on havahduttu tutkimuskirjallisuudessa. Tämä osoittautuu miesten lyhyempänä elinikänä naisiin verrattuna. (Koskinen & Martelin 2013; Sihto & Palosuo 2013; Karvonen, Martelin, Kestilä & Junna 2019; Mikkonen 2012.) Lisäksi yksilön koetun terveyden on havaittu olevan yhteydessä myös yksilön poliittisen luottamuksen tasoon. Demokraattisen järjestelmän onnistuminen riippuu näin ollen kansalaisten hyvinvoinnintasosta. Täten tämä aihepiiri tarvitsee lisää tutkimusta demokratian tulevaisuuden, kansalaisten hyvinvoinnin ja tasa-arvoisen poliittisen osallistumisen näkökulmasta. (Mattila, Wass, Lahtinen, Martikainen, Rapeli & Söderlund 2018.)

Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkin, kuinka suomalaisten hyvinvointiresurssit, poliittinen luottamus ja demografiset tekijät ovat yhteydessä poliittiseen osallistumiseen. Yksilön hyvinvointiresurssien yhteyttä poliittiseen osallistumiseen on tutkittu. Sen sijaan aikaisemmissa tutkimuksissa hyvinvointiresurssimääritelmästä on usein jäänyt puuttumaan yksilön terveyden rooli osana hyvinvointiresursseja. Terveystasosta, hyvinvoinnista ja poliittisesta osallistumisesta löytyy omina erillisinä teemoinaan monipuolisesti monitieteellistä tutkimusta, mutta sen sijaan koetun terveyden yhteys yksilön poliittiseen osallistumiseen on vähän tutkittu aihepiiri. Terveystason ja poliittisen osallistumisen yhteyttä on tutkittu enemmänkin kansalaisten äänestämiskäyttäytymisen ja äänestysaktiivisuuden näkökulmasta (Burden, Fletcher, Herd, Jones & Moynihan 2016; Mattila 2014; Mattila, Rapeli, Wass & Söderlund 2017; Mattila, Söderlund, Wass & Rapeli 2013; Sund, Lahtinen, Wass, Mattila & Martikainen 2017). Terveystason ja muun poliittisen osallistumisen, kuten addressien allekirjoittamisen, mielenosoitusten, boikottien ja poliittiseen päättäjään yhteydenottamisen, on myös tutkittu, mutta vähemmän kuin perinteistä poliittista

osallistumista (Mattila & Papageorgiou 2017; Mattila, Lahtinen, Rapeli & Wass 2016; Söderlund & Rapeli 2015). Näiden teemojen lisäksi selvitän tässä tutkielmassa, kuinka suureen rooliin uudet poliittisen osallistumisen muodot ovat nousset perinteisen poliittisen osallistumisen rinnalla.

Lähestyn aihetta kansallisen ja kansainvälisen poliittisen tutkimuskirjallisuuden näkökulmasta. Tämän lisäksi lähestyn aihepiiriäni sosiaaliepideemiologian ja sosiaalitieteellisen tutkimuskirjallisuuden kentältä. Työn merkittävänä viitekehyksenä toimivat hyvinvointiresurssiteoriat. Tutkielmani rakenne etenee siten, että ensin perehdyn siihen, kuinka suomalaisten ääni kuuluu poliittisessa päätöksenteossa demokraattisessa hyvinvointivaltiossa. Tämän jälkeen syvennyn suomalaisiin poliittisesti osallistuvina kansalaisina, ja määrittelen tarkemmin erilaisia poliittisen osallistumisen muotoja. Tätä seuraa työn empiirinen osuus, jossa selvitän, kuinka suomalaisten hyvinvointiresurssit, poliittinen luottamus ja demografiset tekijät ovat yhteydessä poliittisen osallistumisen eri muotoihin. Lopuksi kokoan tutkimuksen tulokset yhteen ja analysoin sekä pohdin niistä seuraavia johtopäätöksiä. Työn empiirisen osuuden toteutan vuonna 2018 kerätyllä European Social Survey Suomen aineistolla (ESS 2018). Tässä työssä olen valinnut kirjoittaa mahdollisimman kuvailevasti ja runsassanaisesti, mikä saattaa lukijalle ajoittain näyttäytyä toistona.

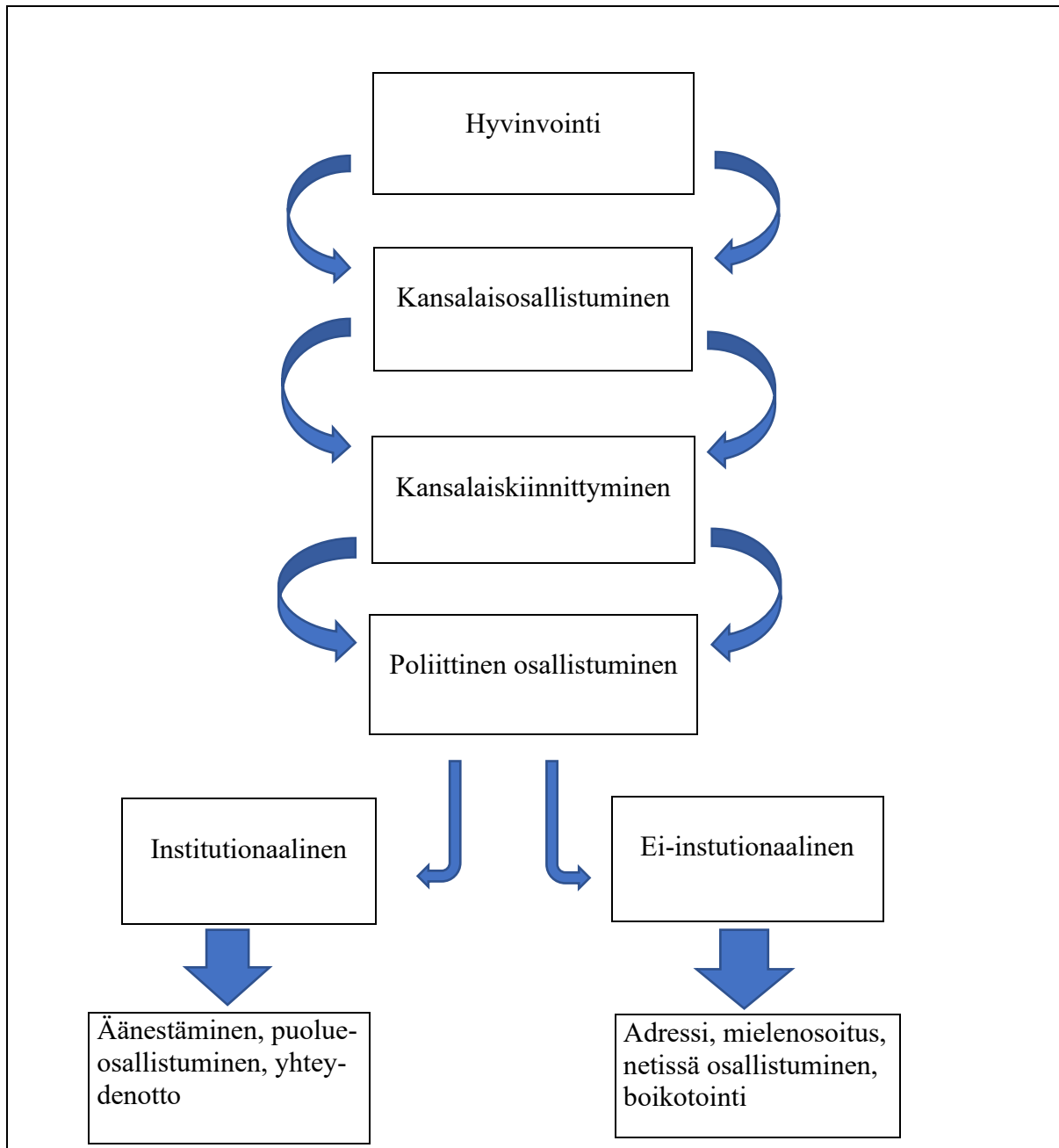
2. Yhteiskunnallinen osallistuminen

Resurssit ovat yhteiskunnallisen osallistumisen kivijalka (Verba ym. 1995). Ne mahdollistavat yhteiskunnallisten ilmiöiden ja tilanteiden tarkastelun, ja näiden havaintojen pohjalta yksilö kykenee ja pystyy tekemään omia johtopäätöksiään. Yksilön havaintojen johtopäätöksensä voi olla joko yhteiskunnallinen osallistuminen tai osallistumattomuus, joka voi olla luonteeltaan poliittista.

Resurssit ovat seurausta tarpeiden tyydyttämiseksi tulemisesta. Maslow'n (1954) perinteisen tarvehierarkian mukaan ihmisen perustarpeet koostuvat viidestä eri osatekijästä. Nämä viisi perustarvetta etenevät alhaalta ylöspäin. Ensin ihmisen tulee voida tyydyttää hänen fysiologiset tarpeensa, joiden varaan hänen hengissä säilymisensä perustuu. Näitä välttämättömiä hengissä pysymisen fysiologisia tarpeita on ravinto, juoma ja hengitettävä ilma. Välttämättömiä fysiologisia perustarpeita seuraa yksilön turvallisuuden tarpeen täytyminen: yksilön tulee voida kokea voivansa elää elämäänsä turvallisessa ympäristössä. Fysiologisten tarpeiden ja turvallisuuden tarpeen täytyttyä ihmisen tulee voida saada kuulua johonkin sosiaaliseen verkostoon ja ryhmään. Ihmisen tulee saada kokea tulevaisuutta rakastetuksi, ja hänen tulee saada kokea yhteyttä muihin. Allardt (1976) nimeää tämän tarpeen yhteisyyssuhteiksi. Fysiologisten, turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tarpeiden täytyttyä yksilön seuraava tarve on arvonsaannin tarvetta. Yksilö kaipaa tulla nähdyksi osana sosiaalista ryhmäänsä, ja hän kaipaa saavansa arvostusta, kiitosta ja kunnioitusta ryhmänsä jäseniltä. Näitä neljää tarvetta seuraa yksilön itsensä toteuttamisen tarve. Yksilö voi toteuttaa itseään monessa yhteiskunnan sisällä tapahtuvassa toiminnassa, kuten töissä, järjestöissä, perheessä tai politiikassa. Maslow'n mukaan yksilö pyrkii tyydyttämään ylemmän tason tarpeita vasta kun alemman tason tarpeet ovat tyydytetyjä.

Osallistuminen on eräänlaista itsensä toteuttamista, joka on seurausta tarpeiden tyydyttymisestä. Tarpeiden tyydyttyessä niistä muodostuu yksilölle resursseja, joiden kautta yksilö voi toteuttaa itseään yhteiskunnan jäsenenä ja osana. (Allardt 1976.) Edustuksellinen demokratia mahdollistaa yksilön itsensä toteuttamisen poliittisen osallistumisen keinoin. Suomen edustuksellinen demokratia toimii osana hyvinvointivaltiota, joka puolestaan mahdollistaa yksilölle aktiivisen kansalaisuuden ja itsensä toteuttamisen laajemmassa mittakaavassa kuin pelkästään poliittisen osallistumisen tasolla. Kuvassa 1 olen luonnostellut kirjallisuuden pohjalta käsitykseni siitä, miten yksilön hyvinvointi tuottaa yhteiskunnallista osallistumista, joka edelleen

ilmenee hänen aktiivisena poliittisena osallistumisenaan poliittisen osallistumisen eri muodoissaan.



Kuva 1. Yhteiskunnallisen osallistumisen ketju

Suomi määritellään hyvinvointivaltioksi, jonka syvimpänä päämääränä on taata kansalaistensa tasa-arvo ja hyvinvointi. Hyvinvointivaltio toimii yksilön tarpeiden tyydyttämisen takaajana,

jotta hänellä olisi resursseja elää mielekästä elämää yhteiskunnan jäsenenä. Hyvinvointivaltio on sosiaalisten palveluiden ja toimeentulon takaaja. Lisäksi se on erilaisten sosiaalisten kerrostumien järjestelmä, jossa osoittautuu sosiaalinen solidaarisuus ja luokkajako. Hyvinvointivaltion tarjoama toimeentuloturva ja sosiaaliset palvelut rahoitetaan pohjoismaisessa mallissa käytännössä progressiivinen verotuksen ja sosiaalivakuutusmaksujen avulla. (Esping-Andersen 1990, 55–78.) Progressiivinen verotus mahdollistaa vahvan julkisen sektorin, jolla on mahdollisuus käytännössä tuottaa kansalaisilleen hyvinvointia palveluiden myötä, joita ovat esimerkiksi koululaitokset, neuvoloat, päiväkodit ja julkinen terveydenhuolto. Näiden erilaisten palveluiden ja rakenteiden tuottamista ja tarjoamista yksilöille ja perheille on mahdollista pitää yhtenä hyvinvointivaltion keskisimmistä piirteistä (Ervasti & Saari 2011, 207). Esping-Andersen (1990) määrittelee Suomen kuuluvan osaksi sosiaalidemokraattista hyvinvointivaltioregiiimiä. Sosiaalidemokraattiselle regiiimille on tunnusomaista, että hyvinvointivaltio pohjaa universalismille, jonka tavoitteena on taata laaja hyvinvointi tasa-arvoisesti kaikille yksilöille.

Hyvinvointivaltio on systeemi, joka pyrkii luomaan kansalaisilleen olosuhteet ja tarvittavat rakenteet hyvinvointiresurssien saavuttamiseen. Yksilöiden hyvinvointi perustuu resursseihin, joiden puitteissa yksilö saa itselleen osakseen hyvinvointia. Näitä tarvittavia resursseja ovat esimerkiksi taloudelliset tulot ja kokemus siitä, että yksilö kuuluu osaksi jotain yhteisöä tai vertaisryhmää, jossa hän tulee nähdyksi, kuulluksi ja kohdatuksi. (Marski 1996; Allardt 1976.) Hyvinvointivaltiona Suomen keskeisenä pyrkimyksenä on vastustaa eriarvoistumista ja rakentaa tasa-arvoista yhteiskuntaa. Tasa-arvoiselle yhteiskunnalle tunnusomaista on rakentua sellaisten kannustinrakenteiden varaan, joiden kautta on mahdollista tukea yksilöiden kokemusta pystyvyydestä sekä autonomiasta. Näiden edellä mainittujen lisäksi tavoitteena on mahdollistaa yksilön yhteiskunnallinen osallistuminen ja toimijuus. (Valtioneuvoston kanslia 2018.)

Hyvinvointivaltion legitimitietin perustana on, että julkinen sektori kohtelee kansalaisiaan oikeudenmukaisesti. Legitimiteetti käsitteenä tarkoittaa sitä, miten väestö hyväksyy hallinnollisen järjestelmän, sekä sitä, miten laajasti kansalaiset kannattavat järjestelmän rahoittamista. (Muuri, Aalto, Manderbacka & Arffman 2019, 292–293.) Luottamus nähdään edellytyksenä hyvinvoivalle demokratialle. Näin ollen kansalaisten luottamus poliittista hallintoa, instituutioita ja rakenteita kohtaan on keskeinen tekijä poliittisen osallistumisen näkökulmasta. On tärkeää huomioida, että poliittinen luottamus ja ihmisten luottamus ovat käsitteinä erilaiset. Tästä huolimatta ilmiöt ovat keskeisesti yhteydessä toisiinsa. (Bäck, Kestilä-Kekkonen & Söderlund 2016.)

2.1 Kansalaisosallistuminen

1900-luvun alun itsenäistyvää Suomea haastoivat suuret ristiriitaiset poliittiset kysymykset. Keskeisesti ristiriitaa herättävät kysymykset liittyivät kieleen ja luokka-asemaan, ja nämä aihepiirit rakensivat ja vakiinnuttivat hiljalleen puoluejärjestelmän sekä muodostivat puolueiden vasemmisto-oikeisto-ulottuvuuden. Poliittisia kysymyksiä puitiin ja prosessoitiin aktiivisesti erilaisissa kansalaisjärjestöissä ja perustetuissa poliittisissa puolueissa. Kansalaisjärjestöistä tuli erittäin merkittävä osa itsenäistyvää Suomea: ne loivat uutta ja tärkeää yhteiskunnallista kehitystä. Kansalaisjärjestöt eivät tosin olleet itsenäisen Suomen uusi innovaatio, sillä suomalaiset olivat aktivoituneet yhteiskunnallisessa järjestäytymisessä jo 1800-luvulla erilaisin yhdistyksin, seuroin ja liikkein. Näitä olivat esimerkiksi työväenliike, nuorisoseurat, urheiluseurat ja raittiusliike. (Keränen 2017.)

Yhteiskunnallinen osallistuminen ulottuu tänä päivänä laaja-alaisesti eri toimialoille ja sektoreille. Kansalaiset voivat toimia, harrastaa ja vaikuttaa yhteiskunnallisesti erilaisissa järjestöissä, puolueissa ja yhteisöissä. Tänä päivänä yksilö voi halutessaan valita osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan erilaisilla sosiaalisen median ja internetin tarjoamilla alustoilla. Niin Suomessa kuin kansainvälisestikin on havaittu, että sosiaalisen median palveluna tunnetusta Twitteristä on tullut yksi keskeinen viestintäkanava. Yhteiskunnallisen osallistumisen laajentamisen uusille areenoille on havaittu lisäävän sosiaalista pääomaa, poliittista osallistumista sekä kansalaisosallistumista kansalaisten keskuudessa. (Strandberg & Borg 2020, 111–113; Skoric & Kwan 2011; Noppari & Niemi 2017, Strandberg 2016.)

Poliittinen osallistuminen on seurausta kansalaishiinnittymisestä ja kansalaisosallistumisesta. Kansalaisosallistuminen on luonteeltaan sellaista, jonka tavoitteellisenä päämääränä ei välttämättä ole vaikuttaa poliittiseen hallintoon tai poliittiseen päätöksentekoon. Sen sijaan poliittisen osallistumisen päämääränä on vaikuttaa siihen, ketkä poliittista päätöksentekoa tekevät ja millaisia päätöksiä poliittisella päätöksenteon tasolla tehdään. Aktiivinen kansalaisosallistuminen tukee poliittista osallistumista, koska se lisää yksilön yhteisöllisyyden ja juurtumisen kokemusta itselleen merkityksellisissä sidosryhmissä. Täten aktiivinen kansalaisosallistuminen vahvistaa yksilön kansalaishiinnittymistä, joka puolestaan lisää yksilön osallistumista itsensä tai edustamansa ryhmänsä etujen puolestapuhujaksi ja kannattajaksi. Lisäksi aktiivinen kansalaisosallistuminen lisää yksilön yhteiskunnallisia kansalaistaitoja, jotka osaltaan tukevat hänen

poliittista osallistumistaan. Kansalaisyhteisöiksi luetaan sellaiset taidot, joilla ei ole varsinaista poliittista agenda. Näitä ovat esimerkiksi puheiden pitäminen, kirjeiden kirjoittaminen ja päätöksentekoa tukeviin kokouksiin osallistuminen. Kansalaisyhteisöön osallistuminen voi parhaimmillaan syventää yksilön merkityksellisyyden kokemusta. Yksilö voi kokea olevansa tärkeä osa omaa yhteisöään, minkä seurauksena hänen kokemuksensa voi laajentua suuremmaksi yhteiskunnalliseksi ja poliittiseksi kokemukseksi. Kansalaisyhteisöön osallistumista on esimerkiksi erilaisiin harraste-toimintoihin osallistuminen, lasten koulun rahankeruukampanjaan leipominen, aktiivinen osallistuminen seurakuntatyössä, taloyhtiön vuosittaisiin pihatalkoisiin osallistuminen, tai kolmannen sektorin vapaaehtoistyössä aktiivisena oleminen. (Eriksson 2009; Verba ym. 1995, 304–334; Lappalainen 2017; Rapeli & Borg 2016.)

Poliittinen osallistuminen on luonteeltaan usein päämäärätietoista ja tavoitteellista tekemistä, jonka seurauksena poliittisesti osallistuva yksilö haluaa saada äänensä ja mielipiteensä kuuluviin. Kansalaisyhteisöön osallistuminen on laajemmin yhteiskunnallista osallistumista, kun taas poliittinen osallistuminen keskittyy poliittisen hallinnon, valtakoneiston tai poliittisen toiminnan kannattamiseen, kritisoimiseen tai arviointiin. Kansalaisyhteisöön osallistuminen on kansalaisten aktiivista yhteiskunnallista osallistumista, millä ei välttämättä ole varsinaisia poliittisia päämääriä. Toki kansalaisyhteisöön osallistuminen voi välillisesti vaikuttaa politiikkaan, mutta se ei ole sen ensisijainen tavoite toisin kuin poliittisessa osallistumisessa. Keskeistä on kuitenkin huomioida, että vahva kansalaisyhteisöön osallistuminen vahvistaa yksilön poliittista osallistumista. Kansalaisyhteisöön osallistuminen on yksi osa poliittisen osallistumisen resursseja. Poliittinen osallistuminen on esimerkiksi poliittisten puolueiden kannattamista, äänestämistä, adressien allekirjoittamista, mielenosoituksiin osallistumista tai poliittisiin vaaleihin ehdolle asettumista. (Verba ym. 1995; Ekman & Amnå 2012; Borg & Rapeli 2016.) Kansalaisen osallistuessa poliittisesti hän odottaa, että hänen osallistumisellaan on vaikutusta poliittisen päätöksenteon lopputuloksessa. Aktiivinen kansalaisyhteisöön osallistuminen sitoo ja vahvistaa yksilöiden kansallista identiteettiä, mikä puolestaan vaikuttaa poliittisesti poliittiseen osallistumiseen. Aktiivisen kansalaisuuden voidaan katsoa olevan poliittisen osallistumisen perusta. (Pateman 1970; Lappalainen 2017; Adler & Goggin 2005.)

2.2 Kansalaiskiinnittyminen ja kansalaispätevyys

Se, miten kiinnittyneitä kansalaiset ovat omaan valtioonsa ja alueeseensa, vaikuttaa oleellisesti siihen, miten aktiivisesti kansalaiset osallistuvat poliittisesti. Kansalaiskiinnittyminen lähtee liikkeelle kansalaisten yleisestä kiinnostuksesta yhteiskunnallisia ja poliittisia kysymyksiä kohtaan. Yhteiskunnallisesti ja poliittisesti kiinnostunut kansalainen seuraa julkista keskustelua ajankohtaisista asioista, ilmiöistä ja tapahtumista. Hän lukee sanomalehtiä, seuraa uutisia ja mahdollisesti osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun. Yleistä yhteiskunnallista kiinnostusta seuraa yksilön kansalaispätevyys. Kansalaispätevyydellä tarkoitetaan sitä, että yksilö ymmärtää pääpiirteet vallassa olevasta hallintomuodosta, poliittisesta järjestelmästä ja tietää, ketkä ovat keskeisiä valtaapitäviä päättäjiä. Kansalaiskiinnittymisestä- ja pätevyydestä seuraa mielipiteen muodostuminen: yksilö, joka seuraa julkista keskustelua ja kokee ymmärtävänsä sitä, voi halutessaan muodostaa mielipiteen vallitsevasta hallintomuodosta ja poliittisesta päätöksenteosta. Halutessaan kansalaiset voivat myös ilmaista mielipiteensä osallistumalla poliittisesti. Mielipiteensä ilmaisemalla yksilö saa mahdollisesti osakseen kokemuksen siitä, että hän voi vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon. (Rapeli & Koskimaa 2020.)

Rapeli ja Borg (2016) osoittivat tutkimuksessaan, että valtaosa täysi-ikäisistä suomalaista kokee poliittiset kysymykset ja ilmiöt mielenkiintoisina. He osoittavat, että Suomen kansasta enemmistö seuraa politiikkaa motivoituneesti. Tämä näyttäytyy esimerkiksi kansalaisten substanssiosaamisessa politiikkaan, poliittisiin kysymyksiin ja poliittiseen hallintoon liittyen. Ristiriitaista on, että suomalaiset kokevat politiikan olevan monimutkaista ja vaikeasti ymmärrettävää, vaikka kansainvälisen vertailun näkökulmasta suomalaisilla on verrattain hyvät poliittiset lukutaidot (Rapeli & Koskimaa 2020). Tätä ilmiötä osittain selittää suomalainen monipuoluejärjestelmä. Toisekseen poliittinen kiinnittyminen ja poliittinen substanssiosaaminen eivät jakaudu kansalaisten ja eri väestöryhmien kesken tasaisesti. Kansalaiskiinnittymistä vahvistaa vahva yhteiskunnallinen asema ja motivaatio poliittisia kysymyksiä kohtaan. Samanaikaisesti on havaittu vahvistavan kansalaisen pätevyyden ja kiinnittymisen tunnetta. Poliittisen kiinnostuksen havaitaan olevan kaikkein korkeinta keski-iässä, kun taas nuorten on havaittu olevan kaikkein heikoiten kiinnittyneitä poliittisesti. Tästä huolimatta nuorten havaitaan luottavan politiikkaan ja omiin poliittisiin osallistumismahdollisuuksiinsa, ja se osaltaan on rohkaiseva tulos.

Rapeli ja Koskimaa (2020) vertasivat suomalaisten poliittista kiinnittymistä Euroopan 18 vakiintuneessa demokraattisessa maassa. Heidän tutkimustuloksensa osoittivat, että suomalaisten sisäinen kansalaispätevyys on toiseksi heikointa heidän vertailemissaan maissa. Suomalaisten kansalaispätevyys poikkeaa suuresti muista Pohjoismaista, joihin Suomea on tapana verrata. Suomalaisten poliittinen kiinnostus on keskitasoa verrattuna muihin Euroopan maihin, mutta huomattavasti Ruotsia ja Tanskaa jäljessä. Tosin trendi suomalaisten poliittisen kiinnostuksen osalta on ollut vuodesta 2010 lähtien noususuhdanteinen. Tutkimustuloksien lopputuloksena on, että suomalaiset ovat kansainvälisessä vertailussa kiinnittyneitä politiikkaan, vaikka Suomi ei täysin yllä muiden Pohjoismaiden tasolle, jotka muodostavat poliittisen kiinnittymisen osalta korkeimman kärjen. Merkittävä tulos on, että suomalaisten luottamus ja usko omia vaikutusmahdollisuuksia kohtaan on korkealla tasolla. Lisäksi suomalaisten kiinnostus politiikkaa kohtaan on keskitasolla kansainvälisessä vertailussa. Suomalaisten havaitaan olevan poliittista kysymyksistä ja asioista kiinnostuneita, mutta samaan aikaan suomalaiset kokevat politiikan olevan monimutkaista ja vaikeaselkoista. Vaikeasti ymmärrettävyydestä huolimatta suomalaiset ovat tyytyväisiä Suomessa vallitsevaan demokratian nykytilaan.

Viime vuosina julkisessa keskustelussa on pohdittu osallistumisen laskua. Ilmiö on havaittu niin kansainvälisesti kuin täällä meillä Suomessa. Osallistumisen laskua on havaittu etenkin perinteisen poliittisen osallistumisen keinojen osalta, joita ovat puolueosallistuminen ja äänestäminen. Perinteisen poliittisen osallistumisen vähentyessä poliittisen osallistumisen kenttä on saanut osakseen uusia osallistumisen muotoja, kuten poliittinen kuluttaminen, mielenosoitukset ja adressien kirjoittaminen. (Bäck & Christensen 2020; van Deth 2014.) Nämä uudet osallistumisen keinot on määritelty demokratiainnovaatioiksi, joiden tavoitteena on ollut laajentaa poliittisen osallistumisen keinoja. Tosin nämä ”uudet” osallistumisen keinot eivät suoraan ole uusia, vaan ne ovat vakiintuneet osaksi vaikuttamisen keinoja jo viimeistään 1970-luvulta alkaen. Vaihtoehtoiset uudet poliittisen osallistumisen keinot ovat vuosien saatossa saaneet osakseen merkittävämmän aseman kansalaisten vaikuttamisen keinojen keskuudessa puoluepolitiikan ja äänestämisen rinnalla. (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017.) Demokratiainnovaatioiden keskeisenä tavoitteena on ollut saada sellaisten yksilöiden poliittinen ääni kuuluviin sekä osaksi päätöksentekoprosessia, jotka ovat perinteisen poliittisen osallistumisen osalta passiivisia. Erityisesti nuorten osallistumisesta on viime vuosina oltu huolissaan. Demokratiainnovaatioista etenkin kansalaisaloitteen käyttöönotossa on havaittu positiivisia vaikutuksia: kansalaisaloite aktivoi sellaisia väestöryhmiä, jotka muutoin jättäisivät osallistumatta poliittisesti. (Christensen, Jäske, Setälä & Laitinen 2016; Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017.)

2.3 Poliittinen osallistuminen

Poliittinen osallistuminen on tapana jakaa kahteen osaan: institutionaaliseen eli perinteiseen osallistumiseen ja ei-institutionaaliseen eli uusimuotoiseen poliittiseen osallistumiseen. Poliittinen osallistuminen on käsitteenä hyvin laaja ja jopa monimutkainen. Käsite on kulttuuriin, historiaan ja yhteiskunnallisiin perinteisiin sidonnainen. Käsitteen haastavuudesta kertoo se, miten poliittinen osallistuminen sidottiin pitkään käsittämään vain poliittisissa puolueissa osallistumista ja kansallisissa vaaleissa äänestämistä. Poliittinen osallistuminen on paljon muutakin kuin äänestämistä, vaikka äänestäminen on yksi keskeisistä tavoista vaikuttaa yhteiskunnallisesti (Wass & Wilhemsson 2009; Verba ym. 1995). Koska poliittisen osallistumisen käsitteen määrittely on luonteeltaan suhteellisen haastavaa, Verba ym. (1995) ovat lähestyneet käsitteen määrittelyä negaation kautta siitä näkökulmasta, miksi jotkut kansalaiset eivät osallistu poliittisesti. Ensinnäkin poliittisesti osallistuminen vaatii yksilöltä resursseja. Näitä tarvittavia resursseja ovat aika, raha ja taidot. Toiseksi yksilön osallistuminen edellyttää yksilön sitoutumista yhteiskuntaan, jota vahvistaa yksilön kokemus siitä, että hän kuuluu vallitsevaan yhteisöön ja kansaan. Kolmanneksi kansalaisten poliittista osallistumista vauhdittaa yksilöiden tunne, että joku tai jotkut odottavat heiltä osallistumista: tietynlainen kansalaisvelvollisuuden tunne lisää poliittista osallistumista.

Universalismille perustuvan tasa-arvoisen poliittisen osallistumisen lähtökohdista huolimatta kaikki yksilöt eivät kuitenkaan osallistu poliittisesti. Syitä osallistumattomuudelle on useita. Yksi syy on se, jos yksilö kokee poliittisen järjestelmän hankalana ja vaikeasti ymmärrettävänä. Lisäksi osallistumattomuuden syynä voi olla yksilön kokemus siitä, ettei hän koe vaikutusta tai muutosta arkielämässään riippumatta siitä, kuka tai ketkä ovat valtaapitävien paikalla. Myös yksilön juurettomuuden kokemus voi vaikuttaa osallistumattomuuden taustalla: yksilö voi kokea, ettei häntä kiinnosta vaikuttaa poliittisesti, jos hän ei esimerkiksi koe yhteenkuuluvuutta jonkin maantieteellisen alueen, aatteen tai yhteisön kanssa. (Hallet 2007, 15–17; Borg 2008.) Aikaisemmassa tutkimuskirjallisuudessa on myös arvioitu, että osallistumatta jättävät sellaiset kansalaiset, joilla ei ole riittävästi resursseja ja motivaatiota, jotka kokevat heikosti yhteyttä omaan kansaansa tai valtioon, ja jotka eivät koe, että heidän osallistumisellaan olisi merkitystä poliittisen päätöksenteon lopputulokseen. Toisaalta yksilön valinta olla osallistumatta poliittisesti voi itsessään olla kannanotto yhteiskunnassa vallitsevaan poliittiseen tilaan. Poliittiselle osallistumiselle on keskeistä yksilön sisäinen motivaatio ja halu vaikuttaa poliittisesti. On

kuitenkin olemassa myös yksilöitä, jotka tietoisesti päättävät olla osallistumatta poliittisesti, koska he pitävät suuremmissa arvossa muita asioita, kuten jotain uskonnollista arvomaailmaa maailmankatsomusta. Yksilöt voivat pitää poliittista osallistumista toissijaisena, jonka seurauksena he keskittyvät elämään omien ja itselleen mieluisten arvojen mukaisesti. (Verba ym. 1995.)

Poliittinen osallistuminen, äänioikeus ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen ovat kaikki jokaisen Suomen kansalaisen perustuslaillisia oikeuksia. Jokaisella yksilöllä on universaali mahdollisuus osoittaa ja ilmaista mielipiteensä, huolensa sekä ajatuksensa julkisessa keskustelussa suoraan poliittista valtaa nauttiville päättäjille. Universaalista mahdollisuudesta ja oikeudesta huolimatta poliittisen osallistumisen on havaittu kasautuvan sellaisille kansalaisille, jotka määritellään hyväosaisiksi. Hyväosaiset yksilöt ovat usein korkeasti koulutettuja, heillä on vakiintunut työmarkkina-asema ja he ovat usein myös terveempiä. (Gallego 2007; Wass & Grönlund 2016; Wass 2017.)

Julkisessa keskustelussa nousee usein tutuksi muodostunut retorinen ilmaus siitä, miten kaikki kansalaiset ovat yhteiskunnallisten muutosten ja osallistumisen kautta ”samassa veneessä”. Universaalista oikeudesta ja mahdollisuudesta huolimatta poliittinen vaikutusvalta ja osaaminen tuoda julki omia poliittisia ajatuksiaan sekä intressejään eivät jakaudu kansalaisten keskuudessa tasaisesti. Samoin kansalaisten empatia ja myötätunto erilaisia väestöryhmiä kohtaan ei jakaudu tasaisesti: toiset väestöryhmät saavat osakseen enemmän ymmärrystä, empatiaa ja myötätuntoa kuin toiset. Esimerkiksi lapset nähdään omaan tilanteeseensa nähden viattomina ja kykenemättöminä vaikuttamaan lähtökohtiinsa. Sen sijaan päihdehaasteista kärsivät yksilöt nähdään usein itse olevan syyppäitä oman tilanteensa kurjuuteen. (Kainulainen & Saari 2018.)

Poliittisen osallistumisen keinot ovat laajentuneet ja vaihtoehtoiset poliittisen osallistumisen keinot ovat tavoittaneet kansalaisia. Vaikka perinteinen osallistuminen äänestysaktiivisuuden ja puolueosallistumisen osalta on vähentynyt, ei tämä ilmiö suoranaisesti tarkoita kaiken poliittisen osallistumisen vähentymistä. (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017; Raiskila & Wiberg 2017.) Poliittinen osallistuminen on mahdollista määritellä institutionaaliseen ja ei-institutionaaliseen toimintaan (van Deth 2014). Institutionaalinen poliittisen osallistumisen on havaittu laskevan, kun taas ei-institutionaalinen poliittinen osallistuminen on saanut enemmän suosiota kansalaisten keskuudessa. Digitalisaation myötä poliittinen osallistuminen on laajentunut entistä voimakkaammin internetissä oleville eri alustoille (Raiskila & Wiberg 2017). Internetin

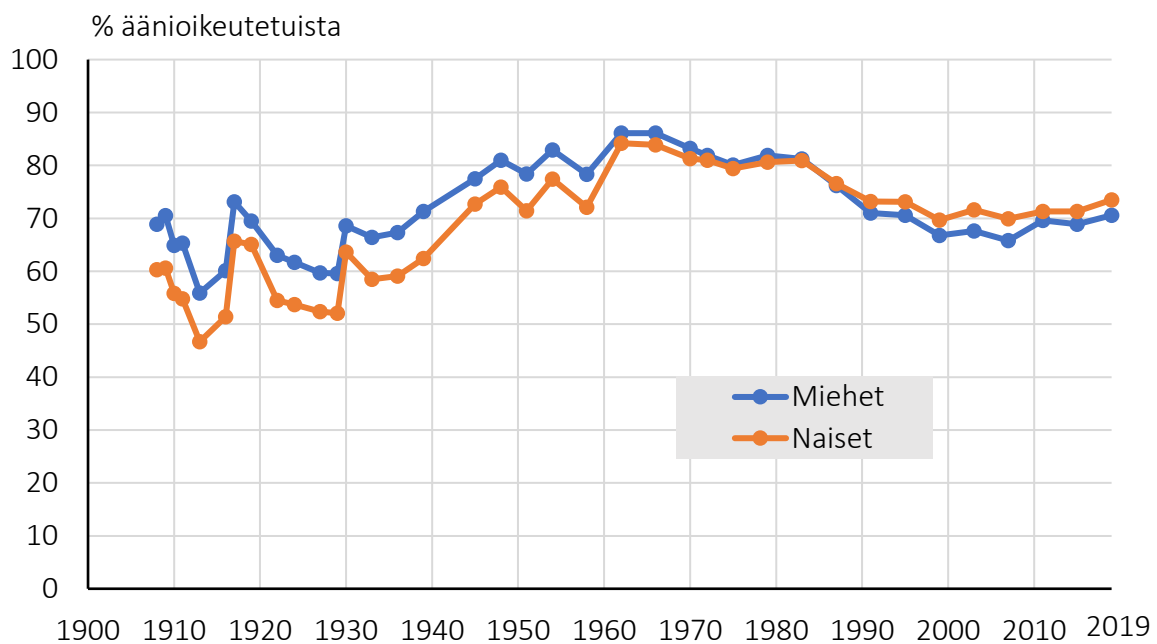
tarjoamat erilaiset poliittisen osallistumisen alustat voidaan jakaa virallisiin ja epävirallisiin alustoihin. Virallisia alustoja ovat esimerkiksi kansalaisaloitteet, ja epävirallisia osallistumisen alustoja ovat puolestaan sosiaalisen median keskustelulle tarjoamat alustat. (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017.) Yksilöt mahdollisesti kokevat, että ei-institutionaalinen poliittinen osallistuminen on helpompaa, mistä johtuen nimenomaan ei-institutionaalinen osallistuminen kasvattaa suosiotaan. Ei-institutionaalisen poliittisen osallistumisen erityispiirre on, että sen poliittisen osallistumisen keinot eivät vaadi yhtä suurta sitoutumista. Täten ne ovat matalamman kynnyksen keinoja osallistua poliittisesti: kansalainen voi itse päättää, koska ja miten hän osallistuu uusien ei-institutionaalisten poliittisten vaikuttamisen keinojen kautta. Erityisen huomionarvoista on, että institutionaalisen poliittisen osallistumisen on havaittu olevan tavanomaisempaa hyvinvoivien kansalaisten keskuudessa. Puoluepoliittisesti ja äänestämällä osallistuvat etenkin sellaiset yksilöt, jotka määritellään korkeasti koulutuneiksi ja hyvätuloisiksi. Kehitys herättää huolta, kun osallistumisen kirjoa on yritetty lisätä juuri siitä syystä, että poliittinen osallistuminen ei eriytyisi kansalaisten välillä ja sitä kautta kasautuisi vain tietyille väestöryhmälle. Tavoite on, että osallistumisen tavoittaisi parhaalla mahdollisella tavalla kaikki kansalaiset. (Bäck & Christensen 2020.)

2.3.1 Institutionaalinen osallistuminen

Institutionaalinen poliittinen osallistuminen pitää sisällään demokratian toteutumiseksi merkittävän kansallisissa vaaleissa äänestämisen, yhteydenoton poliitikkoihin sekä poliittisten puolueiden sisällä toimimisen (Bäck & Kestilä-Kekkonen 2013; Raiskila & Wiberg 2017, 30–48.) Länsimaisissa demokratioissa on viime vuosien ajan oltu huolissaan kansalaisten heikkenevästä osallistumisesta perinteisten poliittisten osallistumisen keinoin (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017, 5; Söderlund 2016, 343). Huolta on herättänyt myös se, että vaaleissa äänestäminen sekä puolueosallistuminen on viime vuosina keskittynyt entistä enemmän yksilöille, jotka määritellään hyväosaisina (Bäck & Christensen 2020, 440).

Kansallisissa vaaleissa äänestämistä pidetään osallistumisen muodoista suhteellisen helppona, vähän resursseja edellyttävänä sekä vähäistä perehtymistä vaativana. Se on yksilöllinen teko, jonka eteen yksilöltä ei edellytetä suurta yhteiskunnallista kiinnittymistä. Sen sijaan puoluepolitiikkaan osallistuminen vaatii yksilöltä syvempää perehtyneisyyttä ja sitoutumista. Puoluepolitiikka on järjestöosallistumista, johon liittyy keskeisesti yhteistyö muiden kanssaihmi-

kanssa. Näin olleen puolueosallistuminen edellyttää yksilöltä jonkinasteista sosiaalista luottamusta ympärillä oleviin ihmisiin ja halua tehdä heidän kanssaan yhteistyötä. (Bäck & Kestilä-Kekkonen 2013.) Lisäksi puoluepolitiikka vaatii syvempää perehtyneisyyttä niin yksilön omiin henkilökohtaisiin arvoihin, uskomuksiin ja prioriteetteihin, kuin itse puolue toimintaan, -ohjelmaan ja puolueen keskeisiin tavoitteisiin. Osallistuakseen puoluepolitiikkaan yksilön tulee ymmärtää puoluepolitiikan keskeiset piirteet ja puolueiden erot. Poliittinen osallistuminen puoluepolitiikan osalta edellyttää yksilöltä huomattavasti enemmän resursseja kuin kansallisissa vaaleissa äänestäminen.



¹⁾ Suomessa asuvat Suomen kansalaiset

Kuva 2. Suomalaisen äänestysaktiivisuuden kehitys eduskuntavaaleissa vuosina 1908–2019.

Lähde: Tilastokeskus, Eduskuntavaalit

Kuvasta 2 on nähtävissä, kuinka suomalaisten äänestysaktiivisuus eduskuntavaaleissa on kehittynyt vuosina 1908–2019. Äänestysaktiivisuudessa on havaittavissa sahausta ennen itsenäistymistä ja itsenäistymisen alussa. Vuodesta 1930 äänestysaktiivisuus on kasvanut tasaisesti aina 60-luvulle asti. Äänestysaktiivisuuden kukoistusaikaa näyttävät olleen 60-, 70- ja 80-luvut, joiden jälkeen 90-luvun alusta alkaen on havaittavissa pudotusta vuosituhatteen vaihteeseen asti. 2000-luvulla äänestysaktiivisuus on ollut tasaisesti noin 15 prosenttiyksikköä alempi kuin huipuvuosina.

Äänestäminen on poliittisen osallistumisen keinoista erittäin keskeinen. Poliittisen osallistumisen muodoista äänestäminen on kaikkein suosituin, vaikkakin äänestysaktiivisuuden on havaittu vähentyneen kaikissa Suomessa järjestettävissä vaaleissa sitten 1960- ja 1980-lukujen aktiivisten äänestysvuosien. Äänestysaktiivisuuden vähentymistä on selitetty yksilöiden haluttomuudella tai vaikeudella tehdä puoluevalintaa. On arvioitu, että puolueiden kyky ja voima kansalaisten mobilisoinnissa on heikentynyt. (Raiskila & Wiberg 2017, 46–48.) Lisäksi äänestäjistä on tullut viime vuosina kannastaan entistä epävarmempia, minkä lisäksi he ovat entistä liikkuvampia. Äänestäjien liikkuvuudella tarkoitetaan sitä, että yksilö vaihtaa vaalien välillä äänestettävää puoluetta. Tosin sanoen äänestäjät eivät ole tänä päivänä enää niin puolueuskollisia kuin aikaisemmin. (Söderlund 2016, 343–45.) Kansalaisten äänestysvalinnat muodostuvat nykyään mahdollisesti suppeamman datan perusteella, koska politiikasta on tullut entistä henkilöityneempää ja lyhytaikaisempiin tekijöihin keskittyneempää. Äänestäjät arvioivat poliitikkojen ja hallitusten suoriutumista pitkälti yhden hallituskauden tai yhden asiatekijän perusteella. (Norris 2004.) Kansalaisten äänestämisen epävarmuus näyttäytyy äänestäjien samaistumisena entistä enemmän poliittiseen keskustaan. Toisaalta epävarmuus voi olla seurausta puolueiden ja ehdokkaiden suuresta määrästä. Rungas vaihtoehtojen määrä voi johtaa yksilön haastavaan tilanteeseen, kun hänen tulisi tehdä päätös hänelle sopivimmasta puolueesta ja ehdokkaasta. (Söderlund 2016, 345.) Tämä saattaa tosin olla myös seurausta poliittisten puolueiden samankaltaisuudesta. Eri puolueiden puolueohjelmia tarkastellessa on havaittavissa suurta samankaltaisuutta, minkä seurauksena yksilön voi olla vaikeaa ymmärtää, mitä minkäkin puolueen tärkeimmät läpivietävät hankkeet ja tavoitteet ovat. Keskeisenä esimerkkinä tästä on, että noin kolmasosa äänioikeutetuista kansalaisista kertoo samaistuvansa vähintään kahteen poliittiseen puolueeseen, ja että valtaosa suomalaisista on harkinnut vaalien alla äänestävänsä yhden puolueen sijasta useampaa puoluetta (Söderlund 2016, 354). Tosiasiassa vaaleissa yksilö voi äänestää vain yhtä puoluetta, koska jokaisella on yksi ääni käytettävänä.

Yksilön puoluevalintaan on havaittu vaikuttavan hänen vanhempiansa vaalikäyttäytyminen ja puoluesitoutuminen. Kasvuympäristö vaikuttaa lapsuudessa lapseen ja hänelle kehittyviin arvoihin sekä asenteisiin joko suoraan tai välillisesti. Lapset oppivat vanhempiansa toimintatavoista ja asenteista niin tietoisesti kuin tiedostamattakin. Arvot ja asenteet puolestaan ohjaavat yksilön puoluevalintaa. Vanhempien puoluevalinnan on havaittu periytyvän lapsille etenkin maanviljelijöiden sekä ylemmän keskiluokan keskuudessa. (Tiihonen, Kestilä-Kekkonen, Westinen, Rapeli 2016, 298–316.)

Suomessa järjestettiin viimeksi eduskuntavaalit keväällä 2019. Kevään 2019 vaaleissa havaittiin Suomessa asuvien suomalaisten ääniaktiivisuuden nousu sitten vuoden 2015 eduskuntavaalien. Äänestysprosentti oli keväällä 2019 72 %, kun taas neljä vuotta aikaisemmin järjestetyissä eduskuntavaaleissa vastaava äänestysprosentti oli 70 %. Äänestysaktiivisuus nousi kaksi prosenttiyksikköä. (Tilastokeskus 2019.) Demokratia perustuu siihen, että kansa valitsee edustajansa. Äänestäminen asettaa kansalaiset yhdenvertaiseen asemaan. Jokaisella kansalaisella on käytössään yksi ääni, jonka hän voi käyttää haluamallaan tavalla. Yksilö voi päättää äänestävänsä jotain tiettyä puoluetta tai henkilöä. Toisaalta yksilö voi myös valita olla osallistumatta. (Verba ym. 1995; Scholzman, Brady & Verba 2018.) Äänestäminen on mahdollista määritellä tunnusmerkkinä edustukselliselle demokratialle (Wass 2017, 58).

Suomalaisille yhteydenotto poliitikkoon tai virkamieheen on tavanomaisempaa kuin itse puolue toimintaan osallistuminen. Vuonna 2019 18 % Eduskuntavaalien kyselyyn vastanneista kertoi ottaneensa yhteyttä poliittiseen päätöksentekijään. Samana vuonna 12 % kertoi osallistuneensa jonkin poliittisen puolueen toimintaan. Euroopan keskeisessä vertailussa suomalaiset ovat yhteydenottamisessa keskivertoa aktiivisempia. (Bäck ym. 2020, 445–450.) Yhteydenottamista voidaan pitää myös yksilön aikaa, kiinnostusta, tietoa ja motivaatiota edellyttävänä toimintana. Lisäksi yhteydenottaminen edellyttää yksilöltä kansalaispätevyyttä ja ymmärrystä yhteiskunnallista rakenteista. Yksilön tulee ymmärtää, kuka tai mikä taho vastaa mistäkin toiminnasta ja päätöksenteosta. (Stolle & Hooghe 2011.)

2.3.2 Ei-institutionaalinen osallistuminen

Perinteisen poliittisen osallistumisen rinnalle on hiljalleen syntynyt vaihtoehtoisia poliittisen osallistumisen keinoja. Näitä vaihtoehtoisia ja uusia keinoja, eli ei-institutionaalisia poliittisen osallistumisen keinoja, ovat muun muassa kansalaisaloitteiden allekirjoittaminen, mielenosoitukseen osallistuminen, kuntalaisten erilaiset neuvostot, poliittinen kuluttaminen, boikotointi ja internetissä sekä sosiaalisessa mediassa poliittisesti vaikuttava osallistuminen. Näille vaihtoehtoisille osallistumisen keinoille on tyypillistä se, että ne ovat helposti toteutettavissa. Niiden kautta on mahdollista vaikuttaa halutessaan hetkellisen impulssin tai mielijohteen seurauksena. (Bäck ym. 2020, 339–457; Christensen 2016 ym.) Toisinaan näistä uusista poliittisen osallistumisen muodoista käytetään myös käsitettä ”demokratiainnovaatiot” (Christensen 2016 ym.).

Ei-institutionaaliset poliittisen osallistumisen keinot ovat monipuolisia, ja niiden myötä kansalaisilla on enemmän valinnan varaa osallistumisessaan. Laajemman valinnanvaran myötä kansalaiset voivat itse päättää, milloin ja miten he osallistuvat. Ei-institutionaaliset poliittisen osallistumien keinot mahdollistavat kansalaisten äänen kuulumisen entistä voimakkaammin päätöksentekijöiden korviin. Kansalaisaloitteen allekirjoittaminen on noussut suomalaisten keskuudessa kaikkein suosituimmaksi kaikista osallistumisen vaihtoehdoista. Vuonna 2019 lähes 52 % suomalaisista kertoi allekirjoittaneensa jonkin kansalaisaloitteen, kun vuonna 2013 vastaava luku oli 35 %. Näin ollen kansalaisaloite vakiinnuttaa vaikutusvaltaansa suomalaisten poliittisen osallistumisen vaihtoehdoissa. (Bäck ym. 2020, 339; Christensen 2016 ym.)

Julkisen vallan keskeinen tavoite on aktivoita ja osallistaa kansalaisia poliittiseen osallisuuteen ja aktiivisuuteen. Lisäksi julkisen vallan on mahdollistettava kansalaisten aktiivinen osallistuminen ja edistettävä sitä. (Lappalainen 2017, 110–112.) Uusia osallistumisen muotoja on luotu perinteisten osallistumisen rinnalle juuri tästä syystä: että kansalaisilla olisi enemmän variaatiota vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon. Vaihtoehtoiset poliittisen osallistumisen muodot ovat vakiintuneet entistä laajemmalle rintamalle, ja kansalaiset osallistuvat entistä enemmän niiden kautta ja niiden avulla. (Bäck ym. 2020, 445–447; Valtioneuvoston kanslia 2018, 30.)

Osallistuminen on siirtynyt vaaliuurnilta tavalliseen arkeen, kuten sosiaaliseen mediaan ja internettiin. Tosin internet ja sosiaalinen media poliittisen osallistumisen areenoina ovat toistaiseksi vielä nuoria, mutta niiden vaikuttavuus syvenee jatkuvasti. Verkossa osallistuminen ja internetin hyödyntäminen osana poliittista vaikuttamista vakiintuivat Suomeen verrattain aikaisessa vaiheessa, jo 1990-luvulla, samoihin aikoihin Yhdysvaltojen kanssa. Suomi oli tältä osin edelläkävijä Euroopassa ja Pohjoismaissa. (Strandberg 2016, 95–96; Norris 2000.) Sosiaalisen median eri alustojen kautta poliittisesti osallistuminen on selvästi nuorten kansalaisten uusi keino osallistua poliittiseen keskusteluun. (Allaste & Saari 2020.) Samanaikaisesti poliittiset päättäjät ja puolueet ovat siirtyneet sosiaalisen median eri alustoille vaikuttamaan sekä vahvistamaan omaa poliittista valtaansa ja viestiään. Sosiaalisessa mediassa poliittiset päättäjät rakentavat itsestään mahdollisesti entistä samaistuttavampaa ja inhimillisempää kuvaa julkaisemalla kuvia ja postauksia heidän arjestaan ja tavallisesta elämästään. Suomen pääministerin Sanna Marinin sosiaalisen median suosion arvioidaan olevan hyvin suuri. Jopa niin suuri, että hänen sosiaalisen mediansa suosio voittaa muiden puolueiden yhteissuosion. (Tervo 2021.) Marraskuussa 2021 Sanna Marinin Instagram-seuraajien määrä oli 512 000. Sanna Marinin lisäksi myös muut poliittiset vaikuttajat ja päättäjät ovat vallanneet sosiaalisen median alaa ja

keskustelevat sitä kautta kansalaisten kanssa. Perussuomalaisten istuva kansanedustaja Sebastian Tynkkynen on aktiivinen poliittissävyytteisten Youtube- ja TikTok-videoiden tekijä, samoin Liike Nytin kansanedustaja Harry Harkimo on poliittisesti aktiivinen vaikuttaja Youtubessa, näin muutaman poliitikon mainitakseni. On selvää, että sosiaalinen media ja sinne julkaistava sisältö vaikuttavat politiikkaan. Näin ollen päättäjien aktiivisuus sosiaalisessa mediassa voi vaikuttaa joko suoraan tai välillisesti kansalaisten äänestysaktiivisuuteen ja -käyttäytymiseen sekä poliittiseen osallistumiseen. Toisaalta sosiaalisen median sisältöä on valtava määrä, jonka seurauksena sen syy-seuraus-suhteita on haastavaa analysoida. (Niemonen 2021.)

Bäck ym. (2020) havaitsivat tutkimuksessaan, että 16 % suomalaisista on osallistunut sosiaalisessa mediassa poliittiseen keskusteluun kommentteja kirjoittamalla. Suomalaisten poliittinen osallistuminen verkossa on Euroopan vertailussa keskiarvoa korkeampaa. Verkossa aktiivisimmin osallistutaan politiikkaan Ruotsissa, Norjassa, Islannissa ja Englannissa. Aikaisempi tutkimuskirjallisuus osoittaa, että etenkin nuoret ovat ottaneet verkossa ja sosiaalisessa mediassa toimivan poliittisen osallistumisen omakseen. Samalla aikaisemmassa kansallisessa, kuin kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa on paljon puhuttu siitä, kuinka nuorten aktiivisuus ja kiinnostus perinteisiä poliittisen osallistumisen keinoja kohtaan on heikkoa. (Collin 2015, 130; Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017; Christensen ym. 2016; Strandberg & Borg 2020.) Iän lisäksi myös yksilön koulutustausta on yhteydessä kansalaisen sosiaalisen median ja internetin käyttöön poliittisen osallistumisen näkökulmasta katsoen. Korkeampi koulutustausta vahvistaa todennäköisyyttä käyttää sosiaalista mediaa ja internetiä poliittisen osallistumisen tarkoituksiin. Toisaalta tämä tulkinta ei ole kuitenkaan näin yksiselitteinen. Verkko-osallistumisen ja sosiaalisen median on havaittu resonoivan ja vetoavan myös sellaisiin kansalaisiin, jotka eivät muutoin ole poliittisesti erityisen aktiivisia. (Strandberg & Borg 2020, 114.)

Sosiaalinen media ja internetissä tapahtuva poliittinen osallistuminen mahdollistaa pienellä väkiväellä ja yksinkertaisilla keinoilla kansalaisille suoran mielipiteen, huolen tai toiveen ilmaisun. Matala kynnys osallistua helpottaa osallistumisen todennäköisyyttä. Tämän lisäksi uusi teknologia mahdollistaa kansalaisille jatkuvan informaation etsimisen ja ajankohtaisissa asioissa ajan tasalla pysymisen. (Collin 2015, 130–140.) Kansalaisten aktiivinen poliittinen osallistuminen sosiaalisessa mediassa ja internetissä lukien, keskustellen, jakaen ja katsoen voi vahvistaa heidän kansalaispätevyytensä, mielenkiintoansa ja motivaatitansa. Näin ollen aktiivisten osallistumien uusien teknologiainnovaatioiden kautta voi kohottaa ja vahvistaa kansalaisten perinteistä osallistumisaktiivisuutta- ja valmiutta. Vuoden 2019 eduskuntavaaleissa

havaittiin, että kansalaiset hakevat äänivalinnalleen tukea ja vahvistusta enenevässä määrin sosiaalisesta mediasta ja verkosta. (Strandberg & Borg 2020, 108–118.) Näin ollen on mahdollista ajatella, että ei-institutionaalinen poliittinen osallistuminen tukee ja vahvistaa perinteistä poliittista osallistumista. Toisaalta jatkuva tiedonsaanti sosiaalisen median ja internetin eri palveluista voi johtaa myös tietoähkyyn ja hämmennykseen, mikäli yksilöllä ei ole kykyä tai osaa mistä analysoida lukemaansa dataa.

Christensen ym. (2020) havaitsivat, että suomalaisille ei ole kovin tavanomaista osallistua rauhanomaisiin mielenilmauksiin. Suomi sijoittuu kansainvälisessä vertailussa kaikkein matalimpaan aktiivisuusryhmään mitä tulee mielenilmauksiin. Mielenilmauksien määrän havaittiin jonkin verran kasvaneen vuoteen 2019 tultaessa. Määrän kasvusta huolimatta 12 % kyselyyn vastanneista kertoi ottaneensa osaa rauhanomaiseen mielenilmaukseen.

2020-luvun vaihteessa on ollut havaittavissa, että kansalaiset ovat alkaneet aktiivisemmin ilmaisemaan poliittisia ajatuksiaan ja mielipiteitään ei-institutionaalisin poliittisen osallistumisen keinoin. Kuluneen vuoden aikana mielenosoitukset ovat saaneet uudenlaista suosiota niin Suomessa, kuin muissakin länsimaissa. Erikoista kuluneen vuoden aikana toteutuneille mielenilmauksille on ollut, että joukko aktivisteja ovat halunneet keskeyttää liikenteen, jotta he saisivat asialleen mahdollisimman paljon mediahuomiota. 2020-luvun tapahtumat ilmastokriisin etenemisestä ja Covid-19 pandemian rajoitustoimenpiteistä ovat herättäneet kansalaisissa vahvoja tunteita ja ajatuksia, jonka seurauksena ihmismassat ovat lähteneet kaduille ilmaisemaan mieltään sekä tukkimaan liikennettä. Viimeisimpiä isoja ja laajaa huomiota osakseen saaneita mielenilmauksia Suomessa ovat olleet Elokapinan ilmastotoimenpiteitä vaativat mielenilmaukset sekä lukuisat erilaiset mielenilmaukset pandemian rajoitustoimenpiteitä vastaan, joista Covoy-mielenilmaus on herättänyt laajaa yhteiskunnallista keskustelua alkuvuonna 2022. (Pennanen & Osipova 2022; Kymäläinen 2021.) Mielenilmausten enenevä määrä voi olla seurausta yksilöiden kokemuksesta, että heidän äänensä ei kuulu poliittisessa päätöksenteossa

Covid-19 pandemiasta seuranneet rajoitustoimenpiteet ovat mahdollisesti herättäneet kansassa myös vahvempaa aktiivisuutta boikotoinnin osalta. Covid-19 pandemian hillitsemiseksi hallitus on linjannut erilaisia työkaluja ja toimenpiteitä. Yksi työkaluista on ollut koronapassi, jonka avulla on pyritty mahdollistamaan isojen ihmismassojen kokoontuminen väestötiloihin, ravintoloihin ja erilaisiin kulttuuritapahtumiin. Hallitus otti koronapassin käyttöön ensimmäisen kerran syksyllä 2021. Koronapassin voimassaoloon vaikuttaa yksilön Covid-19 vastaan ottama

rokotesuoja, sairastettu koronatauti sekä PSR-testin tulos. Joukko kansalaisia ovat osoittaneet vastustavansa koronapassia työkaluna pandemian tilanteen hillitsemiseksi, minkä seurauksena kansalaiset ovat eri median kanavissa kertoneet boikotoivansa sellaisia palveluita ja tapahtumia, jotka ottavat koronapassin käyttöön. Joukko kansalaisaktivisteja on kohdistanut vahvat mielipiteensä yrittäjiin, joiden liiketoiminta ja elinkeino ovat joutuneet vahvaan koetukseen koronarajoituksista johtuen (Ojanperä, Tekoniemi, Helpeinen & Rautavuori 2021).

Viimeaikaiset tapahtumat ovat herättäneet paljon yhteiskunnallista keskustelua. Voiko olla, että Suomeen ja länsimaihin on syntynyt joukko, joiden luottamus on pahasti rapistunut julkista hallintoa kohtaan, minkä seurauksena nämä kansalaiset valitsevat osoittaa mieltään vain ei-institutionaalisiin poliittisen osallistumisen keinoin?

Aikaisempi tutkimus osoittaa, että ei-institutionaalisen poliittisen osallistumisen muodot ovat suosittuja sellaisten kansalaisten keskuudessa, jotka ovat muutenkin yhteiskunnallisesti aktiivisia, jotka osallistuvat myös perinteisen osallistumisen keinoin. Suomessa vuonna 2015 tehdyn vaalitutkimuksen mukaan vaaleissa äänestänyt yksilö allekirjoittaa suuremmalla todennäköisyydellä kansalaisaloitteen. Tuloksista käy ilmi, että 41 % kansalaisista, jotka eivät äänestäneet kansallisissa vaaleissa, olivat kiinnostuneita allekirjoittamaan kansalaisaloitteen. Puolestaan edellisissä kansallisissa vaaleissa äänestäneistä 63 % ilmoitti tulevaisuudessa olevan kiinnostunut osallistumaan kansalaisaloitteen allekirjoittamisen muodossa. Ei-institutionaaliset osallistumisen keinot on luotu osaksi osallistumisvaihtoehtoja siinä toivossa, että suurempi osa kansalaisista osallistuisi poliittisesti. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että uudet osallistumisen muodot eivät ole tavoittaneet kaikkia toivottuja kansalaisia. Näin ollen on syytä pohtia, että toteutuuko poliittisen osallistumisen inklusiivisuus, sellaisella tasolla mitä kansallisella johtotasolla toivotaan? (Christensen ym. 2016, 24–26.)

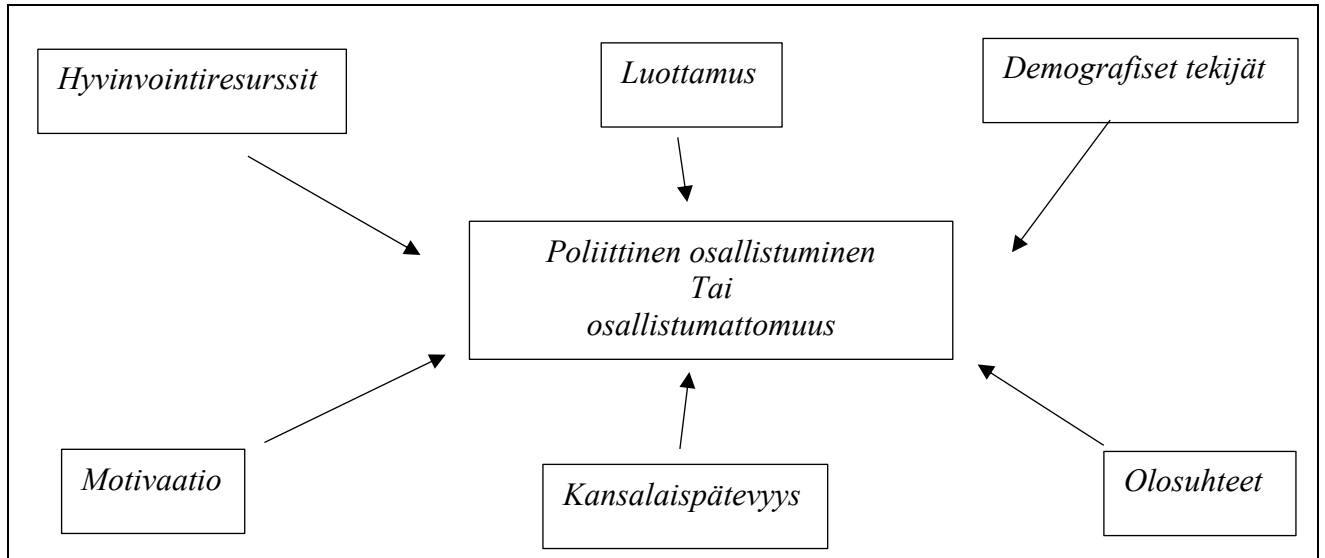
Ei-institutionaaliset poliittisen osallistumisen muodot tukevat perinteistä osallistumista. Ne antavat suuntaa ja neuvoa, niistä on mahdollista arvioida erilaisia käynnissä olevia yhteiskunnallisia ilmiöitä ja kansalaisten poliittista aktiivisuutta. On mahdollista, että poliittista valtaa pitävät päätöksentekijät suhtautuvat myönteisemmin ja uteliaammin kansalaisten ehdotuksille ja huolille, kun osallistuminen on vapaaehtoisesti kansalaisista käsin lähtöistä. Ei-institutionaalisten poliittisten osallistumismuotojen rooli kansalliselle politiikalle on keskeinen, lisäksi niiden käyttö osana poliittista osallistumista on kasvanut ja vakiintunut kansalaisten keskuudessa. Tästä huolimatta ei-institutionaalinen osallistuminen jää perinteistä poliittista osallistumista

täydentäväksi, koska valtaapitävät poliittiset päättäjät ovat aina vaaleilla valitut. (Christensen ym.2016, 64; Dare 2014) Täten ei-institutionaalinen osallistuminen ei voi toimia täysin riippumattomana institutionaalisesta osallistumisesta. Parhaimmillaan ne ovat toinen toisiaan tukevia.

Uudet osallistumisen muodot ovat hankalammin määriteltävissä ja mitattavissa, kuin perinteiset institutionaaliset osallistumisen muodot. On haastavaa arvioida, ovatko uudet osallistumisen muodot yksilöiden suoraa toimintaa ja halua vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon, vai onko toiminta toisinaan viihteellistä. Lisäksi uudet internetin ja sosiaalisen median mahdollistamat osallistumisen keinot ovat erityisesti haastavammin mitattavissa. Sosiaalisessa mediassa käytävä keskustelu on käynnissä jatkuvasti, materiaalia on loputtomasti tykkäysten, jakojen, kuvien ja videoiden muodossa. Miten tämä loputon materiaali tulisi pystyä tilastoimaan ja laadukkaasti analysoimaan? (Raiskila & Wiberg 2017, 48–51.) Pohdintaa herättää myös sosiaalisessa mediassa olevan materiaalin aitous ja rehellisyys, kuinka on mahdollista olla vakuuttunut siitä, ettei keskustelujen sisältö pitäisi sisällään tahallisesti tehtävää pilkkaa, eli ”trollausta”. Entä kuinka on mahdollista olla täysin vakuuttunut siitä, että sosiaalisessa mediassa käytävä keskustelu on aidosti henkilön itsensä kirjoittamaa, eikä toisen identiteetin takaa puhumista? Poliittisen osallistumisen laajentuessa ja poliittisten viestien levitessä laajemmalle voi politiikasta tulla päätöksentekijöille sekavaa. Päätöksentekijöiden voi olla vaikeaa kuulla kansalaisten vaatimuksia, toiveita ja kehitysehdotuksia, kun osallistuvien kansalaisten ääni kanavoituu moneen eri paikkaan, eikä yhtä oleellisesti muodolliseen politiikkaan. Tästä voi seurata poliittisten päätöksentekijöiden reaktiokyvyn heikkenemistä, jonka seurauksena kansalaisille voi tulla kokemus, että päätöksentekijät ovat piittaamattomia. Tämä kehityskulku voi puolestaan kiristää jännitteitä kansalaisten ja valtaapitävien välillä. (Bäck 2020 ym. 457.)

3. Poliittisen osallistumisen taustalla vaikuttavat tekijät

Yksilön osallistumisen taustalla on tietoinen päätöksenteko, joka on seurausta useasta eri tekijästä ja resurssista. Näiden osatekijöiden seurauksena on yksilö, joka osallistuu politiikkaan tai on osallistumatta. Kuvassa 3 havainnollistan poliittiseen osallistumiseen vaikuttavia tekijöitä.



Kuva 3. Poliittiseen osallistumiseen vaikuttavat tekijät.

Poliittisen taustalla vaikuttavat yksilön hallussa olevien resurssien määrä ja laatu (Verba ym. 1995; Wass 2017; Wass & Borg 2016; Mattila ym. 2016). Samoin yksilön henkilökohtainen motivaatio ja siitä lähtöisin oleva halu osallistua poliittisesti ovat hyvin keskeinen vaikuttava tekijä poliittisen osallistumisen taustalla (Verba ym 1995; Lau, Patel, Fahmy, Kaufman 2013; Wass & Borg 2016; Schwarzer & Connor 2013, 255; Borg 2008, 27). Lisäksi kansalaisen luottamuksen taso erilaisiin yhteiskunnallisiin ja poliittisiin instituutioihin, niiden vaikuttavuuteen ja muutoskyvykkyyteen on osaltaan poliittista osallistumista tukeva tai heikentävä tekijä. Yksilön luottamukseen liittyy myös usko ja luotto siihen, että hän on kyvykäs ja osaava osallistumaan poliittiseksi sekä se, että hänen osallistumisellaan on merkitystä ja vaikuttavuutta. Luottamus sisältää oleellisesti myös sosiaalisen luottamuksen tason yhteiskunnassa eläviä kanssaihmissä kohtaan. (Marien & Christensen 2013, 128; Mattila ym. 2018, 442; Quintelier & van Deth 2014; Borg 2008, 78; Wass, Linnéll & Nemčok 2020, 368; Lahtinen, Wass & Hiilamo 2019.) Motivaatiota ja luottamusta puolestaan synnyttävät tai heikentävät kansalaisen pätevyyden tunne eli kokemus politiikan ja sen ilmiöiden, rakenteiden ja uudistusten ymmärtämisestä

(Bäck, Kestilä-Kekkonen & Söderlund 2016, 394; Rapeli & Borg 2016, 359–360; Rapeli & Koskimaa 2020, 425).

Poliittinen osallistuminen saa osakseen vaikutteita myös kansalaisen sosiodemografisesta asemasta, joita ovat ikä, sukupuoli, koulutusaste ja tulotaso (Christensen, Karjalainen & Setälä 2016, 447; Pikkala 2016, Verba ym. 1995; Quintelier & Hooghe 2013). Yksilön koulutusaste ja tulotaso ovat myös määriteltävissä poliittisen osallistumisen resursseiksi (Verba ym. 1995). Samoin lapsena lapsuudenkodissa vanhemmilta omaksuttu yhteiskunnallinen käyttäytyminen, puoluekannattaminen ja poliittinen osallistuminen ohjaavat aikuistuneen yksilön poliittista käyttäytymistä (Koskimaa & Rapeli 2015; Tiihonen ym. 2016; Gidengil, Wass & Valaste 2016; Wass & Borg 2016, 186). Toisaalta on havaittu, että poliittisen osallistumisen taustalla vaikuttaa myös yksilöstä itsestään riippumattomat tekijät. Näitä kansalaisesta riippumattomia tekijöitä ovat olosuhteet (esimerkiksi sää), osallistumisen helppous, osallistumispaikan esteettömyys ja osallistumispaikan sijainti. (Wass & Borg 2016, 178; Borg 2008, 19.) Poliittisen osallistumisen taustalla vaikuttaa myös kansalaisen velvollisuuden tunne eli tunne siitä, että kansalaisen tehtävänä on osallistua poliittisesti ja siten hoidettava oma osuutensa. Kansalainen, joka ymmärtää poliittisen osallistumisen velvollisuutena ja oman osuutensa merkittävänä osana systeemiä, osallistuu todennäköisemmin kuin henkilö, joka ei koe osallistumista velvollisuutenaan tai ymmärrä olevansa merkittävä osa systeemiä. (Wass 2017, 58–65.)

Aktiivisesti poliittisesti osallistuvat kansalaiset ovat sellaisia, jotka kannattavat demokratian normeja ja arvoja, ja jotka ovat kiinnostuneita ajankohtaisesta politiikasta sekä siihen liittyvistä ilmiöistä. Lisäksi he osoittavat luottamustaan poliittista instituutioita kohtaan, kokevat itsevarmuutta omasta kansalaispätevyystään ja kokevat omalla osallistumisellaan olevan vaikuttavuutta ja merkitystä (Quintelier & van Deth 2014).

3.1 Hyvinvointiresurssit

Allardt (1976) käsittelee klassikkoteoksessaan *Hyvinvoinnin ulottuvuuksia* hyvinvointiresurssien keskeistä asemaa yksilön yhteiskunnallisen ja sosiaalisen osallistumisen ja kiinnittymisen näkökulmasta. Teoksessaan hän määrittelee resurssin olevan jonkin tarpeen tyydytyksen olo-tila, joka edesauttaa muiden tarpeiden tyydyttämistä, samaan tapaan kuin Maslow omassa klassikkoteoriassaan (Maslow 1954). Mitä enemmän yksilö pystyy tyydyttämään tarpeitaan, sitä enemmän hänellä vapautuu aikaa ja energiaa muiden asioiden tavoitteluun sekä opetteluun, jotka puolestaan vahvistavat yksilön elämänlaatua.

Having, Loving ja Being toimivat Allardtin (1976) tutkimuksen viitekehyksenä, jossa yksilön tarpeet tyydyttyvät ja muuttuvat resursseiksi, joiden avulla yksilöllä on vahvemmat mahdollisuudet tyydyttävämmän elämän rakentamiseen. Yksilön tulee ensin voida tyydyttää elämää turvaavat perustarpeet. Perustarpeiden tyydyttymisen jälkeen yksilö etsii ja kaipaa erilaisia yhteisyssuhteita toisiin ihmisiin. Perustarpeiden ja yhteisyssuhteiden tullessa tyydytetyiksi yksilö kykenee toteuttamaan itseään aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä. Tarpeiden tyydytys, yhteysuhteet ja itsensä toteutus etenevät tässä tärkeysjärjestyksessä. Teoksessaan Allardt viittaa yksilön perustarpeita olevan esimerkiksi ravinto, asuminen ja terveys. Taloudellinen vauraus, korkea koulutus ja iloa tuovat ihmissuhteet helpottavat yksilön muiden tarpeiden tyydyttämistä. Tarpeiden tyydytyksen olo-tila mahdollistaa yksilölle resursseja. Allardt määrittelee välttämättömiksi resursseiksi terveyden, ravinnon, asunnon ja taloudelliset resurssit. Näiden välttämättömien perustarpeiden tyydytys mahdollistaa muiden tärkeiden tarpeiden, kuten perhesuhteiden, poliittisten resurssien ja koulutuksen tyydyttymisen. Resurssien ei ole mahdollista korvata toinen toistaan. Terveys ei voi korvata ravintoa, eikä asuminen terveyttä.

Havingilla Allardt määrittää elintason, johon kiteytyvät fysiologiset tarpeet. Fysiologisia tarpeita ovat ravinto, lämpö, suoja, neste ja perusturvallisuus. Nämä perustarpeet tulee Allardtin mukaan olla tyydytettynä. Ne ovat elintason kannalta perustavanlaatuisia yksilön hyvinvoinnin kannalta. Tavallaan niitä voidaan ajatella hyvän elämän minimivaatimuksina. *Lovingilla* Allardt puolestaan määrittää yksilöiden yhteydenkokemuksen tarpeen. Yhteyden kokemus toisiin ihmisiin, verkostoihin ja yhteiskuntaan on resurssi, jonka myötä yksilön on helpompi toteuttaa muita merkittäviä arvoja. Ihmisellä on tarve erilaisille yhteisyssuhteille, jotka tuottavat solidaarisuutta, toveruutta ja yhteenkuuluvuutta. Samalla yksilöllä on tarve rakkaudelle ja

hellyydelle, joita esimerkiksi perhe- ja parisuhde pystyvät tarjoamaan. *Beingilla* Allardt tarkoittaa yksilön itsensä toteuttamisen muotoja. Yksilö harrastaa ja tekee arjessaan erilaisia hänelle nautinnollisia asioita, joiden pohjalta hänelle hiljalleen rakentuu yhteiskunnallinen status. Yksilö nähdään omana ainutlaatuisena persoonanaan. Allardt toteaa klassikkoteoksessaan, että *Having* ja *Loving* ovat poliittisten resurssien ehdot. Ilman perustarpeiden tyydyttymistä ja ihmissuhteita yksilöllä ei voi olla täyttä potentiaalia poliittiseen osallistumiseen ja sitä edellyttäviin poliittisiin resursseihin. (Allardt 1976, 32–50.)

Verba ym. (1995) ovat kehittäneet jo hiljalleen klassikoksi muodostuvan resurssiteorian selittämään kansalaisten poliittista osallistumista. He toteavat tutkimuksessaan, että yksilön poliittiseen osallistumiseen vaikuttaa oleellisesti hänen hallussaan olevat resurssit. Näitä resursseja ovat varallisuus, aika ja kansalaistaidot, joiden avulla kansalainen voi laajentaa omaa poliittista ymmärrystään ja siten yhteiskunnallista kiinnittymistään. Yksilön hallussa olevat resurssit vaikuttavat hänen yhteiskunnalliseen kiinnittymiseensä. Mitä kiinnittyneempi yksilö on, sitä aktiivisemmin hän seuraa käynnissä olevia yhteiskunnallisia tapahtumia ja poliittista muutosta. Näin ollen yksilön poliittinen osallistuminen on riippuvainen hänen yhteiskunnallisesta kiinnittymisensä asteesta. Kiinnittymisen aste voidaan nähdä yksilön voimavarana, joka tukee hänen poliittista osallistumistaan. Yhteiskunnallista kiinnittymistä voidaan myös tarkastella yksilön mahdollisuuksien ja kyvyn mukaan luoda sosiaalisia suhteita. Sosiaaliset suhteet ja niiden kautta koettu yhteys muiden ihmisten kanssa voidaan myös nähdä resurssinomaisena tekijänä, joka vaikuttaa yksilön poliittiseen osallistumiseen. (Mattila & Papageorgiou 2017.)

Wass (2017) luokittelee omassa tutkimuksessaan resursseiksi myös yksilön sosiaaliset suhteet, ammattiaseman, koulutusasteen, terveyden sekä vanhemmilta omaksutun äänestyskäyttäytymisen. Kansalaiset osallistuvat, koska heitä kiinnostaa politiikka ja sen lopputulos. He osallistuvat, koska he kokevat sosiaalista painostusta niistä yhteistöistä, joihin he kuuluvat. Yhteisöjä voivat olla esimerkiksi seurakunnat, kirkot, vapaaehtoisjärjestöt, perhe, ystäväpiirit, harrasteryhmittä ja työpaikat. Yksilön terveys määritellään resurssiksi, joka vaikuttaa yksilön mahdollisuuksiin vaikuttaa poliittisesti (Mattila ym. 2016; Mattila ym. 2018; Wass & Borg 2016, 177–178.)

Yksilön käytössä olevat resurssit luovat pohjan ja edellytykset poliittiselle osallistumiselle. Kansalainen, jolla on hallussa paljon näitä osallistumista tukevia resursseja, osallistuu poliittisesti todennäköisemmin kuin henkilö, jonka taloudellinen tilanne on heikko ja jonka

käytettävissä oleva vapaa-aika on hyvin rajallista. (Verba ym 1995, Wass & Borg 2016, 179.) Tosin nykyään käytettävissä oleva vapaa-aika ei näytä enää lisääntyvän suhteessa yksilön yhteiskuntaluokkaan. Vapaa-aika ei yksiselitteisesti määritä yksilön yhteiskunnallista statusta, kun vielä Thorstein Veblenin (1899) klassikkotutkimuksessa joutilaisuus ja suuri määrä vapaa-aikaa määriteltiin olevan seurausta yksilön suurista tuloista ja korkeasta yhteiskunnallisesta asemasta. Tänä päivänä korkeassa yhteiskunnallisessa asemassa olevat palkansaajat ja yrittäjät näyttävät kärsivän huomattavasti enemmän ajanpuutteesta, joka voidaan jopa nähdä kiireenä (Oinas, Anttila & Nätti 2010, 123).

Terveys

Terveys vaikuttaa keskeisesti yksilön toimintakykyyn, jolla on puolestaan vaikutusta muihin elämää määrittäviin tekijöihin, kuten tulo- ja koulutustasoon. (Allardt 1976, 134.) Yksilön terveydentila vaikuttaa merkittävästi hänen hyvinvointinsa sekä osallistumismahdollisuuksiinsa (Mattila ym. 2016). Henkilöllä, joka kamppailee terveyshaasteiden kanssa, voi olla haastavaa luoda ja ylläpitää sosiaalisia suhteita muiden ihmisten kanssa. Yhteyden heikkeneminen omissa sosiaalisissa verkostoissa voi osaltaan myös vaikuttaa yksilön osallistumiseen poliittisesti. (Mattila & Papageorgiou 2017.) Fyysisen tai psyykkisen terveydentilan epävakaus voi osaltaan heikentää myös yksilön motivaatiota osallistua poliittisesti (Mattila, Söderlund, Wass, Rapeli 2013).

Allardt (1976) määrittelee terveyden olevan perustavanlaatuinen resurssi, joka yhdessä muiden merkittävien perustavanlaatuisten resurssien kanssa mahdollistaa poliittisten resurssien syntymisen. Poliittiset resurssit puolestaan mahdollistavat yksilön poliittisen osallistumisen toimintakyvyn. Terveys on merkittävä poliittiseen osallistumiseen vaikuttava tekijä. Yksilön terveydentila, koettu terveys ja sairastavuus vaikuttavat oleellisesti poliittiseen osallistumiseen. Terveys vaikuttaa poliittisen osallistumisen määrään ja osallistumisen keinoihin. (Mattila, Lahtinen, Rapeli & Wass 2016; Mattila, Wass, Lahtinen & Martikainen 2018; Mattila & Rapeli 2018; Kim, Kim & Soon You 2015.)

Terveys on kokonaisuus, joka koostuu ihmisen fyysisestä, sosiaalisesta ja henkisestä ulottuvuudesta. Nämä muodostavat hyvinvoinnin tasapainon tilan. Kokonaisvaltainen terveydentila on määritelty laajemmassa mittakaavassa ja syvemmin kuin pelkästään sairauden, vamman tai

vaivan näkökulmasta. Terveys on merkittävä inhimillinen perusarvo, ja se on välttämätöntä niin taloudelliselle kuin sosiaaliselle yhteiskunnalliselle kehitykselle. (Palosuo & Lahelma 2013, 39–44.) Yksilön terveydentilan on havaittu olevan yhteydessä hänen yhteiskunnalliseen asemaansa. Etenkin yksilön koulutus- ja tulotason on havaittu olevan yhteydessä terveydentilaan. Näin ollen terveys resurssina ei jakaudu kansalaisten kesken tasan, jonka myötä yhteiskuntien sisälle muodostuu hyvinvointi- ja terveyseroja. (Karvonen, Martelin, Kestilä & Junna 2019.) Suomessa kansalaisten terveyseroihin on pyritty puuttumaan. Tästä huolimatta Suomessa ei ole onnistuttu kaventamaan kansalaisten eroja toimintakyvyssä, elintavoissa ja terveydessä 2000-luvulla. Huolenaihetta herättävät rakenteet terveyden eriarvoisuuden ympärillä. Systemaattisia terveyseroja on havaittu erilaisten väestöryhmien välillä, vaikka suomalaisten terveys on kehitynyt vuosien saatossa myönteiseen suuntaan. Koko kansa ei ole päässyt nauttimaan myönteisestä kehityksestä, kun terveys ei jakaudu tasaisesti. (Jokela, Kilpeläinen, Parikka, Sares-Jäske, Koskela, Lumme, Martelin, Koponen, Koskinen & Rotko 2021.) Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa yksilön terveyden mittarina käytetään usein kysymystä koetusta terveydestä, jossa yksilö voi määrittää terveydentilansa viisiportaisen asteikon kautta. Koettu terveys kertoo siitä, miten yksilö itse määrittää oman terveydentilansa. (Karvonen ym. 2019.) Sosioekonomiset terveyserot tuottavat epätasapainoa poliittiseen kiinnittymiseen. Näin ollen heikko terveys ennustaa heikkoa poliittista osallistumista, jonka myötä kaikkien kansalaisten poliittinen osallistuminen ei ole yhtä vaikuttavaa. Vaarana on, että kaikkien kansalaisten ääni ei vaikuta poliittiseen päätöksentekoon. (Mattila ym. 2016.)

Terveyden ja poliittisen osallistumisen yhteys riippuu ihmisen sairaudesta ja sen vakavuuden sekä kroonisuuden asteesta (Gollust & Rahn 2015). Heikon terveyden on havaittu heikentävän yksilön institutionaalista poliittista osallistumista. Samanaikaisesti terveyden ja ei-institutionaalisen poliittisen osallistumisen yhteyttä on tutkittu vähemmän. Erityisesti heikko terveys ja kehitysvammaisuus vaikuttavat yksilön äänestysaktiivisuuteen. (Mattila ym. 2016; Mattila 2014; Mattila & Papageorgiou 2017, 513–516; Couture & Berux 2017; Gollust & Haselswedt 2019.) Burden ym. (2016) havaitsivat, kuinka erilaiset terveydentilan haasteet ovat eri tavoin yhteydessä poliittiseen osallistumiseen. Heidän tulostensa mukaan erityisesti heikko psyykkinen terveys heikentää yksilön äänestysaktiivisuuden todennäköisyyttä. Tutkimuksessaan Burden ym. (2016) selittävät äänestysaktiivisuuden olevan seurausta siitä, että kansalaisella on haasteita ymmärtää poliittista järjestelmää. Mielenterveydellisistä haasteista kärsivällä yksilöllä ei ole parhaat mahdolliset edellytykset ja resurssit politiikan seuraamiseen. (Ojeda 2015.) Hänellä ei ole välttämättä voimavaroja tehdä kriittistä pohdintaa eri puolueiden ja ehdokkaiden

välillä. Täten helpompi ratkaisu on jättää äänestämättä. Heikko fyysinen terveys puolestaan haastaa yksilön fyysistä liikkumista. Näin ollen kansalainen saattaa jättää äänestämättä, jos äänestyspaikkoihin ei ole helppo liikkua. (Burden ym 2016.) Heikko terveys heikentää äänestysaktiivisuuden todennäköisyyttä. Samanaikaisesti sellaisten yksilöiden, joiden toimintakyky ja terveys on heikko, on haivattu ottavan herkemmin yhteyttä poliittisiin päättäjiin ja virkamiehiin. (Mattila & Papageorgiou 2017; Söderlund & Rapeli 2015.) Couture ja Breux (2017) havaitsivat tutkimuksessaan heikon koetun terveyden heikentävän yksilön äänestysaktiivisuutta. Tämän lisäksi he havaitsivat myös heikon terveyden, erityisesti heikon mielenterveyden, lisäävän poliittista osallistumista internetin eri alustoilla. Heikko koettu terveys vahvisti adressien allekirjoittamista ja nettikyselyihin vastaamista.

Koulutusaste

Allardt (1976) määrittelee koulutuksen ja yksilön tulotason keskeisiksi elintason tarpeiden tyydyttämisen näkökulmasta, jotka ovat perustana itsensä toteuttamiselle poliittisen osallistumisen keinoin. Kansalaisen koulutusaste vaikuttaa hänen poliittisen osallistumisensa aktiivisuuteen, puoluevalintaan ja osallistumistapoihin (Bäck ym. 2020, 439–440). Lisäksi koulutusaste vaikuttaa yksilön kiinnostukseen politiikkaa kohtaan. Näin ollen politiikan tietämyserot jakautuvat eri koulutusasteen omaavien välillä, minkä seurauksena poliittinen osallistuminen mahdollisesti eriytyy. (Borg & Kestilä-Kekkonen 2017, 74.) Koulutus lisää yksilön kyvykkyyttä ajatella analyyttisesti ja ymmärtää monimutkaisia systeemejä, ja näin auttaa yksilöä tekemään poliittiseen osallistumiseen liittyviä päätöksiä (Norris 2007). Erityisesti perinteisen poliittisen osallistumisen on havaittu vahvistuvan korkeasti koulutettujen keskuudessa (Scholzman, Brady & Verba 2018, 93). Korkeammin koulutetut äänestävät, osallistuvat puoluepolitiikkaan ja ottavat poliittisiin päättäjiin yhteyttä aktiivisemmin ja enemmän kuin matalasti koulutetut. Korkeasti koulutautunut on myös suuremmalla todennäköisyydellä allekirjoittanut kansalaisaloitteen kuin matalasti koulutautunut (Christensen ym. 2016). Suomessa Vihreät ja Kokoomus ovat suosittuja puolueita korkeasti koulutettujen keskuudessa. Mielenkiintoinen ero näiden kahden puolueen välillä on, että Vihreiden kannattajakuntaan on tullut enemmän kannattajia kaikista koulutusryhmän tasoista, kun taas Kokoomus on menettänyt sellaisten kannattajien ääniä, joilla on joko ammattikorkeakoulu- tai yliopistotutkinto. SDP:n kannattajakunta koostuu pitkälti matalasti koulutautuneista kansalaisista. Perussuomalaisen kannattajakunta on kaikkein sekalaisin. Perussuomalaiset ovat olleet perinteisesti matalasti koulutettujen puolue, mutta viime vuosina se on menettänyt matalasti koulutettujen ääniä ja vakiinnuttanut asemaansa kaikissa koulutusasteissa. (Suuronen, Grönlund & Sirén 2020, 265–267.)

Tulotaso

Yksilön tulotaso vaikuttaa poliittiseen osallistumiseen. Korkea tulotaso on useasti seurausta koulutustaustasta. Näin ollen korkeasti kouluttautuneet, jotka osallistuvat korkeammalla todennäköisyydellä, omaavat myös korkeamman tulotason. (Quintelier & Hoohge 2013, 274–276; Verba ym. 1996, 292–293.) Korkeamman tulotason omaavat osallistuvat poliittisesti äänestämällä todennäköisemmin kuin matalamman tulotason omaavat (Rapeli & Borg 2016). Lisäksi korkeamman tulotason omaavat ovat politiikasta kiinnostuneempia kuin matalampaan tulotason kuuluvat. Tämä näyttäytyy aktiivisena poliittissävyyteisenä twiittaamisena Twitterissä, eli sosiaalisen median alustalla, jolla tavalliset kansalaiset keskustelevat toisensa kanssa erilaisista ajankohtaisista ilmiöistä ja politiikasta. (Eloranta & Isotalus 2016.) Yksilön tulotasoon vaikuttaa oleellisesti hänen työtilanteensa. Työ mahdollistaa taloudelliset resurssit ja parhimmillaan tarjoaa yksilölle verkoston, jossa hän saa kokea yhteisöllisyyttä. Toisaalta työn saanti ja työmarkkinoille sijoittuminen on henkilön koulutustasosta riippuvaista.

3.2 Luottamus

Allardt (1976) määrittää luottamuksen olevan keskeinen ihmisten välisten yhteisyysuhteiden lähtökohta. Se mahdollistaa erilaisten suhteiden syntymisen ja niiden ylläpidon. Ihmisten keskinäistä luottamus toinen toisiaan kohtaan voidaan nähdä kaiken yhteiskunnallisen toiminnan perustana. Ihmisten välinen luottamus heijastuu yksilöiden poliittiseen ja yhteiskunnalliseen luottamukseen. Luottamus tuo vallalla oleville systeemeille ja instituutioille legitimitetin. Samoin yksilön kokema luottamus lisää merkityksellisyyden kokemusta eli kokemusta siitä, että hänen osallistumisellaan on merkitystä. Suomessa luottamuksen taso eduskuntaan, poliittisiin puolueisiin ja poliitikkoihin on säilynyt suhteellisen vakaana. Suomi lukeutuu eurooppalaisessa vertailussa maihin, joissa kansa luottaa vahvasti maansa poliittisiin instituutioihin. (Borg & Kestilä-Kekkonen 2017, 62–64; Söderlund 2019; Kestilä-Kekkonen & Söderlund 2016; Siisiäinen & Kankainen 2015.) Erilaisten poliittisten ja yhteiskunnallisten skandaalien on havaittu järkyttävän poliittista luottamusta niin lyhyellä kuin pitkälläkin aikavälillä. Poliittisella skandaalilla voidaan viitata esimerkiksi epäjohtonmukaiseen ja tekopyhään johtamiseen. Silloin matkan varrella osoittautuu, että poliitikon toiminta ei ole linjassa puolueen linjausten kanssa eikä hänen toimintansa pohjaudu hänen hyvään tahtoonsa ja rehellisyyteen, vaan hän tavoittelee

ensisijaisesti omaa etuaan kansan ja veronmaksajien edun kustannuksella. Tämän tyyppisten, yksittäiseen politiikkaan kohdistuvien skandaalien on havaittu vaikuttavan etenkin poliittisen ilmapiirin lyhyemmän ajan luottamukseen. (Bhatti, Hansen & Olsen 2013; Strandberg 2019, 49–55.)

Poliittisen luottamuksen tasosta on mahdollista ennustaa poliittisen osallistumisen taso. Heikko poliittisen luottamuksen aste ennustaa heikkoa osallistumista, kun taas korkea luottamusaste ennustaa korkeaa osallistumista. (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017.) Kuitenkin yksilön luottamuksen kokemusta ja tasoa tulee tarkastella syvemmin. Yksilön luottamuksen kokemukseen vaikuttavat hänen elämänsä varrella koetut tapahtumat ja olosuhteet. Toisaalta yksilön luottamuksen kokemukseen vaikuttaa oleellisesti hänen kokemuksensa muiden ihmisten kanssa sekä hänen kohtaamansa tilanteet lähiympäristössä. Viimeisenä luottamukseen kokemukseen vaikuttavat yhteiskunnalliset instituutiot ja rakenteet. (Söderlund 2019.) Näin ollen luottamuksen rakentaminen lähtee mikrotason tekijöistä liikkeelle. Luottamus rakentuu hiljalleen. Täten voi olla mahdollista ajatella, että luottamusta ei ole tarkoituksenmukaista tai kovin tyydyttävää vahvistaa makrotason tekijöistä käsin, kuten yhteiskunnan taloudellisista, sosiaalisista ja instituutio-naalisista rakenteista. Sosiaalinen luottamus toimii perustana ja liimana poliittiselle luottamuk-selle (Bäck 2019).

Poliittisia instituutioita kohtaan koettu luottamus ennustaa aktiivista poliittista osallistumista. Sen sijaan epäluottamus poliittisia instituutioita kohtaan heikentää yksilön todennäköisyyttä osallistua poliittisesti. (Borg 2008, 68–72.) Luottamusta heikentää, mikäli yksilö kokee politiikan vaikeaselkoisena ja haastavasti ymmärrettävänä. Eli mikäli sisäinen kansalaispätevyys on heikkoa, heijastaa se heikkoa poliittista luottamusta, joka puolestaan vaikuttaa poliittiseen osallistumiseen negatiivisesti. (Bäck ym. 2016) Korkeasti koulutettujen on havaittu luottavan poliittikkoihin korkealla tasolla. Tämä osoittautuu esimerkiksi siten, että puolueet, joiden äänestäjät ovat korkeasti koulutettuja, luottavat kannattamaansa puolueeseen. (Suuronen ym. 2020, 284.) Näin ollen korkea koulutustasoisuus ennustaa syvempää luottamusta, joka puolestaan ennustaa korkeaa poliittista osallistumista.

3.3 Demografiset tekijät

Ikä vaikuttaa keskeisesti henkilön poliittiseen osallistumiseen niin ei-institutionaalisen kuin institutionaalisen osallistumisen näkökulmasta. Yksilön iän on havaittu selkeästi vaikuttavan puoluevalintaan sekä äänestysaktiivisuuteen. Iän karttuessa yksilön omat arvot, mieltymykset ja prioriteetit vakiintuvat. Tästä syystä vanhemmat ihmiset löytävät nuorempia helpommin itselleen sopivan tai sopivimmat poliittiset puolueet. Iän karttuessa kansalaiset myös useimmiten juurtuvat ja asettautuvat aloilleen jollekin tietylle seudulle ja asuinalueelle. Tämän seurauksena kansalaisen yhteenkuuluvuuden kokemus lähiympäristöön vahvistuu, jonka myötä halu ja tahtotila vaikuttaa poliittisesti saa uuden merkityksen. (Söderlund 2016, 354; Borg 2008, 16–18; Westinen 2016; Nygård & Jakobsson 2013.) Iän ja poliittisen osallistumisen suhteesta on erityisesti havaittu, että nuoremmat sukupolvet osallistuvat perinteisen osallistumisen keinoin vähemmän kuin vanhemmat sukupolvet. Sen sijaan nuoremmat sukupolvet osallistuvat uusien osallistumisen keinoihin hyvin aktiivisesti. Nuoret ovat ottaneet ja sisäistäneet digitaaliset osallistumisen muodot keskeisiksi tavoiksi vaikuttaa poliittisesti. Nuoret allekirjoittavat aktiivisesti myös kansalaisaloitteita. (Christensen ym. 2016; Collin 2015; Raiskila & Wiberg 2017; Strandberg 2016, 109.)

Borg (2008) lähestyy iän vaikutusta poliittiseen osallistumiseen käänteisestä U-käyräteoriasta käsin. Hän arvioi, että sukupolvivaikutusta on tosin vaikea suoranaisesti arvioida, koska jokainen sukupolvi kohtaa elämänsä varrella erilaisia universaaleja ja osittain koko sukupolvea koskevia tilanteita. Täten täydellistä pitkän ajan arviota on mahdotonta tehdä. Esimerkiksi nykypäivän aikuistuvia nuoria ei voi objektiivisesti verrata 1950-luvun nuoriin aikuisiin. Elämä, yhteiskunta, maailma ja ympäristö ovat kiistatta muuttuneet kuluneiden vuosikymmenten aikana. Muutoksesta huolimatta poliittista osallistumista voidaan arvioida U-käyräteoriasta käsin. Teoria argumentoi poliittisen osallistumisen olevan kaikkein aktiivisinta, kun yksilö saavuttaa keski-iän. Poliittinen osallistuminen on puolestaan heikointa ja vähäisintä nuoruudessa. Keski-iän aktiivista poliittista osallistumista on selitetty velvollisuuden ja vastuun tunteella. Keskiikäisellä ihmisellä on arjessaan mitä todennäköisimmin huolehdittavana työ, arki, sosiaaliset verkostot ja mahdollinen vanhemmuus, jotka herättelevät yksilöä sisäistämään ympäröivän yhteiskunnan toimivuuden roolin. Hyvin varttuneet iäkkäät puolestaan odottavat nuorempien sukupolvien osallistuvan ja kantavan yhteisen vastuun, kun oma elämä ja toimintakyky hiljalleen heikkenee.

Nais- ja miessukupuolen välillä on havaittu eroja poliittisen osallistumisen, äänestyskäyttäytymisen ja kansalaispätevyyden osalta (Pikkala 2020; Rapeli & Borg 2016). Viime vuosina Länsi- ja Itä-Euroopassa on havaittu naisten ja miesten osallistumisaktiivisuuden kuilun pienentyneen nuoremmilla sukupolvissa (Coffé 2013). Suomessa naiset osallistuvat miehiä aktiivisemmin niin perinteisen kuin uusien osallistumisen muotojen kautta. Erot ovat kuitenkin vähäisiä. (Pikkala 2016.) Suomessa on havaittu naisten äänestysaktiivisuuden olevan miehiä korkeampi 1980-luvulta lähtien. Vuonna 2019 järjestetyissä eduskuntavaaleissa suomalaisista naisista 72,6 % äänesti, kun taas miehistä äänesti 70,1 % (Tilastokeskus 2019). Suomalaisten naisten on myös viime vuosina havaittu olevan suomalaisia miehiä aktiivisempia allekirjoittamaan kansalaisaloitteita (Christensen ym. 2016, 451; Christensen ym. 2016.) Rapeli ja Borg (2016) tutkivat sukupuolen yhteyttä kansalaispätevyyteen. Tuolloin he havaitsivat miesten kansalaispätevyyden olevan korkeammalla tasolla kuin naisten. Kansalaispätevyyden havaittiin olevan korkeammalla tasolla niin ulkoisen kuin sisäisen pätevyyden osalta.

4. Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymykset

Kokonaisvaltainen tutkimus suomalaisten poliittisesta osallistumisesta hyvinvointiresurssien, demografisten tekijöiden ja poliittisen luottamuksen suhteen on toistaiseksi vähäistä. Kuitenkin suomalainen tutkimusryhmä Mattila ym. (2014; 2016; 2018) on tähän aihepiiriin syventynyt laaja-alaisesti. Aihepiiriä on tarkasteltu ennen muuta perinteisen poliittisen osallistumisen, eli äänestämisen näkökulmasta (Burden ym. 2016, 167). Lisätutkimukselle on tarvetta, etenkin ei-institutionaalisen poliittisen osallistumisen näkökulmasta. Tämän tutkielman keskeisimpänä tarkoituksena on tarkastella kuinka suomalaisten hyvinvointiresurssit, poliittinen luottamus ja demografiset tekijät ovat yhteydessä suomalaisten poliittiseen osallistumiseen. Hyvinvointiresurssien yhdeksi osatekijäksi on lisätty yksilön koettu terveys, koska terveyden ja poliittisen osallistumisen yhteyttä on tutkittu vähän. Samanaikaisesti on kiinnostavaa selvittää, onko suomalaisten käyttäytymisessä tapahtunut muutosta poliittisen osallistumisen kentällä. Tässä tutkielmassa luokittelemme poliittisen osallistumisen kahteen osaan: institutionaaliseen ja ei-institutionaaliseen poliittiseen osallistumiseen.

Tutkielmaani ohjaavat tutkimuskysymykset ovat:

- 1) Kuinka monipuolisesti suomalaiset osallistuvat poliittisen osallistumisen eri sektoreilla? Osallistuvatko suomalaiset vain institutionaalisesti, vain ei-institutionaalisesti, molemmilla keinoilla vai eivät ollenkaan?
- 2) Kuinka hyvinvointiresurssit, poliittinen luottamus ja demografiset tekijät selittävät poliittista osallistumista sen eri muodoissaan?

4.1 Aineisto

Tutkielman aineistona hyödynnän European Social Survey (ESS) -haastatteluaineistoa, joka on kerätty Suomessa vuonna 2018. ESS-aineisto kerätään ja toteutetaan Euroopassa joka toinen vuosi. Aineistonkeruu toteutettiin ensimmäisen kerran vuonna 2002. Suomi on osallistunut kyselyn toteutukseen kaikkina keräysvuosina. ESS-aineistossa on selvitetty suomalaisten mielipiteitä ja arvoja politiikasta, poliittisesta osallistumisesta, uskonnosta, koulutuksesta ja kanssaihmisistä. Aineiston keskeisenä päämääränä on mitata kuinka yhteiskunnalliset muutokset vaikuttavat ja ovat yhteydessä yksilöiden uskomuksiin, asenteisiin ja käyttäytymiseen. ESS-haastatteluaineiston keruusta vastaa Suomen osalta Turun yliopiston sosiaalitieteiden laitos. Turun

yliopiston sosiaalipolitiikan professori Heikki Ervasti toimii ESS-aineistonkeruun koordinaattorina Suomessa. 15–90-vuotiasta väestöä edustava 3400 tapauksen otos poimittiin Digi- ja väestötietoviraston tietokannasta. Tilastokeskus toimeenpani haastatteluaineiston keruun kenttätöön. Kyselyyn vastasi 1755 henkilöä. Tässä tutkielmassa rajaan alle 18-vuotiaat pois analyysistä, koska Suomessa alle 18-vuotiailla ei ole äänioikeutta kansallisissa vaaleissa. Toki on huomioitava, että alaikäiset voivat osallistua poliittisesti ei-institutionaalisiin keinoin. Tutkielman selkeyden ja yhteneväisyyden näkökulmasta sekä tulosten laadukkaan vertailun onnistumisen takaamiseksi on yksinkertaisempaa rajata kokonaan alle 18-vuotiaat analyysistä pois.

4.2 Muuttujat

Selitettävät muuttujat

Tutkielman selitettäväksi muuttujaksi muodostin poliittisen osallistumisen muuttujan, joka saa seuraavat neljä arvoa: täyspassiivinen, aktiivinen vain uusilla osallistumisen kanavilla, aktiivinen vain perinteisillä osallistumisen kanavilla ja täysaktiiviset. Muodostin tämän muuttujan seuraavalla tavalla. Perustana olivat aineistosta valitut kuusi muuttujaa, kolme institutionaalista poliittista osallistumista mittaavaa muuttujaa (B13, B15 ja B16) ja kolme ei-institutionaalista poliittista osallistumista mittaavaa muuttujaa (B19, B20 ja B22). Näistä muodostin ensin kummastakin oma summamuuttujansa. Summamuuttujat sittemmin kaksiluokkaistin: ensimmäinen mittaa institutionaalista poliittista osallistumista, toinen ei-institutionaalista poliittista osallistumista. Lopuksi muodostin em. kaksiluokkaisten summamuuttujien mahdollisten kombinaatioiden pohjalta tutkimukseni neliluokkaisen poliittisen osallistumisen muuttujan.

Institutionaalinen poliittinen osallistuminen

Ensimmäinen institutionaalista poliittista osallistumista mittaava muuttuja käsittelee äänestämistä. Tämä muuttuja vastaa poliittisen osallistumisen perinteistä ulottuvuutta. Muuttuja on koottu kolmesta institutionaalista poliittista osallistumista mittaavasta muuttujasta. Suomalaisen äänestämistä on mitattu ESS-aineiston kysymyksessä B13 ”jotkut ihmiset jättävät nykyään syystä tai toisesta äänestämättä. Äänestitkö sinä viime eduskuntavaaleissa huhtikuussa 2015?”. Vastaja on voinut vastata tähän kysymykseen kolmen vaihtoehdon mukaan kyllä, ei tai ei ole äänioikeutettu. Lisäksi vastaja on voinut kieltäytyä vastaamasta tai todeta, ettei osaa sanoa (EOS). Tässä tutkielmassa olen rajannut muuttujista pois yksilöt, jotka eivät ole olleet

äänioikeutettuja. Lisäksi olen rajannut muuttujista pois puuttuvat vastaukset. Näin ollen muuttuja on kaksiluokkainen. Toinen institutionaalista poliittista osallistumista mittaava muuttuja käsittelee yhteydenottoa poliitikkoon tai kunnan virkamieheen. Kansalaisten yhteydenottoa on selvitetty haastatteluaineiston kysymyksessä B15 ”Oletko viimeisten 12 kuukauden aikana ottanut yhteyttä poliitikkoon tai valtion tai kunnan virkamieheen?”. Vastaja on voinut vastata tähän kysymykseen joko kyllä tai ei. Lisäksi vastaja on voinut kieltäytyä vastaamasta tai todeta, ettei osaa sanoa (EOS). Tästä muuttujasta olen koodannut pois kaikki puuttuvat vastaukset. Muuttuja on kaksiluokkainen. Kolmas institutionaalista poliittista osallistumista mittaava muuttuja on aineiston muuttuja B16 ”Oletko viimeisten 12 kuukauden aikana toiminut jossakin puolueessa tai poliittisessa ryhmässä?”. Vastaja on voinut vastata tähän kysymykseen joko kyllä tai ei. Lisäksi vastaja on voinut kieltäytyä vastaamasta tai todeta, ettei osaa sanoa (EOS). Tästä muuttujasta olen koodannut pois kaikki puuttuvat vastaukset. Muuttuja on kaksiluokkainen.

Kolmesta institutionaalista poliittista osallistumista mittaavasta muuttujasta tein oman erillisen summamuuttujansa. Institutionaalisen poliittisen osallistumisen summamuuttuja on luokiteltu kahteen luokkaan. Heihin, jotka ovat täysin passiivisia kaikilla kolmella osallistumisen keinon saralla. Sekä heihin, jotka ovat osallistuneet vähintään yhdellä kolmesta institutionaalisen osallistumisen keinosta.

Ei-institutionaalinen poliittinen osallistuminen

Ensimmäinen ei-institutionaalista poliittista osallistumista mittaava kysymys on B22 ”Oletko viimeisten 12 kuukauden aikana julkaissut tai jakanut netissä jotain politiikkaan liittyvää esimerkiksi blogissa, sähköpostilla tai sosiaalisessa mediassa, kuten Facebookissa tai Twitterissä?”. Vastaja on voinut vastata tähän kysymykseen joko kyllä tai ei. Lisäksi vastaja on voinut kieltäytyä vastaamasta tai todeta, ettei osaa sanoa (EOS). Tästä muuttujasta olen koodannut pois kaikki puuttuvat vastaukset. Muuttuja on kaksiluokkainen. Toinen ei-institutionaalista poliittista osallistumista mittaava muuttuja on aineiston kysymys B20 ”Oletko viimeisten 12 kuukauden aikana osallistunut lailliseen mielenosoitukseen?”. Vastaja on voinut vastata tähän kysymykseen joko kyllä tai ei. Lisäksi vastaja on voinut kieltäytyä vastaamasta tai todeta, ettei osaa sanoa (EOS). Tästä muuttujasta olen koodannut pois kaikki puuttuvat vastaukset. Muuttuja on kaksiluokkainen. Kolmas ei-institutionaalista poliittista osallistumista mittaava muuttuja on aineiston kysymys B19 ”Oletko viimeisten 12 kuukauden aikana

allekirjoittanut kansalaisadressin tai -vetoomuksen?’. Vastaja on voinut vastata tähän kysymykseen joko kyllä tai ei. Lisäksi vastaja on voinut kieltäytyä vastaamasta tai todeta, ettei osaa sanoa (EOS). Tästä muuttujasta olen koodannut pois kaikki puuttuvat vastaukset. Muuttuja on kaksiluokkainen.

Näistä kolmesta ei-institutionaalista poliittista osallistumista mittaavasta muuttujasta tein oman erillisen summamuuttujansa. Lopuksi kaksiluokkaistin ei-institutionaalisen poliittisen osallistumisen summamuuttujan. Muuttujan kaksiluokkaistus jakautuu heihin, jotka ovat täysin passiivisia kaikilla kolmella osallistumisen saralla sekä heihin, jotka ovat osallistuneet vähintään yhdellä kolmesta ei-institutionaalisen osallistumisen keinosta.

Tämän tutkielman selitettävä muuttuja on edellä muodostetuista kahdesta kaksiluokkaistetusta poliittista osallistumista mittaavasta muuttujasta muodostettu neliluokkainen summamuuttuja. Selitettävän neliluokkaisen summamuuttujan luokat muodostuvat kaksiluokkaistettujen institutionaalista ja ei-institutionaalista poliittista osallistumista mittaavien muuttujien luokkien mahdollisista kombinaatioista: täysin passiiviset osallistujat, vain ei-institutionaalisin keinoin osallistuvat, vain institutionaalisin keinoin osallistuvat sekä molemmilla poliittisen osallistumisen keinoilla aktiiviset.

Selittävät muuttujat

Taulukosta 1 on nähtävissä tutkimukseen valitut selittävät muuttujat ja niiden suorat jakaumat. Selittäviksi muuttujiksi on valittu muuttujat aihepiiriä tutkivan aikaisemman tutkimuskirjallisuuden inspiroimana. Aikaisemmassa tutkimuskirjallisuudessa poliittista osallistumista selittää hyvinvointiresursseilla, poliittisella luottamuksella ja demografisilla tekijöillä. (Wass 2017; Allardt 1976; Verba ym. 1995.)

Taulukko 1. Analyyseissä käytettävien selittävien muuttujien suorat jakaumat, % (N).

Vastaajan koettu terveys	
Hyvä terveys	68 (1196)
Huono terveys	32 (559)
Yhteensä	100 (1755)
Koulutusaste	
Perusaste	19 (335)
Toinen aste/opintotaso	60 (1051)
Korkeakoulututkinto	21 (364)
Yhteensä	100 (1750)
Koettu kotitalouden toimeentulo	
Tulee toimeen hyvin nykyisillä tuloilla	30 (523)
Tulee kohtalaisesti toimeen nykyisillä tuloilla	59 (1034)
Tulee huonosti toimeen nykyisillä tuloilla	11 (187)
Yhteensä	100 (1744)
Kansalaisten poliittinen luottamus päättäjiä ja instituutioita kohtaan	
Ei luota	32 (560)
Luottaa	68 (1169)
Yhteensä	100 (1729)
Ikäluokat	
18–35	22 (375)
36–49	21 (357)
50–64	28 (470)
65–90	29 (487)
Yhteensä	100 (1689)
Sukupuoli	
Mies	49 (848)
Nainen	52 (907)
Yhteensä	100 (1755)

Tutkielman ensimmäinen selittävä muuttuja on haastatteluun osallistuneen yksilön koettua terveyttä kartoittava kysymys C7 ”Mikä on terveydentilasi yleisesti ottaen”. Vastaajalla on ollut mahdollisuus vastata kysymykseen viisiluokkaisen asteikon mukaan. Kyselyn vastausvaihtoehtojen ääripäät ovat olleet ”erittäin hyvä” ja ”erittäin huono”. Lisäksi vastaajalla on ollut mahdollisuus kieltäytyä vastaamatta kysymykseen, tai todeta, ettei osaa sanoa (EOS). Tässä

tutkielmassa muuttujan saamat vastaukset olen luokitellut uudelleen kaksiluokkaiseksi, alkuperäisen viisiluokkaisen sijaan. Muuttujasta olen myös rajannut pois puuttuvat vastaukset.

Tutkielman toiseksi selittäväksi muuttujaksi olen valinnut tutkittujen koulutusastetta mittaavan muuttujan. ESS-aineistossa suomalaisten koulutustasoa on selvitetty kysymyksessä F15 ”Valitse kortilta 39 korkein koulutusaste, jonka olet suorittanut?”. Kyselyyn vastanneelta on odotettu vastausta korkeimmasta suoritetusta koulutusasteesta. Vastaajat ovat voineet valita viidestätoista vastausvaihtoehdosta. Lisäksi vastaajilla on ollut oikeus kieltäytyä vastaamasta tai kertoa, etteivät he osaa sanoa (EOS). Tässä tutkielmassa korkeinta koulutusastetta mittaavan muuttujan vastausluokat luokittelin uudelleen kolmiluokkaiseksi. Rajasin puuttuvat vastaukset pois.

Tutkielman kolmanneksi selittäväksi tekijäksi valikoitui suomalaisten taloudellista toimeentuloa mittaava muuttuja. Taloudellista toimeentuloa on mitattu ESS-aineistossa kysymyksellä F42 ”Mikä kortilla olevista kuvauksista on lähimpänä sitä, minkälaiset kotitaloutesi tulot ovat tällä hetkellä?”. Kyselyyn vastanneet ovat voineet valita neljästä eri vastausvaihtoehdosta. Vastausten ääripäävalinnat ovat olleet ”nykyisillä tuloilla elää mukavasti” ja ”nykyisillä tuloilla on hyvin vaikea tulla toimeen”. Lisäksi vastanneilla on myös ollut mahdollisuus kieltäytyä vastaamasta tai todeta etteivät he osaa sanoa (EOS). Tässä tutkielmassa olen luokitellut tämän kysymyksen vastaukset uudelleen kolmiluokkaisesti. Puuttuvat vastaukset olen luokitellut pois muuttujasta.

Tutkielman neljäs selittävä muuttuja on poliittista luottamusta mittaava summamuuttuja. Summamuuuttuja sisältää kyselyaineiston B6 ”Kuinka paljon luotat eduskuntaan?”, B9 ”Kuinka paljon luotat poliitikkoihin?” ja B10 ”Kuinka paljon luotat poliittisiin puolueisiin”. Kyselyaineistoon vastannut on voinut valita luottamusasteensa nolasta kymmeneen. Arvo kymmenen on kuvannut täydellistä luottamusta ja nolla puolestaan sitä, että vastaaja ei luota ollenkaan kyseiseen tahoon. Luokittelin ensin B6, B9 ja B10 yksitellen kaksiluokkaisiksi muuttujiksi, joista rajasin puuttuvat vastaukset pois. Tämän jälkeen yhdistin kolme muuttujaa yhdeksi summamuuttujaksi, jonka sittemmin kaksiluokkaistin. Summamuuuttuja sai arvoja 30 asti. Asetin taitekohdan arvoon 9, koska se on alle kolmasosa muuttujan arvoista. Arvot 10–30 pitävät sisällään luottamuksen elementtejä instituutioita kohtaan. Summamuuuttujasta olen koodannut pois puuttuvat vastaukset. Summamuuuttujan alkuperäisten muuttujien suorat jakaumat on mahdollista nähdä tämän työn liiteosuudesta.

Tutkielman viidenneksi selittäväksi muuttujaksi valitsin yksilön iän, kyselyaineiston muuttujan F3. Olen rajannut muuttujasta pois kyselyaineistoon vastanneet alaikäiset, koska heillä ei ole äänioikeutta. Olen uudelleenluokitellut muuttujan neliluokkaiseksi.

Kuudenneksi selittäväksi muuttujaksi olen valinnut haastatteluaineiston kysymyksen F2, joka mittaa vastaajien sukupuolta. Kyselyaineistoon vastannut on voinut vastata olevansa joko nainen tai mies.

4.3 Tutkimusmenetelmät

Työtä ohjaaviin tutkimuskysymyksiin syvennyn hakemalla niihin vastauksia kvantitatiivisin tutkimusmenetelmin. Aineiston analysoinnin olen suorittanut SPSS-tilasto-ohjelmalla. Ensin analysoin aineistoa kuvailevin menetelmin, eli suorilla jakaumilla, joita avaan seuraavassa luvussa. Suoria jakaumia seuraavat kuvailevat ristiintaulukoinnit, joiden yhteydessä raportoin erojen tilastollinen merkitsevyys perinteiseen tapaan Khiin neliö-testillä. Erityishuomio kiinnittyy tilastolliseen merkitsevyysarvoon (p). Mikäli p -arvo on testin mukaan pienempi kuin 0.05, on tulkittavissa, että tutkittavien ryhmien välillä on vähintään tilastollisesti melkein merkitsevä ero. Ristiintaulukointi mahdollistaa eri selittävien muuttujien ja selitettävän muuttujan välisen yhteyden selvittämisen. Se on tehokas tutkimusmenetelmä, jonka myötä on mahdollista havainnoida, kuinka erilaisten ryhmien selitettävään muuttujaan antamien vastausten välillä on tilastollisesti merkitseviä eroja tai sitten ei ole. (KvantiMOTV 2004a.) Ristiintaulukoinnilla haetaan ennen kaikkea vastausta tutkimuskysymykseen kaksi'' Kuinka hyvinvointiresurssit, poliittinen luottamus ja demografiset tekijät selittävät poliittista osallistumista sen eri muodoissaan?''

Ristiintaulukointien jälkeen seuraa monimuuttuja-analyysi, multinomiaalinen logistinen regressioanalyysi (MLR). MLR sopii analyysimenetelmäksi silloin, kun kategorisella selitettävällä muuttujalla on enemmän kuin kaksi luokkaa. Sen avulla on mahdollista selvittää, mitkä kaikki selittävät tekijät vaikuttavat tutkittavaan ilmiöön. (KvantiMOTV 2004b.) Taulukossa tutkittava ilmiö näyttäytyy vedonlyöntisuhteina, eli riskeinä kuulua johonkin luokkaan suhteessa referenssiluokaksi asetettuun kategoriaan. Näin on mahdollista havainnoida, miten voimakkaasti mikäkin selittävä muuttuja selittää tutkittavaa ilmiötä, kun muiden selittävien tekijöiden vaikutus on vakioitu.

5. Suomalaisen poliittisen osallistumisen jakautuminen institutionaaliseen ja ei-institutionaaliseen osallistumiseen

Suomalaisten poliittisen osallistumisen muutoksesta on viime vuosina kirjoitettu paljon. Poliittisen osallistumisen on arvioitu hajautuvan laajemmin erilaisiin osallistumisen keinoihin. On pohdittu, että saavatko uudet poliittisen osallistumisen keinot entistä suurempaa painoarvoa perinteisten poliittisen osallistumisen keinojen rinnalla. Erityisesti nuorten poliittisen osallistumisen tavoista on oltu osittain huolissaan, kun on havaittu nuorten osallistuvan aktiivisemmin uusien osallistumisen keinoin, erityisesti internetin erilaisilla sosiaalisen median alustoilla (Borg & Kestilä-Kekkonen 2017, 69).

Seuraavaksi syvennyn tarkastelemaan, kuinka suomalaisten poliittinen osallistuminen jakautuu institutionaalisiin ja ei-institutionaalisiin poliittisen osallistumisen keinoihin. Luvussa 5.1. tarkastelen, kuinka poliittinen osallistuminen jakautuu eri muotoihin, tämän jälkeen työn luvussa 5.2 analyysi jatkuu havainnoimaan, kuinka työn selittävät muuttujat ovat yhteydessä suomalaisten täysaktiivisuuteen, vain institutionaaliseen osallistumiseen, vain ei-institutionaaliseen osallistumiseen sekä täyspassiivisuuteen. Tätä seuraa luvussa 5.2.1 analyysi, jossa perehdytään siihen, mitkä selittävät tekijät lisäävät yksilön riskiä olla täyspassiivinen poliittinen osallistuja, vain institutionaalisin keinoin osallistuva, vain ei-institutionaalisin keinoin osallistuva ja täysaktiivisesti osallistuva.

5.1 Suomalaisen poliittisen osallistumisen jakautuminen

Kansalaisilla on mahdollisuus osallistua monipuolisesti erilaisilla poliittisen osallistumisen keinoilla perinteisen äänestämisen ja puolueosallistumisen kautta. Samanaikaisesti demokratia perustuu edustuksellisissa vaaleissa äänestämiseen, jonka seurauksena vaaleissa äänestäminen voidaan määrittellä kaikkein vaikuttavimpana yksittäisenä poliittisen osallistumisen keinona, jonka kautta tavallinen kansalainen voi vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon välillisesti. Äänestyspäätökseen puolestaan vaikuttaa moni eri tekijä. Aktiivinen ja monipuolinen poliittinen osallistuminen eri osallistumisen keinoilla vahvistaa äänestämisen todennäköisyyttä. Erityisesti nuorten poliittisen osallistumisen aktiivisuuden sosiaalisen median eri alustoilla on havaittu vahvistavan äänestämisen todennäköisyyttä (Allaste & Saari 2020).

Taulukko 2. Poliittisen osallistumisen muotojen jakauma, % (N).

Poliittisen osallistumisen	
Täysin passiiviset	8 (122)
Vain ei-institutionaalisesti osallistuvat	4 (62)
Vain institutionaalisesti osallistuvat	45 (707)
Täysin aktiiviset	43 (688)
Yhteensä	100 (1579)

Taulukossa 2 on kuvattu työn selitettävän muuttujan suorat jakaumat. Taulukosta näkee, kuinka suomalaisten poliittinen osallistuminen jakautuu täysin passiivisiin, vain ei-institutionaalisten keinojen kautta poliittisesti osallistuviin, vain institutionaalisten keinojen kautta poliittisesti osallistuviin ja täysin aktiivisiin. Merkittävä havainto on, että selkeä enemmistö suomalaisista osallistuvat joko institutionaalisin keinoin tai ovat täysin aktiivisiä. Vain ei-institutionaalisten keinojen kautta osallistuminen näyttää olevan marginaalisen joukon keino osoittaa mielipiteensä ja äänensä. Taulukon 2 tuloksen mukaan täysi osallistumattomuus näyttää olevan tyypillisempää, kuin vain ei-institutionaalisten keinojen kautta osallistuminen.

Taulukosta 2 käy ilmi, että lähes 90 % kansalaisista on poliittisesti aktiivisia. Institutionaalinen osallistuminen näyttäytyy olevan kansalaisten keskuudessa kaikkein yleisintä. Passiivisia täysin osallistumattomia kansalaisia on taulukon 2 mukaan alle kymmenes ja vain ei-institutionaalisin poliittisen osallistumisen keinoin osallistuvia alle kahdeskymmenes osa.

Poliittisen osallistumisen heikkenemisestä on oltu viime vuosina huolissaan, erityisesti kansalaisten äänestysaktiivisuuden ja institutionaalisen osallistumisen osalta. Taulukon 2 mukaan kansalaisten poliittinen osallistuminen näyttäytyy olevan hyvällä tasolla. Poliittinen osallistuminen on vapaaehtoista, eikä kenenkään yksilön ole suinkaan pakko osallistua poliittisesti. Poliittinen osallistuminen tai osallistumattomuus on yksilön henkilökohtainen valinta. Poliittista passiivisuutta on aikaisemmassa kirjallisuudessa selitetty heikolla kansalaiskiinnostumisella ja kansalaispätevyydellä sekä heikolla poliittisella luottamuksella. (Lahtinen ym. 2019; Rapeli & Koskimaa 2020; Rapeli & Borg 2016). Esimerkiksi yksilö, joka kokee, että hänen asiansa tai äänensä ei kuulu poliittisessa päätöksenteossa riippumatta siitä, kuka tai ketkä ovat valtaapitäviä voi nähdä parhaan olla osallistumatta. Hän voi kokea, että hänen äänellään ja osallistumisellaan ei ole merkitystä tai vaikuttavuutta. Hän on voinut menettää uskonsa ja siten luottamuksensa poliittista järjestelmää kohtaan. Toisaalta osallistumattomuus voi olla itsessään tietoinen valinta ja yksilön mielenilmaus poliittista valtakoneistoa kohtaan. Samalla yksilö voi pitää poliittista osallistumista ja yhteiskunnallista toimintaa toissijaisena hänen muiden arvojensa ja prioriteettien rinnalla. (Verba ym. 1995.)

Poliittisen osallistumisen passiivisuus voi olla myös puhtaasti seurausta yksinkertaisesta haluttomuudesta ja kiinnostuksen puutteesta poliittista päätöksentekoa ja politiikkaa kohtaan. Usein haluttomuus ja täydellinen kiinnostuksen puute on seurausta politiikan vaikeasta ymmärrettävyydestä, eli heikosta kansalaispätevyydestä. (Borg & Kestilä-Kekkonen 2017, 66). Toisaalta aikaisempi tutkimuskirjallisuus on osoittanut, että poliittinen passiivisuuden olevan tavanomaisempaa sellaisten kansalaisten keskuudessa, jotka voidaan määritellä huono-osaisina. Huono-osaisuus nähdään olevan seurausta resurssien puutteesta. Resurssit ovat puolestaan seurausta tarpeiden tyydytyksestä. Ihminen, jolla perustarpeiden tyydytys jää vajaaksi, kokee hyvinvointivajetta. Tämän seurauksena hänen autonomiansa voi olla koetuksella. Vakavimmillaan tarpeiden tyydyttämättä jättämisestä seuraa yksilöä kohtaava köyhyys. Köyhyydestä ja sen seurauksena tulevasta huono-osaisuudesta voi seurata kierre, mikäli yksilön terveys ja henkinen autonomia kokee toistuvaa tai pysyvää vajetta. (Allardt 1976; Saari 2015, 73). Suomessa on havaittu osallistumiseroja huono- ja hyvä-osaisten välillä. Erityisesti poliittisen osallistumisen erot ovat

olleet nähtävissä institutionaalisen poliittisen osallistumisen saralla. Tämän kehityksen seurauksena on riskinä, että kaikkien kansalaisten ääni, toiveet ja intressit eivät kuulu ja näy poliittisen päätöksenteon lopputuloksissa. (Wass & Grönlund 2016, 26.) Toki osallistumattomuus voi olla myös seurausta täydellisestä tyytyväisyydestä vallitseviin poliittisiin oloihin ja poliittiseen päätöksentekoon. Kansalainen voi myös kokea, että hänellä ei ole tarvetta muutokselle mitä tulee poliittiseen ilmapiiriin tai poliittisiin päätöksentekijöihin. (Hibbing & Theiss-Morse 2002.)

Institutionaalisen osallistumisen rinnalle on luotu vaihtoehtoisia osallistumisen keinoja, niin sanottuja demokratiainnovaatioita, eli ei-institutionaalisia osallistumisen keinoja. Niiden tavoitteena on mobilisoida ja saada muutoin epäaktiivisten kansalaisten ääni kuuluviin. Taulukosta 2 ilmenee, että ESS 2018 kaineistossa äärimmäisen harva oli osallistunut vain ei-institutionaalisiin keinoihin. Nämä vastaajat ovat toisin sanoen jättäneet äänestämättä, olleet ottamatta yhteyttä poliitikkoihin sekä olleet osallistumatta puoluetoimintaan. Sen sijaan he ovat joko alikirjoittaneet adressin, osallistuneet poliittisesti netissä tai osallistuneet lailliseen mielenosoituksen. Pelkkä ei-institutionaalinen poliittinen osallistuminen ei tulosten mukaan näytä olevan yleistä. Poliittisen osallistumisen muutosta on viime vuosina spekuloitu. On kirjoitettu, että kansalaisten tyytymättömyys ja epäluottamus hallintokoneistoa ja poliittista päätöksentekoa kohtaan johtaisi uusien poliittisten osallistumisen keinojen suosion kasvuun (Norris 2011). Näin ollen ei-institutionaalisen poliittisen osallistumisen keinot, eivät tämän tutkimustuloksen mukaan saa osakseen kovin suurta vaikuttavuutta. Sen sijaan tuloksista ilmenee, että ei-institutionaalisesti aktiivinen poliittinen osallistuminen lisää institutionaalista poliittista osallistumista tai toisinpäin: institutionaalinen poliittinen osallistuminen lisää ei-institutionaalista poliittista osallistumista. Nämä eri poliittisen osallistumisen keinot vaikuttavat vahvistavan toinen toisiansa.

Taulukon 2 mukaan institutionaalinen osallistuminen näyttäytyy kaikkein vaikuttavimpana ja yleisimpänä osallistumisen keinona kansalaisten keskuudessa. Tämä tutkimustulos on linjassa aikaisempien aihetta käsitelleiden kirjoitusten kanssa (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017, 11; Bäck & Christensen 2020). Ei-institutionaalisten osallistumisen keinojen rooli ja merkitys on olla lähinnä neuvoo-antava, päätöksentekoa tukeva ja lisäinformaatiota tuova. Huoli perinteisen poliittisen osallistumisen laskevasta trendistä ei näyttäyty tämän tutkimustuloksen valossa olevan kovin vakava tai dramaattinen. Täten perinteinen poliittinen osallistumien pitää paikkansa vaikuttavana ja merkittävänä keinona kansalaisille ilmaista kannatuksensa, mielipiteensä,

huolensa, kritiikkensä ja ajatuksena. Samanaikaisesti uudet poliittisen osallistumisen keinot mahdollistavat kansalaisten kannatuksen, mielipiteen, huolen, kritiikin ja ajatusten ilmaisun paljon laajemmalla ja monipuolisemmalla rintamalla. Poliittisten osallistumisen keinojen laajentuminen voi madaltaa kansalaisten kynnystä osallistua poliittisesti. Samanaikaisesti poliittisten osallistumiskeinojen laajentuminen uusille areenoille edellyttää niistä saatavien tulosten tulkintaa organisoidusti ja hallitusti. Tämä ajatus pätee erityisesti sosiaalisen median valtavaan datamäärää kohtaan.

5.2 Hyvinvointiresurssit, poliittinen luottamus ja demografiset tekijät poliittisen osallistumisen eri muotojen selittäjinä

Resurssi on tarpeiden tyydytyksen seurauksena syntynyt voimavara, joka mahdollistaa yksilön toimijuuden yhteiskunnan jäsenenä. Poliittinen osallistuminen on yksi keino, jonka kautta yksilö voi toteuttaa itseään yhteiskunnan jäsenenä. Poliittinen osallistuminen on seurausta resursseista, joista teoria-osassakirjoittanut. Seuraavaksi perehdyn tarkastelemaan, kuinka suomalaisten poliittinen osallistuminen näyttäytyy koetun terveyden, koulutusasteen, koetun toimeentulon, poliittisen luottamuksen, iän ja sukupuolen valossa, joiden tuloksia esitän taulukossa 3. Siinä selitettävät muuttujat on ristiintaulukoitu neliluokkaisen poliittista osallistumista mittaavan selitettävän muuttujan kanssa. Taulukosta 3 on nähtävissä, kuinka suomalaisten poliittinen osallistuminen näyttäytyy hyvinvointiresurssien, demografisten tekijöiden ja poliittisen luottamuksen kanssa näkökulmasta katsottuna. Kaikki muut tekijät paitsi yksilön sukupuoli ovat tilastollisesti erittäin merkitsevästi yhteydessä poliittiseen osallistumiseen.

Taulukko 3. Hyvinvointiresurssien, poliittisen luottamuksen ja demografisten tekijöiden yhteys suomalaisten poliittiseen osallistumiseen, % (N).

	Täyspassiivit	Vain ei-inst.	Vain inst.	Täysaktiivit	Yhteensä
Terveys***					
Hyvä terveys	6 (69)	4 (39)	42 (440)	48 (505)	100 (1053)
Huono terveys	10 (53)	4 (23)	51 (267)	35 (183)	100 (526)
Yhteensä	7 (122)	4 (62)	45 (707)	44 (688)	100 (1579)
Koulutusaste***					
Perusaste	12 (28)	5 (11)	56 (134)	27 (64)	100 (237)
Toinen aste	9 (88)	5 (46)	42 (418)	44 (430)	100 (982)
Korkea-aste	1 (5)	1 (5)	43 (152)	55 (193)	100 (355)
Yhteensä	8 (121)	4 (62)	45 (704)	44 (687)	100 (1574)
Koettu toimeentulo***					
Hyvä toimeentulo	4 (19)	2 (11)	47 (212)	47 (214)	100 (456)
Kohtuullinen toimeentulo	8 (77)	4 (38)	46 (439)	42 (394)	100 (948)
Huono toimeentulo	14 (24)	8 (13)	31 (53)	47 (79)	100 (169)
Yhteensä	8 (120)	4 (62)	44 (704)	44 (687)	100 (1573)
Poliittinen luottamus***					
Ei luota	11 (59)	7 (37)	39 (206)	43 (227)	100 (529)
Luottaa	6 (58)	2 (25)	47 (489)	45 (460)	100 (1032)
Yhteensä	8 (117)	4 (62)	44 (695)	44 (687)	100 (1561)
Ikäluokat***					
18–35	12 (35)	11 (31)	24 (70)	53 (156)	100 (292)
36–49	6 (21)	3 (11)	32 (110)	59 (203)	100 (345)
50–64	7 (31)	2 (11)	47 (219)	44 (201)	100 (462)
65–90	7 (35)	2 (9)	64 (308)	27 (128)	100 (480)
Yhteensä	7 (122)	4 (62)	45 (707)	44 (688)	100 (1579)
Sukupuoli					
Mies	9 (68)	3 (25)	47 (359)	41 (318)	100 (770)
Nainen	7 (54)	4 (37)	43 (348)	46 (370)	100 (809)
Yhteensä	7 (122)	4 (62)	45 (707)	43 (688)	100 (1579)

Tilastollinen merkitsevyys: ***p<0,001 **p<0,01 *p<0,05

Taulukosta 3 on havaittavissa, että poliittisesti osallistumattomat henkilöt ovat heikosti hyvinvointiresursseja omaavia yksilöitä. Heillä on heikompi terveydentila, matalampi koulutus ja heikompi toimeentulo, kuin poliittisesti aktiivisilla kansalaisilla. Lisäksi osallistumattomilla yksilöillä on luottamuspujaa poliittista hallintoa, rakenteita ja päättäjiä kohtaan. Osallistumattomuus osoittautuu olevan yleisintä nuorten 18–35-vuotiaiden kohdalla. Täysaktiivisia poliittisia osallistujia ovat puolestaan hyvän terveyden omaavat, korkeasti koulutetut, hyvin toimeentulevat, jotka luottavat politiikkaan. Täysaktiivisuus on kaikkein yleisintä 36–49-vuotiaiden keskuudessa.

Vain ei-institutionaalisiin keinoin osallistuvat yksilöt näyttävät taulukon 3 mukaan kärsivän hankalasta henkilökohtaisesta taloustilanteesta, jonka lisäksi heillä on luottamuspujaa poliittisia instituutioita kohtaan. Pelkät ei-institutionaaliset poliittisen osallistumisen keinot näyttävät olevan eritoten nuorten aikuisten suosimia keinoja vaikuttaa poliittisesti. Pelkät institutionaaliset poliittisen osallistumisen keinot ovat puolestaan iäkkäille kansalaisille ominainen poliittisen osallistumisen vaikuttamismuoto. Institutionaalisesti osallistuvat kansalaiset näyttävät luottavan poliittisiin instituutioihin, jonka lisäksi he ovat koetulta terveydentilaltaan heikommassa kunnossa, mikä liittyyne heidän ikäänsä.

Koettu terveys

Taulukosta 3 on havaittavissa, että heikoksi terveytensä kokevat yksilöt osallistuvat poliittisesti vähemmän, kuin hyväksi terveytensä kokevat yksilöt. Hyvän terveyden omaavat ovat poliittisen useammin poliittisesti täysaktiivisia osallistujia. Samanaikaisesti taulukosta 3 on havaittavissa, että terveys ei näyttäydy vaikuttavan vain ei-institutionaalisiin keinoihin osallistumiseen. Terveytensä sekä hyväksi että huonoksi kokevat osallistuvat ei-institutionaalisesti yhtä paljon. Sen sijaan heikon terveyden omaavat yksilöt osallistuvat hyvän terveyden omaavia useammin institutionaalisiin poliittisen osallistumisen keinoin. Taulukon tulos terveyden yhteydestä poliittiseen osallistumiseen on tilastollisesti erittäin merkitsevä. Tämän tuloksen pohjalta on tulkittavissa, että heikko koettu terveys voi passivoida yksilöä osallistumasta poliittisesti, kuten aikaisemmissa tutkimuksissa on osoitettu (Mattila ym. 2018, Denny & Doley 2007; Couture & Breux 2017).

Terveys on poliittista osallistumista tukeva resurssi. Yksilön heikon terveyden on havaittu vaikuttavan hänen poliittiseen osallistumiseensa negatiivisesti. Samanaikaisesti hyvän terveyden on havaittu edesauttavan poliittisen osallistumisen aktiivisuutta. Heikon koetun terveyden on havaittu heikentävän erityisesti yksilön institutionaalista poliittista osallistumista. Heikosta terveydestä kärsivät yksilöt äänestävät terveitä yksilöitä vähemmän ja harvemmin. Näin ollen taulukon 3 tulos on ristiriidassa aikaisemman tutkimuskirjallisuuden kanssa. Taulukosta 3 on selkeästi havaittavissa, että heikomman terveyden omaavat ovat passiivisempia. Toisaalta heikomman terveyden omaavat näyttävät olevan aktiivisempia institutionaalisiin poliittisen osallistumisen keinoin. On kuitenkin mahdollista, että heikon terveyden omaavien ääni ei kuulu poliittisessa päätöksenteossa yhtä vahvasti, kuin hyvästä terveydestä nauttivien yksilöiden. (Mattila ym. 2016; Mattila ym. 2018; Denny & Doley 2007; Couture & Breux 2017.) Söderlund ja Rapeli (2015) havaitsivat tutkimuksessaan, että heikko terveys ennustaa ei-institutionaalisen poliittisen osallistumisen aktiivisuutta etenkin yhteydenoton ja adressin allekirjoittamisen osalta. Taulukosta 3 ei ole havaittavissa, että heikoksi terveytensä kokevat yksilöt osallistuvat ei-institutionaalisiin keinoin huomattavasti enemmän kuin institutionaalisiin keinoin.

Koulutusaste

Politiikkaa kohtaan oleva kiinnostus ja sen ymmärrettävyys vahvistavat yksilön poliittisen osallistumisen todennäköisyyttä. Taulukosta 3 on havaittavissa, että korkeampi koulutus ennustaa täysaktiivista poliittista osallistumista. Tuloksista on nähtävissä, että toisen asteen ja korkeasteen tutkinnon omaavat yksilöt osallistuvat poliittisesti useammin ja aktiivisemmin. Taulukon 3 tulos koulutusasteen yhteydestä poliittiseen osallistumiseen on tilastollisesti erittäin merkitsevä.

Koulutus on merkittävä voimavara, jonka avulla ja myötä yksilön on mahdollista oppia havainnoimaan. Opiskelun seurana tulema kokonaisuuksien hahmottaminen ja uuden informaation omaksuminen, verrattuna jo aikaisemmin opittuun ja omaksuttuun tietoon, vahvistavat yksilön kriittistä ajattelua. Koulutus tukee ja edesauttaa yksilön poliittisten resurssien syntymistä ja vahvistaa siten hänen itsensä toteuttamisen kykyä. Tämä näyttää kansalaispätevyyden valossa. Koulutus vahvistaa yksilön omaa kokemusta politiikan ymmärrettävyyttä kohtaan. Mitä korkeampi koulutusaste yksilöllä on sitä vahvemmin, hän kokee ymmärtävänsä politiikkaa. (Borg & Kestilä-Kekkonen 2017, 65–67.) Koulutuksen on havaittu ennustavan kiinnostusta

politiikkaa kohtaan. Aikaisemmassa tutkimuskirjallisuudessa on havaittu, että vähän koulutetut yksilöt ovat usein vähemmän kiinnostuneita politiikasta. Heikon kiinnostuksen seurauksena myös heidän poliittinen tietämyksensä on heikommalla tasolla, kuin korkeammin koulutettujen henkilöiden, jotka ovat usein politiikasta kiinnostuneempia ja ymmärtävät sen lanalaisuuksia paremmin (Borg & Kestilä-Kekkonen 2017, 73–74). Yksilön koulutusasteen on havaittu olevan myös yhteydessä hänen puoluevalintaansa. Korkeasti kouluttautuneiden on havaittu kannattavan entistä enemmän Kokoomusta ja Vihreitä. Samalla matalasti kouluttautuneiden on havaittu kannattavan Perussuomalaisia (Westinen 2016, 253–254.) Tietysti tässä ilmiössä on havaittu vaihtelua, eivätkä kaikki korkeakoulutetut ole vain joko Vihreiden tai Kokoomuksen kannattajia, eivätkä puolestaan kaikki matalasti koulutetut ole vain Perussuomalaisten kannattajia.

Koettu toimeentulo

Taulukosta 3 on havaittavissa, että heikon toimeentulon omaavat osallistuvat useammin vain ei-institutionaalisiin keinoin. Samanaikaisesti heikon toimeentulon omaavat ovat useammin myös täysin passiivisia poliittisia osallistujia.

Verba ym. (1995) osoittaa tutkimuksessaan, että yksilön tulot ovat merkittävä poliittista osallistumista tukeva resurssi. Heidän mukaansa suuremmat tulot ennustavat suurempaa poliittista osallistumista. Erityisesti he havaitsivat, että vauraammat yksilöt osallistuvat puoluepolitiikkaan todennäköisemmin, kuin henkilöt, jotka elävät taloudellisessa niukkuudessa. (Verba ym. 1995, 191–204.) Tämä ei sinänsä ole kovin yllättävä tulos, kun miettii puoluepolitiikan ja etenkin puolue-ehdokkaaksi asettumisen kustannuksia. Taloudellisesti hyvin toimeentulevilla on mahdollisempaa laittaa suurempia taloudellisia resursseja omaan vaalikampanjaansa, kuin heikosti toimeentulevilla yksilöillä.

Yksilön toimeentulon taso on usein seurausta hänen kouluttautuneisuudestaan ja työmarkkina- asemastaan. Vauraat ihmiset omaavat useimmiten korkeaan yhteiskunnalliseen statukseen. On myös havaittu, että vauraat korkean statuksen omaavat henkilöt lukevat usein enemmän kirjallisuutta. (Lane 1959, 220–234; Verba ym. 1995, 292–293; Wattenberg 2007). Näin ollen on mahdollista tulkita sivistyksen johtavan edistykseen. Samanaikaisesti yksilön perhetausta ja hänen syntymäkodissaan saadut pelikorit vaikuttavat oleellisesti hänen elämässä pärjäämiseensä. On havaittu, että korkea yhteiskunnallinen asema periytyy usein vanhemmilta lapsille.

(Härkönen 2010, 59–61.) Erityisesti korkean yhteiskuntaluokan professioiden on havaittu pe-
riytyvän erityisen vahvasti (Erola 2010). Koulutus on merkittävä tekijä, joka vaikuttaa yksilön
taloudellisen aseman muodostumisen taustalla. Suomessa koulutuksesta on tehty sosiaalinen
palvelu, joka tarjotaan universaalisti kaikille kansalaisille. Tarkoituksena on ollut vähentää
eriarvoisuuden rakenteita ja luoda mahdollisuuksien tasa-arvoa kaikille yksilöille, riippumatta
heidän syntymässään saadusta edusta tai taka-asemasta. Koulutusmahdollisuuksien lisääminen
ei ole täydellisesti poistanut eriarvoisuuden rakenteita, joista tuloerot ovat yksi seuraus. (Nau-
manen & Silvennoinen 2010, 67–88; Wilkinson & Pickett 2011.)

Poliittinen luottamus

Taulukosta 3 on havaittavissa, että heikon luottamuksen omaavat yksilöt osallistuvat poliitti-
sesti vähemmän, kuin yksilöt, jotka luottavat politiikkaan. Luottamus näyttää myös vaikuttavan
vahvasti siihen, millä keinoin yksilö päättää osallistua poliittisesti. Taulukosta 3 on havaitta-
vissa, että heikon luottamuksen omaavat yksilöt osallistuvat useammin ei-institutionaalisiin kei-
noin, kun taas hyvän luottamuksen omaavat osallistuvat useammin institutionaalisiin keinoin.

Luottamus toimii perustana yhteiskunnalliselle toimivuudelle. Luottamus rakentuu hiljalleen
sinne, missä yksilö voi todistetusti havaita, että toiminta on sanojen kanssa linjassa. Luottamus
on konkreettista toimintaa ja sanojen mittaamista teoissa. Luottamus on seurausta luvatuiden
toimintojen johdonmukaisesta lunastamisesta. Samanaikaisesti luottamus on seurausta vastuun
kantamisesta ja erehdysten tunnustamisesta, sekä mahdollisimman avoimien prosessien seura-
misesta. Luottamuksen syntymistä ei edesauta epärehellinen, vilpillinen ja hämärä toiminta.
Luottamus on merkittävä asia, sillä on keskeinen rooli valtion ja demokratian luomisessa ja
vahvistamisessa (Marien & Christensen 2013).

Poliittinen luottamus on suorastaan edellytys demokratian toimivuudelle. Näin ollen luottamuk-
sen puute voi heikentää demokratian toimivuutta ja sen nauttimaa legitimitettä. Poliittisen
luottamuksen keskeinen määritelmä osana yhteiskuntatieteellistä tutkimusta on, että poliitti-
sella luottamuksella viitataan ennen kaikkea tavallisen kansan ja poliittisen järjestelmän keski-
näiseen suhteeseen. (Bäck ym. 2016, 379–381.) Näitä poliittisen järjestelmän sisällä olevia ins-
tituutioita ovat esimerkiksi eduskunta, kansainväliset poliittiset järjestöt, poliitikot, poliittiset
puolueet, viranhaltijat ja viranomaiset. Poliittisen luottamuksen tasolla on merkittävä rooli

politiikan ja yleisesti yhteiskunnan toimivuuden näkökulmasta. Poliittisen luottamuksen laskuun voivat vaikuttaa poliittisen järjestelmän vaikea ymmärrettävyys ja poliittisista instituutioista vieraantuminen (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017,12). Suomalaisten poliittisen luottamuksen taso on vuosien saatossa säilynyt vakaana. Kansainvälisessä vertailussa suomalaisten poliittinen luottamus on Euroopan kärkitasoa yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa. Tämän seurauksena voidaan arvioida, että suomalainen demokratia voi hyvin, koska kansa luottaa keskimääräisesti poliittisiin instituutioihin (Borg & Kestilä-Kekkonen 2017, 62–64; Söderlund 2019.)

Ikäluokat

Taulukosta 3 on havaittavissa, että institutionaalisen poliittisen osallistumisen määrä kasvaa iän karttuessa. Kaikkein aktiivisimpia institutionaalisia poliittisia osallistujia ovat vanhin ikäluokka. Tämä havainto on ristiriidassa Borgin (2008) U-käyräteorian kanssa, joka argumentoi, että keski-ikäiset olisivat kaikkein aktiivisimpia poliittisia osallistujia institutionaalisin keinoin. Samanaikaisesti on havaittavissa, että 36–49-vuotiaat ovat täysaktiivisen poliittisen osallistumisen osalta kaikkein aktiivisin joukko. Tämä puolestaan on linjassa Borgin (2008) U-käyräteorian kanssa. Taulukosta 3 on myös nähtävissä, että nuorin ikäluokka osoittautuu olevan kaikkein epäaktiivisin osallistumisessa institutionaalisin keinoin, mutta samalla he näyttäytyvät olevan kaikkein aktiivisimpia osallistujia ei-institutionaalisin osallistumisen keinoin.

Poliittisessa osallistumisessa on viime vuosien saatossa havaittu osallistumiseroja. Huolta on herättänyt erityisesti nuorten poliittisen osallistumisen määrä erityisesti perinteisen poliittisen osallistumisen saralla. (Borg & Kestilä-Kekkonen 2017.) On pohdittu sitä, että kuuluuko nuorten ääni poliittisessä päätöksenteossa, mikäli he eivät osallistu perinteisin keinoin vaaleissa äänestämällä, puoluepolitiikkaan osallistumalla tai poliittisiin toimijoihin yhteyttä pitämällä. Perinteisen poliittisen osallistumisen osalta nuorten on havaittu olevan vanhempia ikäluokkia epäaktiivisempia. Samanaikaisesti on havaittu, että nuoret ovat ottaneet omakseen uusia poliittisen osallistumisen keinoja, joiden kautta he ilmaisevat kannatustaan, huoltaan ja mielipiteitään poliittista valtaa pitävälle. Nuoret ovat aktiivisia erityisesti sosiaalisen median erilaisilla alustoilla ja adressien allekirjoittamisessa. (Collin 2015.) Taulukosta 3 on havaittavissa, että nuoremmat ikäluokat ovat kokonaisuutena vanhempia ikäluokkia epäaktiivisempia poliittisia osallistujia.

Sukupuoli

Aikaisemmassa tutkimuskirjallisuudessa on havaittu naisten olevan miehiä aktiivisempia poliittisia osallistujia etenkin äänestyskäyttäytymisen osalta. Erot miesten ja naisten poliittisen osallistumisen aktiivisuudessa ovat kuitenkin olleet vähenemässä. (Pikkala 2020; Rapeli & Borg 2016.) Taulukon 3 ristiintaulukon mukaan ESS 2018 aineiston valossa sukupuolella ei näytä olevan tilastollisesti merkitsevää yhteyttä poliittisen osallistumisen aktiivisuuteen.

5.2.1 Multinomiaalinen regressioanalyysi poliittisen osallistumisen muotojen selittäjistä

Poliittinen osallistuminen on seurausta hyvinvointiresurssien tuomasta pääomasta, itseluottamuksesta ja halusta sekä mahdollisuuksista toteuttaa itseään yhteiskunnan jäsenenä. Samanaikaisesti poliittinen osallistuminen on keino saada oma mielipide kuuluviin, jotta yksilö voisi osallistumisellaan olla osa kollektiivista päätöksentekoprosessia. Poliittinen osallistuminen on seurausta monesta eri tekijästä ja resurssista, johon vaikuttavat sekä yksilön henkilökohtaiset motivaatiotekijät että ympäröivän yhteiskunnan normit ja vallitsevat toimintatavat.

Seuraavaksi tarkastelen, mitkä selittävät hyvinvointiresurssit, poliittinen luottamus ja demografiset tekijät vahvistavat poliittisen osallistumisen eri muotoja, joita ovat institutionaalinen poliittinen osallistuminen ja ei-institutionaalinen poliittinen osallistuminen. Lisäksi tarkastelen, mitkä selittävät tekijät lisäävät täysosallistumattomuuden ja täysaktiivisen osallistumisen riskiä. Tarkastelen tätä tutkittavaa ilmiötä multinomiaalinen logistinen regressioanalyysin avulla, jonka pohjalta on mahdollista nähdä, mitkä selittävät resurssit ja tekijät johtavat useammin tai harvemmin poliittiseen osallistumisen eri muotoihin. Analyysit on toteutettu vuoden 2018 ESS kyselyaineiston dataa hyödyntäen. Multinomiaalisen logistisen regressionanalyysin tulokset on esitetty taulukossa 4.

Taulukko 4. Multinomiaalinen logistinen regressioanalyysi selittävien resurssien ja tekijöiden yhteydestä poliittiseen osallistumiseen, vedonlyöntisuhteet (OR).

	Täysin passiiviset	Vain ei institutionaalisesti osallistuvat	Vain institutionaalisesti osallistuvat
	OR (Keskivirhe)	OR (Keskivirhe)	OR (Keskivirhe)
Koettu terveys			
Hyvä terveys	0,727 (0,231)	0,653 (0,319)	0,911 (0,132)
Huono terveys	Ref.	Ref.	Ref.
Koulutusaste			
Perusaste	15,229*** (0,651)	5,01** (0,617)	1,565* (0,216)
Toinen aste	9,793*** (0,599)	2,993* (0,492)	1,198 (0,140)
Korkea-aste	Ref.	Ref.	Ref.
Koettu toimeentulo			
Hyvä toimeentulo	0,554 (0,364)	0,667 (0,466)	1,637* (0,225)
Kohtuullinen toimeentulo	0,807 (0,285)	0,939 (0,373)	1,588* (0,206)
Huono toimeentulo	Ref.	Ref.	Ref.
Poliittinen luottamus			
Ei luota	1,545* (0,214)	2,576*** (0,289)	0,771* (0,126)
Luottaa	Ref.	Ref.	Ref.
Ikäluokat			
18–35	1,189 (0,308)	4,82*** (0,450)	0,207*** (0,192)
36–49	0,583 (0,336)	1,266 (0,507)	0,259*** (0,171)
50–64	0,727 (0,292)	0,98 (0,483)	0,515*** (0,151)
65–90	Ref.	Ref.	Ref.
Sukupuoli			
Mies	1,551* (0,209)	0,74 (0,279)	1,248 (0,114)
Nainen	Ref.	Ref.	Ref.
Vertailuluokkana ja referenssikategoriana: Täysin aktiiviset poliittiset osallistujat			
R2 (Nagelkerke)	0,2		
Oikein luokitellut	58,1		
N	1553		

Vertailuluokkana ja referenssikategoriana: Täysin aktiiviset poliittiset osallistujat
 Tilastollinen merkitsevyys (*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001)

Taulukon 4 tuloksista on havaittavissa, että matala koulutusaste, miessukupuoli ja heikko luottamustaso politiikkaa ja poliittista järjestelmää kohtaan lisäävät riskiä täydelle poliittiselle passiivisuudelle. Taulukosta 4 on havaittavissa, että mitä matalampi koulutusaste yksilöllä on, sitä suurempi riski hänellä on olla poliittisesti kokonaan osallistumatta. Näistä kolmesta selittävästä tekijästä koulutusaste osoittautuu olevan tilastollisesti erittäin merkitsevästi yhteydessä tutkittavaan ilmiöön. Sen sijaan heikko luottamustaso ja miessukupuoli ovat tilastollisesti melkein merkitsevästi yhteydessä poliittiseen osallistumiseen.

Ei-institutionaalinen osallistuminen on luonteeltaan usein kampanja- ja kertaluonteista. Se on toiminnaltaan helppoa ja yksinkertaisesti toteutettavissa oleva tapa, jonka kautta yksilö voi osoittaa ajatuksiaan poliittisille päätöksentekijöille. Ei-institutionaalisia poliittisen osallistumisen keinoja ovat mm. adressien allekirjoittaminen, internetissä osallistuminen, boikotointi tai mielenosoitukseen osallistuminen. Näille uusille osallistumisen keinoille on tavanomaista olla kertaluonteisia tai omaehtoisia kansalaisille (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017). Omaehtoisuus ja kertaluonteisuus voivat mahdollisesti madaltaa osallistumisen kynnystä.

Taulukon 4 mukaan nuori ikä lisää riskiä osallistua pelkästään ei-institutionaalisin poliittisen osallistumisen keinoin. Tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä p-arvon ollessa alle 0,001. Samanaikaisesti muiden ikäluokkien osalta ei ole havaittavissa tilastollista merkitsevyyttä ei-institutionaalisen poliittisen osallistumisen osalta. Lisäksi ei-institutionaalista poliittista osallistumista näyttää taulukon 4 tulosten mukaan lisäävän matala koulutustasoisuus ja yksilön heikko poliittinen luottamus. Yllättävää on, että yksilön koettu terveys ei näytä vaikuttavan ei-institutionaaliseen poliittiseen osallistumiseen. Aikaisemmassa tutkimuksessa on havaittu, että yksilön heikko koettu terveys lisää ei-institutionaalista poliittista osallistumista erityisesti adressien allekirjoittamisen osalta (Mattila & Papageorgiou 2017; Söderlund & Rapeli 2015).

Nuorten poliittisesta passiivisuudesta on oltu huolissaan. On havaittu, että nuoret eivät osallistu yhtä aktiivisesti perinteisen poliittisen osallistumisen keinoin, mitä vanhemmat sukupolvet. Tämä tulos näyttäytyy taulukosta 4. 2000-luvun alusta alkaen valtio on pyrkinyt systemaattisesti luomaan uusia osallistumisen keinoja perinteisen poliittisen osallistumisen rinnalle, jotta kaikkien kansalaisten ja väestöryhmien ääni kuuluisi mahdollisimman laajasti osana poliittista päätöksentekoa (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017, 14–16). Taulukon 4 tuloksen mukaan näyttää siltä, että erityisesti nuoret aikuiset ovat löytäneet uudet poliittisen osallistumisen keinot omaksi väyläkseen vaikuttaa politiikkaan. Tämä tutkimustulos on linjassa aikaisemman

tutkimuskirjallisuuden kanssa, jossa on havaittu, että nuorten mieluisimmat osallistumisen keinot ovat kansalaisaloitteiden allekirjoittaminen ja sosiaalisen median tarjoamat poliittisen osallistumisen väylät (Christensen ym. 2016; Collin 2015). Internetistä ja sen tarjoamista poliittisen osallistumisen kanavista on tullut viime vuosien saatossa merkittävä alusta, jossa politiikasta keskustellaan, markkinoidaan ja osallistutaan. Strandberg (2016) havaitsee tutkimuksessaan, että erityisesti Instagram ja Twitter nostavat suosiotaan poliittisen osallistumisen alustoina. Hänen tutkimuksensa tuloksena on, että erityisesti nuoret ovat kaikkein aktiivisimpia osallistujia sosiaalisessa mediassa. On huomioitava, että Strandbergin (2016) tutkimus pohjautuu datalle, joka on kerätty vuosina 2003–2015. Kuluneen kuuden vuoden aikana sosiaalisen median rooli poliittisen osallistumisen kanavana on kasvanut entisestään. Tämä kasvava trendi, jossa sosiaalinen media ja internet osoittautuvat merkittäviksi poliittisen osallistumisen alustoiksi osoittautuu myös Strandbergin ja Borgin (2020) toteutetussa tutkimuksessa. Internetin ja sosiaalisen median mahdollistamia poliittisen osallistumisen keinoja hyödyntävät sekä poliitikot että kansalaiset. Heidän tutkimuksessaan korostuu nuorten suuri aktiivisuus. Sosiaalisen median ja internetin tarjoamien alustojen myötä nuorten poliittinen osallistuminen on suorastaan muuttunut eräänlaiseksi aktivismiksi tiettyjen politiikan teemojen saralla, joista hyvänä esimerkkinä on ilmastonmuutokseen liittyvät teemat (Allaste & Saari 2019).

Taulukon 4 keskeinen havainto, että ikä on tilastollisesti erittäin merkitsevästi yhteydessä institutionaaliseen poliittiseen osallistumiseen. Korkeamman keski- ja eläkeikäiset osallistuvat institutionaalisiin keinoin useammin, kuin nuoremmat sukupolvet. Erityisesti 65–90-vuotiaiden ikäluokka osoittautuu kaikkein aktiivisimmaksi pelkästään institutionaalisiin keinoin osallistuvaksi ryhmäksi. Aikaisemmassa tutkimuksessa on havaittu yksilön iän olevan vahvasti yhteydessä institutionaaliseen poliittiseen osallistumiseen. Erityisesti vanhemman sukupolven on raportoitu olevan kaikkein aktiivisimpia ja kuuliaisempia äänestäjiä. (Borg 2008; Nygård & Jakobsson 2013.). Samanaikaisesti nuorten äänestysaktiivisuudesta on oltu huolissaan. Taulukon 4 mukaan, tämä tulos nousee esiin myös tässä tutkimuksessa. Rapeli ja Borg (2016) havaitsivat tutkimuksessaan, että myöhäisessä keski-iässä olevilla henkilöillä on kaikkein korkein kansalaispätevyys ja poliittinen tietotaso. Poliittista tietotaso ja kansalaispätevyyttä lisäksi korkea kouluttautuneisuus.

Taulukon 4 keskeisin havainto, yksilön iän lisäksi on, että pelkkää institutionaalista poliittista osallistumista lisäävät, yksilön kokemus ja osoittama poliittinen luottamus politiikkaa kohtaan. Samoin hyvä tai kohtalainen toimentulo sekä perusasteen tutkinto lisäävät pelkän

institutionaalisen osallistumisen riskiä. Nämä edellä mainitut tekijät eivät tosin ole tilastollisesti yhtä merkitsevästi yhteydessä tutkittavaan ilmiöön, kuin yksilön ikä.

Luottamuksen poliittisia instituutioita ja politiikkaa kohtaan on havaittu myös aikaisemmassa tutkimuskirjallisuudessa vahvistavan institutionaalista poliittista osallistumista (Marien & Christensen 2013). Bäck ym. (2016) havaitsivat, että poliittista luottamusta lisää yksilön sisäinen kansalaispätevyiden tunne, eli hänen kykynsä ymmärtää ja hahmottaa politiikan päätöksentekoa, valtaapitäviä sekä systeemejä. Kansalaispätevyyttä puolestaan vahvistaa yksilön koulutustausta. Korkea koulutautuneisuus ennustaa vahvaa kansalaispätevyyttä. Koulutus lisää yksilön resursseja, kykyä ymmärtää erilaisia ilmiötä ja ajatella kriittisesti. Näin ollen taulukon 5 multinomiaalisen logistisen regressioanalyysin tulos on koulutuksen osalta ristiriidassa aikaisemman tutkimuksen kanssa. Tosin taulukon 4 mukaan kaikkein aktiivisimpia pelkästään institutionaalisin keinoin osallistuvia yksilöitä ovat korkeimpaan ikäluokkaan kuuluvat. He ovat 65–90-vuotiaita. Näin ollen he ovat syntyneet vuosina 1928–1953, jolloin Suomessa koulutusjärjestelmä ei ollut samankaltaista, mitä tänä päivänä. Valtaosa 20–50-luvuilla syntyneistä on kotoisin maaseudulta. He opiskelivat tyypillisesti vain välttämättömät oppimäärät, jonka jälkeen nuoret ja nuoret aikuiset siirtyivät palkkatöihin.

Yllä raportoitujen tulosten lisäksi pelkkää institutionaalista poliittista osallistumista ei ESS 2018 aineiston pohjalta tehdyn multinomiaalisen logistisen regression analyysin mukaan vahvista yksilön sukupuoli tai koettu terveys. Näiden selittävien muuttujien p-arvo jäi suuremmaksi kuin 0,05. Yllättävää on, että oman koetun terveyden hyväksi kokevat yksilöt eivät näytä osallistuvan useammin, kuin heikommaksi terveytensä kokevat. Aikaisemmassa tutkimuksessa hyvän itseraportoidun terveyden on havaittu lisäävän yksilön institutionaalista poliittista osallistumista (Mattila ym. 2014; 2016; 2018).

6. Johtopäätökset ja pohdinta

Tässä pro gradu–tutkielmassa tutkin suomalaisten poliittista osallistumista. Kiinnostukseni oli kohdistunut erityisesti siihen, kuinka suomalaisten hyvinvointiresurssit, poliittinen luottamus ja demografiset tekijät vaikuttavat poliittiseen osallistumiseen. Toisin sanoen selvitin tutkielmassa, ketkä ovat aktiivisia ja ketkä passiivisia poliittisia osallistujia sekä millä tavoin suomalaiset osallistuvat poliittisesti. Poliittinen osallistuminen voidaan jakaa institutionaaliseen ja ei-institutionaaliseen poliittiseen osallistumiseen, joiden tutkimiseen kiinnostus työssäni kohdistui. Tutkimuskysymyksiin ja teemoihin hain vastauksia vuonna 2018 kerätyn ESS-kyselyaineista kvantitatiivisin tilastollisten menetelmien avulla.

Taulukoista 3 ja 4 on havaittavissa, että aktiivisimpia poliittisia osallistujia ovat yksilöt, joilla on paljon hyvinvointiresursseja. Aktiivisimpia osallistujia ovat yksilöt, jotka ovat korkeasti kouluttautuneita, hyvin toimeentulevia, poliittisiin instituutioihin luottavia ja terveydentilaltaan hyvinvoivia. Täysaktiivisia kansalaisia ovat erityisesti alle 50–vuotiaat kansalaiset. Puolestaan vain institutionaalisin keinoin aktiivisesti osallistuvat kansalaiset ovat 50–90-vuotiaita, joilla on koetun terveydentilan osalta vajavainen hyvinvointi ja joilla on vahva poliittisiin instituutioihin kohdistuva luottamus. Vain ei-institutionaalisin keinoin aktiivisesti osallistuvat ovat tulosten mukaan nuoria kansalaisia, joiden taloudellinen tilanne on heikko ja jotka osoittavat kokevansa luottamuspulaa hallintoa kohtaan. Poliittisesti osallistumattomat henkilöt ovat myös nuoria kansalaisia, jotka kärsivät luottamusvajeesta sekä laajemmin hyvinvointiresurssien vajeesta.

Työni keskeisenä tutkimustuloksena on, että suomalaiset osallistuvat kaikkein aktiivisemmin institutionaalisin poliittisen osallistumisen keinoin. Näin ollen tämän tutkimuksen valossa perinteinen poliittinen osallistuminen näyttäytyy olevan kaikkein merkittävintä ja keskeisintä. Uudet ei-institutionaalisen osallistumisen keinot eivät osoittaudu olevan yksinään omana osallistumisen keinona kovin vaikuttavassa roolissa. Sen sijaan näyttää siltä, että valmiiksi poliittisesti aktiiviset hyvinvoivat kansalaiset ovat laajentaneet poliittisen osallistumisen ja vaikuttamisen keinojaan.

Merkittävä tulos työssäni on myös se, kuinka eri sukupolvet osallistuvat eri osallistumisen keinoin. Taulukoista 3 ja 4 näkyy, että kaikkein iäkkäin ikäluokka on aktiivisin osallistumaan

institutionaalisiin poliittisen osallistumisen keinoin. Samanaikaisesti taulukosta 3 ja 4 on havaittavissa, että kaikkein nuorin ikäluokka on aktiivisin osallistumaan ei-institutionaalisiin osallistumisen keinoin. Aikaisemmassa tutkimuksessa on havaittu, että nuoret ovat ottaneet omakseen kertaluonteiset ja uudet poliittisen osallistumisen keinot, kuten adressien allekirjoittamisen ja sosiaalisessa mediassa osallistumisen (Christensen ym. 2016; Collin 2015).

Työni merkittävin havainto on, että hyvinvoivat kansalaiset ovat poliittisesti osallistuvampia kuin yksilöt, joilla on puutteita hyvinvointiresursseissa. Tämä tulos on linjassa aikaisemman tutkimuskirjallisuuden kanssa (Wass & Grönlund 2016). Tämän ilmiön seurauksena poliittinen osallistuminen eriytyy, mikä puolestaan tarkoittaa sitä, että kaikkien yksilöiden ääni ei kuulu poliittisessa päätöksenteossa. Tähän vaikuttaa merkittävästi myös se, että eri ikäiset osallistuvat eri tavoin. Vanhemmat kansalaiset ovat sitoutuneita osallistumaan perinteisillä keinoilla ja nuoremmat uusilla keinoilla, kuten myös työni osoitti. Sekä ei-institutionaalisille että institutionaalisille poliittisen osallistumisen keinoille on paikkansa. Samanaikaisesti institutionaalisilla poliittisen osallistumisen keinoilla on suora vaikutus siihen, ketkä ovat saavat kansalta mandaatin toimia poliittisina päättäjinä. Ei-institutionaalisilla keinoilla on välillinen vaikutus valtakunnallisten vaalien tuloksiin: ne vaikuttavat siihen, ketkä poliitikot ja mitkä puolueet saavat huomiota esimerkiksi sosiaalisen median erilaisilla alustoilla. Poliittiset päättäjät kuitenkin valitaan kansallisissa vaaleissa äänestämällä. Näin ollen tämän tutkielman valossa poliittiset päättäjät valitsevat ensisijaisesti vanhimmat ikäluokat ja paljon hyvinvointiresursseja omaavat yksilöt, koska he ovat aktiivisimpia äänestäjiä. Tästä johtuen nuorten ääni ei kuulu poliittisessa päätöksenteossa mahdollisesti yhtä voimakkaasti kuin vanhempien ikäluokkien ääni.

Taulukosta 3 on lisäksi pääteltävissä, että vanhemmat sukupolvet ovat kaikkein aktiivisimpia myös puoluepolitiikassa. Nuoria kansalaisia ei näytä kiinnostavan osallistua poliittisesti erilaisen puolueiden kautta. Puoluepolitiikkaan osallistuminen voi johtaa yksilön ajattelussa liian suureen ristiriitaan. Yksilö voi kokea joutuvansa tekemään ajattelussaan liian suuria kompromisseja puoluekuriin vedoten. On vaivattomampaa ja helpompaa valita olla poliittisesti ”koti-ton”, kuin sitoutua kannattamaan omia arvoja ja ajatuksia olevia ristiriitaisuuksia. Erimerkiksi kristillisdemokraattina joutuisi vastustamaan vastuullista alkoholipolitiikkaa, perussuomalaisena argumentoimaan kiintiöpakolaisuutta vastaan ja RKP:ssä osoittamaan tukensa pakkoruotia kohtaan.

Poliittinen osallistuminen on laajentunut sosiaalisen median alustoille (Barberá 2020, 44–47). Osallistuminen kertaluonteisin keinoin on helpompaa ja vaivattomampaa. Sosiaalisen median merkitys osana poliittista osallistumista näyttää trendinomaisesti nousevan sekä vaalikampanjoinnin että osallistumisen näkökulmasta (Strandberg & Borg 2020). Sosiaalisessa mediassa tapahtuva poliittinen osallistuminen ei välttämättä edellytä kansalaiselta samankaltaista puolueuskollisuutta tai sitoutuneisuutta tiettyihin arvoihin, politiikkaan tai ideologioihin mitä puoluepolitiikan sisällä tapahtuva poliittinen osallistuminen.

Sosiaalisen median merkitys on muuttunut. Aikaisemmin sen tarkoituksena oli olla alusta verkostoitumiselle ja yhteyden syntymiselle. Tänä päivänä sosiaalinen media näyttäytyy enemmän saman mielisten yksilöiden poteroina ja alustoina. Sosiaalisesta mediasta on tullut nykypäivän taisteluareena, jossa taisteluun osallistuvat erilaiset ideologiat, aatteet, arvot ja mielipiteet. Saman mieliset yksilöt kokoontuvat keskustelemaan sosiaalisen median erilaisiin suljettuihin ryhmiin esimerkiksi Facebookissa. Ryhmissä yksilö saa tukea omiin mielipiteisiinsä kanssaihmisiltä, joiden kanssa hän jakaa samanlaisen minä-, ihmis- ja maailmankuvan. (Barberá 2020, 36–39). Sosiaalisen median erilaiset ryhmät kasvattavat kuilua yksilöiden välille. Pahimmassa tapauksessa ne muodostavat viholliskuvia ihmisistä, jotka ovat eri mieltä oman ideologian, arvo maailman tai maailmankuvan kanssa. Tämä näyttäytyy erilaisena toisten kanssaihmiesten arvosteluna, haukkumisena, vihapuheena ja jopa solvaamisena. Viime aikoina on puhuttu cancel- ja woke-ilmiiöistä. Muutama viikko sitten Yle esitti Marja Sannikan keskusteluohjelman, jonka seurauksena nousi valtava kohu ja yhteiskunnallinen keskustelu näistä ilmiöistä (Koskela 2021). Keskustelun tarkoituksena oli tuoda erilaisia mielipiteitä, arvoja ja aatteita kannattavat ihmiset yhteen, sekä rakentaa siltaa ja uutta luottamusta. Keskustelun lopputuloksena seurasi aivan muuta. Marja Sannikan keskusteluohjelmasta seurasi valtava julkinen keskustelu, jota käytiin eri median kanavissa sekä sosiaalisen median alustoilla. Keskustelusta oli vahvasti havaittavissa, kuinka eri mielipiteitä, arvoja ja ideologiaa kannattavat kansalaiset kokoontuivat keskustelemaan eri alustoille. Mielestäni tämä hiljattain tapahtunut julkisessa keskustelussa tapahtunut liikehdintä ja siitä seurannut värikäs julkinen keskustelu ovat konkreettisia esimerkkejä solidaarisuusvajeen ja empatiakuilun kasvamisesta. Kansalaiset ovat polarisoituneet entistä kauemmas toisistaan. Lähelle vaikuttaa olevan pitkä matka.

David Brooks (2019) argumentoi kirjassaan ”*The Second Mountain. The Quest for a Moral Life*”, että yhteiskunnan yhteisöllisyyden pohja on rikki. Rakoileva yhteisöllisyyden perusta johtaa Brooksien mukaan kuplautumiseen. Hän kirjoittaa, että yksilöiden ajattelun ja

maailmankuvan perspektiivi on siirtynyt me-keskeisestä yhteisöä ja yhteiskuntaa sitovasta ajattelusta entistä enemmän minä-keskeiseen individualistiseen ja ego-keskeiseen ajatteluun. Brooks pohtii tätä ilmiötä mm. naapurikulttuurin heikkenemisen ja kanssaihminen luottamuksen rapistumisen sekä kaupungistumisen näkökulmasta. Brooksin keskeinen väite on, että individualistinen ja ego-keskeinen kulttuuri johtaa siilautuneeseen yhteiskuntaan, missä yksilöt pyrkivät pärjäämään omillaan. Hänen mukaansa tämä ilmiö johtaa pinnalliseen ja yksinäiseen elämään, joka jää vaille merkityksellistä ulottuvuutta. Ihmiset kaipaavat elämäänsä syvää merkityksellisyyden ja yhteydenkokemusta. Elämä ilman yhteyttä jättää yksilön irralliseen ja jopa yksinäiseen tilaan. Tämän seurauksena on polarisoitunut yhteiskunta, jossa yksilöt hakevat merkityksellisyyttä, yhteenkuuluvuutta ja yhteyttä politiikan areenalta, vaikka tyydyttävämpää elämää elääkseen yksilöiden tulisi löytää yhteys syvistä merkityksellisistä ihmissuhteista eikä politiikan rakenteista. Yhteiskunta rakentuu ja perustuu yksilöiden välisiin suhteisiin. Ihmissuhteiden syvimpana peruskivenä toimii luottamus. Elämä ilman merkityksellisiä ja syviä ihmissuhteita luo Brooksian mukaan hiljalleen pinnallisen yhteiskunnan, jonka rakenteet toimivat vaille luottamusta.

Julkisessa keskustelussa on viime vuosien aikana pohdittu, kuinka sosiaalinen media, esimerkiksi Facebook, uhkaa demokratiaa ja sen myötä hyvinvointivaltiota enemmän mitä osaamme tällä hetkellä hahmottaa (Vahti 2021). Sosiaalisen median lisäksi tekoäly voi olla demokratiaa uhkaava voima, mikäli sitä käytetään väärin tarkoituksiin. Maailman rikkaimmaksi henkilöksi tituleerattu Teslan pääomistaja Elon Musk on antanut julkisia lausuntoja, joissa hän ilmaisee huolensa tekoälyä kohtaan. Hän varoittaa tekoälyn vaaroista. Hänen mukaansa tekoäly voi olla vakavampi uhka demokratialle kuin Pohjois-Korea, ja täten valtioiden johdossa tulisi olla hänestä entistä enemmän poliittisia päättäjiä, jotka ymmärtävät tekoälyn riskeistä, mahdollisuuksista ja toiminnasta (Paukku 2017). Tekoäly ja vahvempi teknologia mahdollistavat uudet innovaatiot, mutta samanaikaisesti ne mahdollistavat osaltaan myös entistä vahvemman valvonnan ja sensuurin. Tämän seurauksena valtiot voivat vakavimmillaan ajautua totalitääriin valvontayhteiskuntaan. Pelkona on, että ihmisten perustavanlaatuiset oikeudet sanan-, uskonnon-, koskemattomuuden-, yksityisyyden- ja mielipiteenvapaudesta olisivat uhattuina, mikäli valtiot alkavat teknologisen kehityksen myötä valvomaan sen kansalaisten käyttäytymistä entistä tarkemmin esimerkiksi sosiaalisen median alustoilla (Fukuyama & Grotto 2020, 199–201).

Suomalaista demokratiaa ja siten poliittista osallistumista sekä sen seurauksena suomalaisen hyvinvointivaltion tulevaisuus voi olla uhattuna. Hyvinvointivaltiolla on keskeinen rooli

kansalaisten hyvinvointiresurssien takaajana, mahdollistajana ja synnyttäjänä. Sen tavoitteena on lisätä hyvinvointia ja siten vähentää epätasa-arvoisia rakenteita kuten tuloeroja. Tavoitteena ja tahtotilana on ollut, että kaikki kansalaiset olisivat samassa veneessä ja kaikilla olisi hyvät lähtökohdat tyydyttävään elämään. Hyvinvointivaltion tulevaisuutta uhkaa kuitenkin talous-, finanssi-, ilmasto-, euro-, rahoitus-, sosiaalinen-, humanitaarinen ja työllisyyskriisi. (Julkunen 2017, 54–56; Saari 2015; Gough 2017.) Nämä kriisit ovat kietoutuneet toinen toisiinsa ja ne ovat luonteeltaan globaaleja. Hyvinvointivaltion kriisi ja tietyillä mittareilla määriteltävä epäonnistuminen on havaittavissa hyvinvointi- ja terveyserojen kasvusta. Hyvinvointi- ja terveyserojen on havaittu olevan kasvussa siitä huolimatta, vaikka niiden hillitsemiseksi on tehty erilaisia kansallisia ohjelmia ja toimenpiteitä (Karvonen ym. 2019). Tämän työn keskeisenä tutkimustuloksena on, että heikompiosaisilla yksilöillä on suurempi riskiä jättää osallistumatta poliittisesti tai osallistua vain ei-institutionaalisilla poliittisen osallistumisen keinoilla. Erityisesti matalasti koulutautuneilla ja heikosti poliittiseen järjestelmään luottavilla miehillä on suurempi riski olla kokonaan poliittisesti osallistumatta. Pohdintaa herättää se, kuinka kaikkien kansalaisten poliittisen äänen kuuluminen turvataan tulevaisuudessa. Entä miten poliittinen osallistuminen ja poliittinen päätöksenteko tulee tulevaisuudessa muuttamaan sukupolvien vaihtuessa ja teknologian roolin korostuessa? Kuinka tässä muutoksessa taataan, että solidaarisuusvaje ja empatiakuilu eivät eriydy entisestään? Entä kuinka Covid-19-pandemia tulee vaikuttamaan hyvinvointivaltion tulevaisuuteen ja siten poliittiseen osallistumiseen? Kuinka Ukrainan sota tulee vaikuttamaan maailmanpoliittiseen tilanteeseen ja poliittiseen osallistumiseen? Syttyykö tulevien vuosien aikana mittavampi sotaoperaatio tai kansojen jakautuminen? Nämä aihepiirit edellyttävät jatkossa lisätutkimusta ja syvempää ymmärrystä, jotta hyvinvointivaltio ja demokratia selviytyvät läpi myrskyjen.

Tämä aihepiiri herättää paljon kysymyksiä. Voiko olla, että sosiaalisen median roolin kasvu johtaisi poliittisen osallistumisen vinoutumiseen ja jakautumiseen? Samanaikaisesti sosiaalisen median roolin kasvu poliittisen osallistumisen kenttänä vaatii osallistujiltaan medialukutaitoa ja kriittistä päättelykykyä. Aktiivinen poliittinen osallistuminen netissä ei kuitenkaan suoraan vaikuta siihen, keillä on mandaatti tehdä poliittista päätöksiä. Näin ollen on tärkeää pohtia, johtaako vinoutunut poliittinen osallistuminen rajalliseen kansalaisten joukkoon, joiden ääni kuuluu ja vaikuttaa poliittisessa päätöksenteossa?

Kuluneiden viime vuosien aikana on tapahtunut merkittävää muutosta niin globaalisti kuin valtakunnallisesti. Suuret yhteiskunnalliset ja poliittiset tapahtumat, kuten Brexit, Yhdysvaltain

presidentinvaalit, Covid-19-pandemia ja viimeisimpänä Ukrainan vuoden 2022 sota, ovat merkittävästi osoittaneet, että maailma ja sen myötä myös poliittinen osallistuminen ovat todella muutoksessa. Viime vuosina tapahtuneet muutokset edellyttävät kansalaiselta entistä enemmän perehtyneisyyttä ja kykyä ymmärtää syy-seuraussuhteita sekä tarkastella saatavilla olevaa informaatiota kriittisestä perspektiivistä. Nämä edellä luetellut merkittävät tapahtumat ovat toteutuneet vuoden 2018 jälkeen, jolloin tässä työssä käytetty kyselyaineisto on kerätty. Minusta on kaiken tämän valossa selvää, että tämä aihepiiri kaipaa tulevaisuudessa lisätutkimusta ja selvitystyötä.

Kirjallisuusluettelo

Adler, Richard. & Goggin, Judy. (2005) What do we mean by ‘‘Civic Engagement’’? *Journal of Transformative Education* Vol. (3), 236–253.

Allardt, Erik. (1976) *Hyvinvoinnin ulottuvuuksia*. Juva: Wener Söderström Osakeyhtiö.

Allaste, Airi-Alina. & Saari, Kari. (2020) Social Media and Participation in Different Socio-political Contexts: Cases of Estonia and Finland. *YOUNG* 28:2, 138–156.

Barberá, Pablo. (2020) Social Media, Echo Chambers, and Political Polarization. Teoksessa Persily, Natkaniel. & Tucker, Joshua. (toim.) *Social Media and Democracy. The State of the Field, Prospects for Reform*. Cambridge: Cambridge University Press, 34–56.

Bhatti, Yosef, Hansen, Kasper & Olsen, Asmus. (2013) Political Hypocrisy: the Effect of Political Scandals on Candidate Evaluations. *Acta Politica* 48:4, 408–428.

Burden, Barry., Fletcher, Jason., Herd, Pamela., Jones, Bradley. & Moynihan, Donald. (2016) How Different Forms of Health Matter to Political Participation. *The Journal of Politics* Vol 79 (1), 166–178.

Borg, Sami. (2008) *Hiljaa hyvä tulee. Puheenvuoro äänestysprosentista ja vaaliaktiivoinnista*. Vammala: Kunnallisalan kehittämiskeskus.

Borg, Sami. & Kestilä-Kekkonen, Elina. (2017) Viisi väitettä osallistumisesta. Teoksessa Kestilä-Kekkonen, Elina. & Korvela, Paul-Erik. (toim.) *Poliittinen osallistuminen. Vanhan ja uuden osallistumisen jännitteitä*. Jyväskylä: SoPhi, 52–75.

Borg, Sami., Kestilä-Kekkonen, Elina. & Wass, Hanna. (2020) Johdanto: mikä politiikan ilmastonmuutos? Teoksessa Borg, Sami., Kestilä-Kekkonen, Elina. & Wass, Hanna. (toim.) *Politiikan ilmastonmuutos*. Eduskuntavaalitutkimus 2019. Helsinki: Oikeusministeriö, 45–66.

Brooks, David. (2019) *The Second Mountain. The Quest for a Moral Life*. New York: Random House.

Bäck, Maria. (2019) Sosiaalisen luottamuksen merkitys ja yhteys poliittiseen luottamukseen. Teoksessa Bäck, Maria. & Kestilä-Kekkonen, Elina. (toim.) *Poliittinen ja sosiaalinen luottamus. Polut, trendit ja kuilut*. Helsinki: Valtiovarainministeriö, 80–97.

Bäck, Maria. & Kestilä-Kekkonen, Elina. (2013) Sosiaalinen pääoma ja poliittinen osallistuminen Suomessa. *Politiikka* 55:2, 59–72.

Bäck, Maria., Kestilä-Kekkonen, Elina. & Söderlund, Peter. (2016) Suomalaisten poliittinen luottamus ja siihen vaikuttavat tekijät. Teoksessa Grönlund, Kimmo. & Wass, Hanna. (toim.) *Poliittisen osallistumisen eriytyminen*. Eduskuntavaalitutkimus 2015. Helsinki: Oikeusministeriö, 379–398.

Bäck, Maria. & Christensen, Henrik Serup. (2020) Minkälaisia poliittisia osallistujia suomalaiset ovat kansainvälisessä vertailussa? Teoksessa Borg, Sami., Kestilä-Kekkonen, Elina. & Wass, Hanna. (toim.) *Politiikan ilmastonmuutos*. Eduskuntavaalitutkimus 2019. Helsinki: Oikeusministeriö, 439–458.

Christensen, Henrik., Jäske, Maija., Setälä, Maija. & Laitinen, Elias. (2016) Demokraattiset innovaatiot Suomessa – Käyttö ja vaikutukset paikallisella ja valtakunnallisella tasolla. Valtioneuvoston kanslia: Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 56/2016.

Christensen, Henrik., Karjalainen, Maija. & Setälä, Maija. (2016) Kansalaisaloite poliittisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Teoksessa Grönlund, Kimmo. & Wass, Hanna. (toim.) Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015. Helsinki: Oikeusministeriö, 435–455.

Coffé, Hilde. (2013) Gender and Political Participation in Western and Eastern Europe. Teoksessa Demetriou, Kyriakos. (Toim) Democracy in Transition. Political Participation in the European Union. Springer Heidelberg: New York, 95–108.

Collin, Philippa. (2015) Young Citizens and Political Participation in a Digital Society. Addressing the Democratic Disconnect. London: Palgrave Macmillan.

Couture, Jérôme. & Berux, Sandra. (2017) The differentiated effects of health on political participation. *The European Journal of Public Health* Vol. 27, 599–604.

Dare, Lain. (2014) Forms of Political Participation Used within Forest Certification. *Democratic Theory* 1:2, 131–141.

Denny, Kevin. & Doyle, Orla. (2007) ‘... Take up thy bed, and vote’. Measuring the relationship between voting behavior and indicators of health. *European Journal of Public Health* 17 (4), 400–401.

Ekman, Joakim. & Amnå, Erik. (2012) Political Participation and Civic Engagement: Towards a new typology. *Human Affairs* 22 (3), 283–300.

Eriksson, Kai. (2009) Osallistuva politiikka: aktiivinen kansalaisuus ja itsepalveluyhteiskunta. *Sociologia* Vol. (3), 190–209.

Erola, Jani. (2010) Luokkarakenne ja luokkiin samaistuminen Suomessa. Teoksessa Erola, Jani. (toim.) Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa. Gaudeamus: Helsinki, 27–51.

Eloranta, Annina. & Isotalus, Pekka. (2016) Vaalikeskustelun aikainen live-twiittaaminen – kansalaiskeskustelun uusi muoto? Teoksessa Grönlund, Kimmo. & Wass, Hanna. (toim.) Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015. Helsinki: Oikeusministeriö, 138–158.

Ervasti, Heikki. & Saari, Juho. (2011) Onnellisuus hyvinvointivaltiossa. Teoksessa Saari, Juho. (toim.) Hyvinvointi suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus, 191–219.

ESS. (2018) Arvot ja mielipiteet Suomessa 2018. Käyntihaastattelun paperilomakeversio.

Esping-Andersen, Gøsta. (1990) *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge: Polity Press.

Fukuyama, Francis. & Grotto, Andrew. (2020) Comparative Media Regulation in the United States and Europe. Teoksessa Persily, Natkaniel. & Tucker, Joshua. (toim.) Social Media and Democracy. The State of the Field, Prospects for Reform. Cambridge: Cambridge University Press, 199–219.

Gidengil, Elisabeth., Wass, Hanna. & Valaste, Maria. (2016) Political Socialization and Voting: The Parent–Child Link in Turnout. *Political Research Quarterly*, Vol. 69:2, 373–383

Gollust, Sarah. & Rahn, Wendy. (2015) The bodies politic: Chronic health conditions and voter turnout in the 2008 election. *Journal of Health Politics, Policy and Law* 40 (6), 1115–1155

Gollust, Sarah. & Haselswerdt. (2019) Health and Political Participation: Advancing the Field. *Journal of Health Politics, Policy and Law*, 44:3, 341–348.

Gough, Ian. (2017) Heat, Greed and Human Need. *Climate Change, Capitalism and Sustainable Wellbeing*. Cheltenham: Edward Elgar.

Hibbing, John R. & Theiss-Morse, Elizabeth. (2002) *Stealth Democracy: Americans' Beliefs About How Government Should Work*. New York: Cambridge University Press.

Härkönen, Juho. (2010) Sosiaalinen periytyvyys ja sosiaalinen liikkuvuus. Teoksessa Erola, Jani. (toim.) *Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa*. Gaudeamus: Helsinki, 51–67.

Jokela, Satu., Kilpeläinen, Katri., Parikka., Suvi., Sares-Jäske, Laura., Koskela, Timo., Lumme, Sonja., Martelin, Tuija., Koponen, Päivikki., Koskinen, Seppo. & Rotko, Tuulia. (2021) *Terveyden eriarvoisuus Suomessa. Ehdotus seurantajärjestelmän kehittämiseen*. Helsinki: THL.

Julkunen, Raija. (2017) *Muuttuvat hyvinvointivaltiot. Eurooppalaiset hyvinvointivaltiot reformoitavina*. Jyväskylä: SoPhi.

Kainulainen, Sakari. & Saari, Juho. (2018) *Samassa veneessä: empatiakuilujen poliittinen ulottuvuus Suomessa*. *Politiikka* 60:4, 310–323.

Karvonen Sakari., Martelin, Tuija., Kestilä, Larua. & Junna, Liina. (2019) Tulotason mukaiset terveyserot. Teoksessa Kestilä, Laura. & Karvonen, Sakari. (toim.) *Suomalaisten hyvinvointi 2018*. Helsinki: THL, 101–120.

Keränen, Marja. (2017) *Hallinnallistuuko kansalaistoiminta? Valtion ja kansalaisyhteiskunnan suhteet hallinnan paradigmojen muutoksessa*. Teoksessa Kestilä-Kekkonen, Elina. & Korvela, Paul-Erik. (2017) *Poliittinen osallistuminen. Vanhan ja uuden osallistumisen jännitteitä*. Jyväskylä: SoPhi, 134–159.

Kestilä-Kekkonen, Elina. & Korvela, Paul-Erik. (2017) *Poliittinen osallistuminen. Vanhan ja uuden osallistumisen jännitteitä*. Jyväskylä: SoPhi.

Kestilä-Kekkonen, Elina & Söderlund, Peter. (2016) *Political Trust and Institutional Performance: Evidence from Finland 2004–2013*. *Scandinavian Political Studies* Vol. 39: No. 2, 138–160.

- Kim, Saerom., Kim, Chang-yup. & Soon You, Myung. (2015) Civic Participation and Self-rated Health: A Cross-national Multi-level Analysis Using the World Value Survey. *J Prev Med Public Health* (48), 18–27.
- Koskela, Miika. (2021) Ylen Marja Sannikka -ohjelma herätti keskustelun cancel-kulttuurista, wokesta ja callouttaamisesta – lue tästä, mistä termeissä on kyse. *Yle uutiset*. Verkkojulkaisu, saatavilla: <https://yle.fi/uutiset/3-12199882> Viitattu 5.12.2021.
- Koskimaa, Vesa. & Rapeli, Lauri. (2015) Political Socialization and Political Interest: The Role of School Reassessed. *Journal of Political Science Education* 11(2), 141–156.
- Koskinen, Seppo. & Marelin, Tuija. (2013) Suomalaisten terveyst, toimintakyky ja terveyst-erot. Teoksessa Sihto, Marita. Palosuo, Hannele. Topo, Päivi. Vuorenkoski, Lauri. & Leppo, Kimmo. (toim.) *Terveyspolitiikan perusta ja käytännöt*. Tampere: THL, 56–68.
- KvantiMOTV. (2004a) Ristiintaulukointi. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Saatavilla: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/ristiintaulukointi/ristiintaulukointi.html>. Viitattu 12.11.2021.
- KvantiMOTV. (2004b) Logistinen regressio. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Saatavilla <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/logregressio/logistinen.html>. Viitattu 12.11.2021.
- Kymäläinen, Simo. (2021) Elokapinan viikon kestänyt mielenosoitus päättyy tänään Senaatin-torilla – keskusteluista ministerien kanssa jäi mielenosoittajille pettynyt olo. *Yle*. Verkkojulkaisu: <https://yle.fi/uutiset/3-11987288> Viitattu 13.2.2022.
- Lahtinen, Hannu., Mattila, Mikko., Wass, Hanna. & Martikainen, Pekka. (2017) Explaining social-class inequality in voter turnout: The contribution of income and health. *Scandinavian Political Studies* 40: 4, 388–410.
- Lahtinen, Hannu., Wass, Hanna. & Hiilamo, Heikki. (2019) Luottamus poliittisen osallistumisen sosioekonomisten erojen selittäjänä. Teoksessa Bäck, Maria. & Kestilä-Kekkonen, Elina. (toim.) *Poliittinen ja sosiaalinen luottamus*. *Polut, trendit ja kuilut*. Helsinki: Valtiovarainministeriö, 138–155.
- Lane, Robert. E. (1959). *Political life: Why and how people get involved in politics*. Glencoe: Free Press.
- Lau, Richard R., Patel, Parina, Fahmy, Dalia F. & Kaufman, Robert, R. (2013) Correct voting across thirty-three democracies: A preliminary analysis. *British Journal of Political Science* 44: 2, 239–259.
- Lappalainen, Pertti. (2017) Mallikas käyttäytyminen kansalaisosallistumisen tyylinä. *Politiikka* 59 (3), 229–238.
- Lappalainen, Pertti. (2017) Hallinto- ja kansalaisaloitteinen osallistaminen, demokratia ja politiikka. Teoksessa Kestilä-Kekkonen, Elina. & Korvela, Paul-Erik. (2017) *Poliittinen osallistaminen*. Vanhan ja uuden osallistumisen jännitteitä. Jyväskylä: SoPhi, 110–133.

- Marien, Sofie. & Christensen, Henrik. (2013) Trust and Openness: Prerequisites for Democratic Engagement? Teoksessa Demetriou, Kyriakos. (Toim) Democracy in Transition. Political Participation in the European Union. Springer Heidelberg: New York, 109–134.
- Marski, Jarmo. (1996) Hyvinvoinnin ulottuvuuksia 1995: uhat, mahdollisuudet ja uudet haasteet. Kansaneläkelaitos. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 15. Helsinki.
- Maslow, Abraham Harold. (1954) Motivation and Personality. Harper & Brothers. New York.
- Mattila, Mikko. (2014) Terveiden vaikutus äänestämiseen Suomessa ja Euroopassa – Kaltaistamismenetelmien käyttö äänestystutkimuksessa. *Politiikka* 56 (3), 230–243.
- Mattila, Mikko & Papageorgiou, Achillefs. (2017) Disability, perceived discrimination and political participation. *International Political Science Review* 38:5, 505–519.
- Mattila, Mikko & Rapeli, Lauri. (2018) Just sick of it? Health and political trust in Western Europe. *European Journal of Political Research* 57:1, 116–134.
- Mattila, Mikko., Rapeli, Lauri., Wass, Hanna. & Söderlund, Peter. (2013) Healthy voting: The effect of self-reported health on turnout in 30 countries. *Electoral Studies* 32, 886–891.
- Mattila, Mikko., Rapeli, Lauri., Wass, Hanna & Söderlund, Peter. (2018) Health and political engagement. Abingdon: Routledge.
- Mattila, Mikko., Wass, Hanna., Lahtinen, Hannu. & Martikainen, Pekka. (2018) Sick leave from work and voting booth? A register-based study on health and turnout. *Acta Politica*.
- Mattila, Mikko., Lahtinen, Hannu., Rapeli, Lauri. & Wass, Hanna. (2016) Terveys ja poliittinen kiinnittyminen. Teoksessa Grönlund, Kimmo. & Wass, Hanna. (toim.) Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015. Helsinki: Oikeusministeriö 2016, 415–434.
- Mattila, Mikko., Wass, Hanna., Lahtinen, Hannu., Martikainen, Pekka., Rapeli, Lauri., Sund, Reijo. & Söderlund, Peter. (2018) Terveys ja poliittinen osallisuus. Tutkimustuloksia terveyden ja poliittisen kiinnittymisen välisestä suhteesta. *Yhteiskuntapolitiikka* (2), 182–190.
- Mikkonen, Juha. (2012) Finnish Experiences. Teoksessa Raphael, Daniel. (toim.) Tackling Health Inequalities. Lessons from International Experiences. Toronto: Canadian Scholars' Press Inc, 155–185.
- Muuri, Anu., Aalto, Anna-Mari., Manderbacka, Kristiina. & Arffman, Martti. (2019) Sosiaali- ja terveydenhuollon kannatusperusta väestössä. Teoksessa Kestilä, Laura & Karvonen, Sakari (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2018. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 292–305.
- Naumanen, Päivi. & Silvennoinen, Heikki. (2010) Koulutus, yhteiskuntaluokat ja eriarvoisuus. Teoksessa Erola, Jani. (toim.) Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa. Gaudeamus: Helsinki, 67–89.
- Niemonen, Reeta. (2021) Ylen kysely: Sosiaalinen media vaikuttaa lähes joka toisen äänestyspäätökseen kuntavaaleissa – tulos yllätti tutkijankin. Yle uutiset. Verkkojulkaisu, saatavilla: <https://yle.fi/uutiset/3-11761178> Viitattu 15.11.2021.

- Noppiari, Elina. & Niemi, Mari. (2017) Sopuleista someaikaan – median valta politiikassa. Teoksessa Niemi, Mari., Raunio, Tapio. & Ruostesaari, Ilkka. (toim.) Poliittinen valta Suomessa. Tampere: Vastapaino, 245–268.
- Norris, Pippa. (2000) The Internet in Europe: A new north–south divide? *Harvard International Journal of Press: Politics* 5:1, 1–12.
- Norris, Pippa. (2004) *Electoral engineering: Voting rules and political behavior*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Norris, Pippa. (2007) Political Activism: New challenges, new opportunities. Teoksessa Biox, Carles & Stokes, Susan. (toim.) *The Oxford Handbook of comparative politics*. New York: Oxford University Press, 628–652.
- Norris, Pippa. (2011) *Democratic Deficit: Critical Citizens Revisited*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nygård, Mikael & Jakobsson, Gunborg. (2013) Senior citizens and political participation – evidence from a Finnish regional study. *Cambridge University: Ageing & Society* 33, 159–180.
- Oinas, Tomi., Anttila, Timo. & Nätti, Jouko. (2010) Yhteiskuntaluokat ja ajankäyttö Suomessa. Teoksessa Erola, Jani. (toim.) *Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa*. Gaudeamus: Helsinki, 107–123.
- Ojanperä, Sini., Tekoniemi, Sarianne., Helpinen, Varpu. & Rautavuori, Lauri. (2021) Kauppa-keskuksen toimitusjohtajaa uhkailtiin, yrittäjän päälle heitettiin rahaa – koronapassin vastustajat ryhtyivät häiriköimään yrityksiä. Yle. Verkkojulkaisu: <https://yle.fi/uutiset/3-12148563> Viitattu 13.2.2022.
- Ojeda, Christopher. (2015) Depression and Political Participation. *Social Science Quarterly*, 96 (5), 1226–1243.
- Palosuo, Hannele. & Lahelma, Eero. (2013) Terveiden sosiaaliset määrittäjät. Teoksessa Sihto, Marita. Palosuo, Hannele. Topo, Päivi. Vuorenkoski, Lauri. & Leppo, Kimmo. (toim.) *Terveyspolitiikan perusta ja käytännöt*. Tampere: THL, 39–55.
- Paukku, Timo. (2017) Elon Muskin tekoäly pieksi maailman parhaat ihmiset taistelupelissä – Musk varoitti jälleen tekoälyn vaaroista: ”Suurempi uhka kuin Pohjois-Korea”. Helsingin Sanomat. Verkkojulkaisu: <https://www.hs.fi/tiede/art-2000005325547.html> viitattu 5.12.2021.
- Pennanen, Veera. & Osipova, Elsa. (2022) Convoy-mielenosoitukset keräsivät väkeä eri puolilla maailmaa. Yle. Verkkojulkaisu: <https://yle.fi/uutiset/3-12315187> viitattu 13.2.2022.
- Pateman, Carole. (1970) *Participation and Democratic Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pikkala, Sari. (2020) Naiset eduskuntavaaleissa ja sukupuolen merkitys äänestämässä. Teoksessa Borg, Sami., Kestilä-Kekkonen, Elina. & Wass, Hanna. (toim.) *Politiikan ilmastomuutos*. Eduskuntavaalitutkimus 2019. Helsinki: Oikeusministeriö, 80–102.

Pikkala, Sari. (2016) Naiset ja miehet äänestäjinä. Teoksessa Grönlund, Kimmo & Wass, Hanna. (toim.) Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015. Helsinki: Oikeusministeriö, 398–414.

Quintelier, Ellen. & Hooghe, Marc. (2013) The Impact of Socio-economic Status on Political Participation. Kyriakos. (Toim) Democracy in Transition. Political Participation in the European Union. Springer Heidelberg: New York, 273–289.

Quintelier, Ellen. & van Deth, Jan. (2014) Supporting Democracy: Political Participation and Political Attitudes. Exploring Causality Using Panel Data. Political Studies: Political Studies Association, Vol 62 (S1), 153–171.

Raiskila, Miira. & Wiberg, Matti. (2017) Demokratian ritareista näppäimistösureihin: Poliittisen osallistumisen kirjo laajenee. Teoksessa Kestilä-Kekkonen, Elina. & Korvela, Paul-Erik. (toim.) Poliittinen osallistuminen. Vanhan ja uuden osallistumisen jännitteitä. Jyväskylä: SoPhi, 30–52.

Rapeli, Lauri. & Borg, Sami. (2016) Kiinnostavaa mutta monimutkaista: tiedot, osallistuminen ja suhtautuminen vaikuttamiseen. Teoksessa Grönlund, Kimmo. & Wass, Hanna. (toim.) Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015. Helsinki: Oikeusministeriö, 358–379.

Rapeli, Lauri. & Koskimaa Vesa. (2020) Kansalaisten kiinnittyminen politiikkaan. Teoksessa Borg, Sami., Kestilä-Kekkonen, Elina. & Wass, Hanna. (toim.) Poliitiikan ilmastonmuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019. Helsinki: Oikeusministeriö, 420–436.

Saari, Juho. (2015) Huono-osaiset. Helsinki: Gaudeamus.

Schlozman, Kay., Brady, Henry. & Verba, Sidney. (2018) Unequal and Unrepresented – Political Inequality and the People’s Voice in the New Gilded Age. Princeton: Princeton University Press.

Schwarzer, Steve. & Connor, Dylan. (2013) Political Engagement Among the Youth: Effects of Political Socialization Across Europe. Teoksessa Demetriou, Kyriakos. (Toim) Democracy in Transition. Political Participation in the European Union. Springer Heidelberg: New York, 253–272.

Siisiäinen, Martti. & Kankainen, Tomi. (2015) Trust and Participation in Voluntary Associations of 8th Graders in 22 Countries. International Society for Third-Sector Research. *Voluntas* 26, 673–692.

Sihto, Marita. & Palosuo, Hannele. (2013) Terveysterot terveyspoliittisena kysymyksenä. Teoksessa Sihto, Marita. Palosuo, Hannele. Topo, Päivi. Vuorenkoski, Lauri. & Leppo, Kimmo. (toim.) Terveyspolitiikan perusta ja käytännöt. Tampere: THL, 223–241.

Skoric, Marko. & Kwan, Grace. (2011) Platforms for mediated sociability and online social capital: the role of Facebook and massively multiplayer online games. *Asian Journal of Communication* 21:5, 467–484.

Suuronen, Aleksii., Grönlund, Kimmo. & Sirén, Rasmus. (2020) Puolueiden äänestäjät. Teoksessa Borg, Sami., Kestilä-Kekkonen, Elina. & Wass, Hanna. (toim.) Poliitiikan ilmastonmuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019. Helsinki: Oikeusministeriö, 260–285.

Sund, Reijo., Lahtinen, Hannu., Wass, Hanna., Mattila, Mikko. & Martikainen, Pekka. (2017) How voter turnout varies between different chronic conditions? A population-based register study. *Journal of Epidemiology and Community Health* 71:5, 475–479.

Stolle, Dietlind. & Marc, Hooghe. (2011): Shifting Inequalities; Patterns of Exclusion and Inclusion in Emerging Forms of Political Participation. *European Societies* 13(1), 119–142.

Strandberg, Kim. (2016) Ehdokkaiden ja kansalaisten internetin ja sosiaalisen median poliittinen käyttö vuosien 2003–2015 eduskuntavaaleissa. Teoksessa Grönlund, Kimmo. & Wass, Hanna. (toim.) Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015. Helsinki: Oikeusministeriö, 95–117.

Strandberg, Kim. (2016) Ehdokkaiden ja kansalaisten internetin ja sosiaalisen median poliittinen käyttö vuosien 2003–2015 eduskuntavaaleissa. Teoksessa Grönlund, Kimmo. & Wass, Hanna. (toim.) Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015. Helsinki: Oikeusministeriö, 95–116.

Strandberg, Kim. (2019) Poliittiset skandaalit ja lyhyen aikavälin vaihtelut poliittisessa luottamuksessa. Teoksessa Bäck, Maria. & Kestilä-Kekkonen, Elina. (toim.) Poliittinen ja sosiaalinen luottamus. Polut, trendit ja kuilut. Helsinki: Valtiovarainministeriö, 49–61.

Strandberg, Kim. & Borg, Sami. (2020) Internet ja sosiaalinen media osana vaalikampanjaa. Teoksessa Borg, Sami., Kestilä-Kekkonen, Elina. & Wass, Hanna. (toim.) Poliitiikan ilmastonmuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019. Helsinki: Oikeusministeriö, 103–122.

Söderlund, Peter. (2016) Kannastaan epävarmat ja liikkuvat äänestäjät. Teoksessa Grönlund, Kimmo. & Wass, Hanna. (toim.) Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015. Helsinki: Oikeusministeriö, 343–357.

Söderlund, Peter. (2019) Poliittinen luottamus vertailevasta näkökulmasta. Teoksessa Bäck, Maria. & Kestilä-Kekkonen, Elina. (toim.) Poliittinen ja sosiaalinen luottamus. Polut, trendit ja kuilut. Helsinki: Valtiovarainministeriö, 35–49.

Söderlund, Peter & Rapeli, Lauri. (2015) In sickness and in health: Assessing health effects on political participation in the Nordic countries. *Politics and Life Sciences* 34, 28–43.

Tervo, Elli. (2021) Sanna Marinin somevalta on niin suuri, että hän lyö yksin muut puolueet – Yle selvitti poliitikkojen ja puolueiden tykkäyksiä. Yle uutiset. Verkkojulkaisu, saatavilla: <https://yle.fi/uutiset/3-11909662> Viitattu: 15.11.2021.

Tiidenberg, Katrin. & Allaste, Airi-Alina. (2016) Perceptions of Participation and the Share Button. *Studies of Transition States and Societies* 8:2, 52–63.

Tiihonen, Aino., Kestilä-Kekkonen, Elina., Westinen, Jussi. & Rapeli, Lauri. (2016) Puoluekannan periytyminen vanhemmilta lapsille. Teoksessa Grönlund, Kimmo. & Wass, Hanna.

(toim.) Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015. Helsinki: Oikeusministeriö, 298–320.

Tilastokeskus. Eduskuntavaalit 2019, tarkastuslaskennan tulos. Verkkojulkaisu, saatavilla: https://www.stat.fi/til/evaa/2019/evaa_2019_2019-04-24_tie_001_fi.html. Viitattu, 17.4.2021.

Tilastokeskus. Vaalit. Verkkojulkaisu, saatavilla: https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaalit.html#Eduskuntavaalit. Viitattu, 19.12.2021.

Tilastokeskus. Äänestäneet eduskuntavaaleissa 2019. Verkkojulkaisu, saatavilla: https://www.stat.fi/til/evaa/2019/03/evaa_2019_03_2019-05-24_kat_001_fi.html. Viitattu 28.9.2021.

Vahti, Jukka. (2021) Selvitys: Sosiaalinen media uhkaa demokratiaa mutta kehitykseen voidaan vaikuttaa. Sitran verkkojulkaisu osoitteessa: <https://www.sitra.fi/uutiset/selvitys-sosiaalinen-media-uhkaa-demokratiaa-mutta-kehitykseen-voidaan-vaikuttaa/> viitattu 5.12.2021

Valtioneuvoston kanslia. (2018) Eriarvoisuutta käsittelevän työryhmän loppuraportti. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

Van Deth, Jan. (2014) A Conceptual Map of Political Participation. *Acta Politica* 49(3), 349–367.

Veblen, Thorstein. (1899) *The Theory of the Leisure Class*. Oxford University Press: University of Oxford.

Verba, Sidney., Scholzman, Kay Lehman. & Brady, Henry E. (1995) *Voice and equality: Civic Voluntarism in American Politics*. Cambridge: Harvard University press.

Wass, Hanna. (2017) Toteutuuko vaaleissa yhdenvertaisuus? Teoksessa Niemi, Mari., Raunio, Tapio. & Ruostesaari, Ilkka. (toim.) *Poliittinen valta Suomessa*. Tampere: Vastapaino, 58–81.

Wass, Hana. & Borg, Sami. (2016) Yhdenvertaisuus äänestyskopissa: äänestysaktiivisuus vuoden 2015 eduskuntavaaleissa. Teoksessa Grönlund, Kimmo. & Wass, Hanna. (toim.) *Poliittisen osallistumisen eriytyminen*. Eduskuntavaalitutkimus 2015. Helsinki: Oikeusministeriö, 177–199.

Wass, Hanna. & Grönlund, Kimmo. (2016) Johdanto: yhdenvertaisuus ja poliittisen osallistumisen eriytyminen. Teoksessa Grönlund, Kimmo. & Wass, Hanna. (toim.) *Poliittisen osallistumisen eriytyminen*. Eduskuntavaalitutkimus 2015. Helsinki: Oikeusministeriö, 29–44.

Wass, Hanna., Linnéll, Jarno. & Nemčok, Miroslav. (2020) Vakoilija vaalitelillä: äänestäjien kokemukset vaalihäirinnästä. Teoksessa Borg, Sami., Kestilä-Kekkonen, Elina. & Wass, Hanna. (toim.) *Politiikan ilmastonmuutos*. Eduskuntavaalitutkimus 2019. Helsinki: Oikeusministeriö, 364–380.

Wass, Hanna. & Wilhelmsson, Niklas. (2009) Äänestysaktiivisuus Suomessa -raportti vaali-osallistumisen tutkimuksesta, äänestysaktiivisuudesta, trendeistä ja osallistumistutkimuksen kehitystarpeista. Teoksessa Kankainen, Tomi., Pessala, Heli., Siisiäinen, Martti., Stranius, Leo.,

Wass, Hanna. & Wilhelmsson, Niklas. (toim.) Suomalaiset osallistujina. Katsaus suomalaisten kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen. Helsinki: Oikeusministeriö, 21–90.

Wattenberg, Martin. P. (2007). Is voting for young people? With a postscript on citizen engagement. New York: Pearson Longman.

Westinen, Jussi. (2016) Puoluevalinta Suomessa 2000-luvulla. Teoksessa Grönlund, Kimmo. & Wass, Hanna. (toim.) Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015. Helsinki: Oikeusministeriö, 249–272.

Wilkinson, Richard. & Pickett, Kate. (2011) Tasa-arvo ja hyvinvointi. Miksi pienet tuloerot koituvat kaikkien hyväksi? Juva: Bookwell Oy.

Liitteet

Liitetaulukko 1. Poliittisen luottamuksen summamuuttujan alkuperäisten muuttujien suorat jakaumat

B6 Luottamus eduskuntaan	
Ei luota ollenkaan	2 (37)
Ei luota juurikaan	13 (226)
Luottaa jonkin verran	22 (386)
Luottaa	62 (1072)
Luottaa täydellisesti	1 (22)
Yhteensä	100 (1743)
B9 Luottamus poliitikkoja kohtaan	
Ei luota ollenkaan	4 (77)
Ei luota juurikaan	21 (356)
Luottaa jonkin verran	30 (523)
Luottaa	45 (782)
Yhteensä	100 (1738)
B10 Luottamus poliittisiin puolueisiin	
Ei luota ollenkaan	3 (59)
Ei luota juurikaan	19 (342)
Luottaa jonkin verran	29 (516)
Luottaa	49 (812)
Luottaa täydellisesti	0 (2)
Yhteensä	100 (1731)

Liitetaulukko 2. Suorat jakaumat äänestämisestä, valtaapitävään yhteydenottamisesta ja puoluepolitiikkaan osallistumisesta %, (N).

Äänestitkö vuoden 2015 eduskuntavaaleissa?	
Äänestin	87 (1381)
En äänestänyt	13 (207)
Yhteensä	100 (1588)
Oletko ottanut yhteyttä valtaapitävään viimeisen 12kk?	
Olen ottanut yhteyttä	22 (384)
En ole ottanut yhteyttä	78 (1365)
Yhteensä	100 (1749)
Oletko osallistunut puoluepolitiikkaan viimeisen 12kk?	
Olen osallistunut	4 (66)
En ole osallistunut	96 (1687)
Yhteensä	100 (1753)

Liitetaulukko 3. Kaksiluokkaistetun institutionaalisen poliittisen osallistumisen summamuuttujan suora jakauma, % (N).

Institutionaalisen osallistumisen summamuuttuja	
Täyspassiivit	12 (185)
On osallistunut vähintään yhdellä keinolla	88 (1397)
Yhteensä	100 (1746)

Liitetaulukko 4. Suorat jakaumat internetissä osallistumisesta, kansalaisaloitteen allekirjoittamisesta ja mielenosoitukseen osallistumisesta, % (N).

Oletko osallistunut netissä julkaisemalla tai kirjoittamalla viimeisen 12kk?	
Olen osallistunut	20 (337)
En ole osallistunut	80 (1413)
Yhteensä	100 (1750)
Oletko allekirjoittanut kansalaisaloitteen viimeisen 12kk aikana?	
Olen allekirjoittanut	41 (721)
En ole allekirjoittanut	59 1028)
Yhteensä	100 (1749)
Oletko osallistunut lailliseen mielenosoitukseen viimeisen 12kk aikana?	
Olen osallistunut	4 (68)
En ole osallistunut	96 (1685)
Yhteensä	100 (1753)

Liitetaulukko 5. Kaksiluokkaistetun ei-institutionaalisen poliittisen osallistumisen summamuuttujan suora jakauma, % (N).

Ei-institutionaalisen osallistumisen summamuuttuja	
Täyspassiivit	53 (928)
On osallistunut vähintään yhdellä keinolla	47 (818)
Yhteensä	100 (1746)